

Vilniaus universitetas
Komunikacijos fakultetas
Žurnalistikos institutas

Audrius Bareišis

Žurnalistikos magistro studijų programos studentas

DRAMATURGIJOS RAIŠKA TV LAIDOJE

„NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA“

Magistro darbas

Darbo vadovas: dr. Andrius Gudauskas

Vilnius, 2010

Pildo bakalauro / magistro baigiamojo darbo autorius

AUDRIUS BAREIŠIS

(bakalauro / magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė)

„Dramaturgijos raiška TV laidoje „Nacionalinė paieškų tarnyba“

(bakalauro / magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)

The Expression of Dramaturgy in TV Show „National Searching Service“

(bakalauro / magistro baigiamojo darbo pavadinimas anglų kalba)

Patvirtinu, kad bakalauro / magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas baigiamasis bakalauro/ magistro darbas ar jo dalis nebuvo panaudotas kitose aukštosiose mokyklose.

_____ (bakalauro / magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)

Sutinku, kad bakalauro/ magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 metus Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto studijų procese.

_____ (bakalauro / magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)

Pildo bakalauro / magistro baigiamojo darbo vadovas

Bakalauro / magistro baigiamąjį darbą ginti

_____ (įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

_____ (data)

_____ (bakalauro / magistro baigiamojo darbo vadovo parašas)

Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, reikalų tvarkytoja

Bakalauro / magistro baigiamasis darbas įregistruotas

_____ (instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, pavadinimas)

_____ (data)

_____ (instituto/ katedros reikalų tvarkytojos parašas)

Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, vadovas

Recenzentu skiriu

_____ (recenzento vardas, pavardė)

_____ (data)

_____ (instituto/ katedros vadovo parašas)

Pildo recenzentas

Darbą recenzuoti gavau.

_____ (data)

_____ (recenzento parašas)

Bareišis, Audrius

Bar 397 Dramaturgijos raiška TV laidoje „*Nacionalinė paieškų tarnyba*“: magistro darbas/
Bareišis, Audrius, mokslinis vadovas dr. Gudauskas, Andrius; Vilniaus universitetas.
Komunikacijos fakultetas. Žurnalistikos institutas. – Vilnius, 2010. – 99, [4] lap.: Santr. angl. –
Bibliogr.: p. 60-63 (44 pavad.)

UDK indeksas 070 (792.097)

Raktiniai žodžiai: dramaturgija, televizija, paieškų tarnyba, dramos teorija, konfliktas, teatras, kinas

Magistro darbo objektas – Lietuvos radijo ir televizijos projekto „*Nacionalinė paieškų tarnyba*“ analizė bei dramaturgijos raiškos televizijoje tyrimas.

Darbo tikslas – iširti, kaip dramaturgija buvo perteikta konkrečioje televizijos laidoje, kokius teatre bei kine pritaikytus dramos elementus perėmė TV projektai ir kokį poveikį žiūrovų auditorijai daro dramaturgijos elementų panaudojimas televizijoje.

Darbo uždaviniai – išanalizuoti, kaip dramaturgijos elementai buvo pritaikyti televizijoje, aprašyti dramaturgijos raiškos televizijoje tendencijas bei perspektyvas, pateikti jų apibendrintą analizę, įvertinti dramos elementų reikšmę televizijos programose bei apibendrinti televizijos auditorijos (toliau - TV auditorijos) poreikius ir lūkesčius.

Darbo metodai – laidos „*Nacionalinė paieškų tarnyba*“ archyvo peržiūra, išsamus matytų laidų šifravimas (visi aprašai pateikiami priede Nr. 1). Surinktos medžiagos lyginamoji analizė su teorijoje aprašytais dramaturgijos raiškos modeliais bei ypatybėmis. Statistinių duomenų susijusių su TV auditorija analizė.

Šis darbas gali būti naudingas naujų televizijos projektų, kuriuose svarbią vietą užims dramaturgijos elementai, kūrėjams bei visiems besidomintiems lietuviškąja dramaturgija. Baigiamasis magistro darbas papildys pastaraisiais metais vis populiarėjančią, tačiau teoriškai iki šiol menkai aprašytą, dramaturgijos raiškos televizijoje teoriją.

Keywords: dramaturgy, television, searching service, the theory of drama, conflict, theatre, cinema

An object of the master thesis is an analysis of Lithuanian radio and television project *National search service* and research of dramaturgy expression. The goal is to examine how dramaturgy was conveyed in a particular television broadcast, what theatrical and cinematic dramaturgy elements were adopted in TV projects and what impact the dramaturgy elements make on an audience in the television.

The objectives for the study is to examine how dramaturgy elements were adopted in the television, to describe the trends and prospects of dramaturgy expression in Lithuanian television, to present a generalized analysis, to evaluate the significance of dramatical pieces in television programmes and to summarize the needs and expectations of TV audience.

The methods of the study involve watching the archive of *National search agency*, transcribing in full-scale watched shows (all descriptions appear in appendix No. 1); carrying out comparative analysis of collected material and theoretical dramatic expression models and features; analyzing statistical data related to TV audience.

This study can be useful for creators of new television projects where dramaturgy elements are important and for everyone who is interested in Lithuanian dramaturgy. The master thesis will complement the theory of dramaturgy expression in the television which is getting more and more popular but have been poorly described thus far.

TURINYS

ĮVADAS	5
1. NUO TEATRO IKI TELEVIZIJOS	8
1.1. Terminų „drama“ bei „dramaturgija“ samprata	8
1.2. Istorinės dramaturgijos šaknys	11
1.3. Dramos kelias į televiziją	14
2. DRAMATURGIJOS TEORINIAI ASPEKTAI	17
2.1. Dramos konstrukcija bei elementai	17
2.2. Kūrinio personažų charakteristika	21
2.3. Vaizdo ir garso pranašumai	23
2.4. Televizijos auditorijos problematika	24
2.5. Audiovizualinės priemonės poveikis	29
3. TYRIMAS – DRAMATURGIJOS RAIŠKA	31
3.1. „Nacionalinė paieškų tarnyba“ – laidos struktūra	31
3.2. Geriausių I-ojo sezono laidų analizė	33
3.3. Blogiausių I-ojo sezono laidų analizė	43
3.4. Dramaturgijos raiškos TV laidoje subtilybės	49
3.5. Teoriniai dramaturgijos raiškos televizijoje papildymai	52
4. „NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA“ – VIZIJA IR TIKSLAI	54
4.1. Apie „Nacionalinę paieškų tarnybą“	54
4.2. Interaktyvi paieškos galimybė	56
IŠVADOS	58
SUMMARY	60
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS	61
PRIEDAI	64
1 priedas. Laidų „Nacionalinė paieškų tarnyba“ turinio šifruotės	64
2 priedas. Interviu su LNK atstovu Gediminu Malaškevičiumi	91
3 priedas. TNS GALLUP apklausos „TV žanrų populiarumas“ rezultatai	93
4 priedas. Interviu su LRT direktoriumi Audriumi Siaurusevičiumi	96
5 priedas. Interviu su „Nacionalinės paieškų tarnybos“ vedėja Palmira Galkontaitė	98

IVADAS

Dramaturgija televizijoje atsiskleidė ir buvo pritaikyta praktiškai įgyvendinant skirtingos paskirties televizijos projektus. Prieš dramos scenoms užvaldant žydruosius ekranus, jos buvo aktyviai kuriamos kitose, gilesnes tradicijas turinčiose, meno srityse – teatre bei kine. Išryškėję, lyginant su kinu ir teatru, televizijos techniniai privalumai, scenaristams ir režisieriams suteikė daugiau galimybių TV ekranuose perteikti dramatiškus veikėjų išgyvenimus.

Esminis televizijos dramaturgijos ir teatro dramaturgijos skirtumas – galimybė TV ekrane pateikiamą vaizdą nušlifuoti iki tobulybės. Teatre vaidinantys aktoriai turi vienintelę galimybę perteikti žiūrovams scenarijuje atsispindinčias emocijas. Klaidos atveju, progos pasitaisyti nebelieka. Savo ruožtu televizijoje – kiekviena smulkmena, kiekviena detalė gali būti pakoreguota dar prieš galutiniam produktui pasirodant TV ekranuose.

Lyginant televizijos dramaturgiją ir kino dramaturgiją galima išskirti vieną skirtumą, kuris suteikia pranašumą televizijoje perteikiamai dramaturgijai. TV ekranuose šmėžuojantys veikėjai sukuria bendravimo su žiūrovu iliuziją, tuo tarpu kino salėje rodomas filmas daugiausia skirtas laisvalaikio praleidimui, o ne kontakto su žiūrovu užmezgimu. Kino aktoriai bendrauja tarpusavyje, vaidinantys televizijoje – mezga ryšį su žiūrovais. Tokia situacija susiklostė natūraliai – kino filmas dažniausiai yra stebimas vieną kartą, o televizijos laidos bei projektai išlaiko tęstinumą. Siekdami išlaikyti žiūrovų auditoriją, televizijų atstovai ieško būdų, kaip pritraukti ir sudominti žiūrovus. Vienas iš sprendimų – perteikti tai, kas aktualu žiūrovui, leisti jam susitapatinti su televizijos laidos ar projekto veikėjais. Matydamas TV ekrane sprendžiamas asmenines problemas arba pasakojamas istorijas, kurios panašios į tas, kurias žiūrovui teko patirti, žmogus prisiriša prie konkrečios televizijoje rodomos laidos.

Hipotezė – tie patys dramaturgijos principai, ilgą laiką puoselėti teatro salėse bei kino ekranuose yra pritaikomi kuriant televizijos projektus prisotintus dramos elementais. Laidos „Nacionalinė paieškų tarnyba“ autoriai, siekdami kuo emocingiau bei jausmingiau perteikti skaudžius paprastų žmonių išgyvenimus, perima bei panaudoja daugelį pagrindinių teorijoje aprašytų dramaturgijos elementų.

Šio baigiamojo magistro darbo tyrimo objektas yra Lietuvos radijo ir televizijos projekto „Nacionalinė paieškų tarnyba“ analizė bei šioje laidoje aptiktų dramaturgijos elementų tyrimas. Baigiamojo magistro darbo tyrimui bei analizei laida „Nacionalinė paieškų tarnyba“ pasirinkta dėl savo unikalaus, lietuviškose televizijose, pobūdžio. „Nacionalinė paieškų tarnyba“ – analogų neturinti televizijos laida, padedanti po pasaulį išblaškytiems giminaičiams ir artimiesiems surasti

vienam kitą.¹ Siekiant objektyviai bei išsamiai iširti dramaturgijos raišką laidoje „Nacionalinė paieškų tarnyba“, baigiamojo magistro darbo tyrimui buvo pasirinktos penkios populiariausios ir penkios mažiausią žiūrovų auditoriją pritraukusios laidos, transliuotos Lietuvos televizijos eteryje per pirmąjį sezoną.

Baigiamojo magistro darbo tikslas – iširti, kaip dramaturgija atsiskleidė konkrečioje televizijos laidoje, kokius teatre bei kine pritaikytus dramos elementus perima dramaturgijos kūrėjai ir kokią poveikį žiūrovų auditorijai daro dramaturgijos elementų panaudojimas televizijoje.

Darbo uždaviniai – išanalizuoti, kaip dramaturgijos elementai buvo pritaikyti televizijoje, aprašyti dramaturgijos raiškos lietuviškoje televizijoje tendencijas bei perspektyvas, pateikti jų apibendrintą analizę, įvertinti dramos elementų reikšmę televizijos programose bei apibendrinti TV auditorijos poreikius ir lūkesčius.

Darbo metodai – laidos „Nacionalinė paieškų tarnyba“ archyvo peržiūra, išsamus matytų laidų turinio šifravimas. Surinktos medžiagos lyginamoji analizė su teorijoje aprašytais dramaturgijos raiškos modeliais bei ypatybėmis. Statistinių duomenų susijusių su TV auditorija analizė. Baigiamajame magistro darbe siekiama apibendrinti dramaturgijos raiškos televizijoje gaires, nustatyti, kokie dramos elementai daro stipresnę ir kokie silpnesnę poveikį TV auditorijai.

Gilinantį į televizijos projekto turinį buvo pasirinkta trečdalis pirmajame sezone rodytų bei analizuotų laidų. Vertinant penkias populiariausias ir penkias mažiausiai žiūrovų auditorijos dėmesio sulaukusias „Nacionalinės paieškų tarnybos“ laidas sudaryta galimybė apibendrinti priežastis, kodėl vienos laidos buvo populiarnesnės tarp žiūrovų nei kitos. Atliktu tyrimu siekiama atsakyti, kiek laidų populiarumui įtakos turėjo dramaturgijos elementų akcentavimas konkrečioje laidoje.

Baigiamajame magistro darbe vienas iš svarbiausių uždavinių – efektyvių dramaturgijos elementų pritaikymo televizijoje teorinių modelių kūrimas. Atlikus per tyrimą surinktų duomenų analizę, siekiama įvardyti priemones, kurios leistų efektyviau panaudoti dramos elementus įvairaus pobūdžio televizijos projektuose. Į lietuviškąją televiziją besiskverbianti dramaturgija apima vis platesnes saviraiškos sritis. Vienas po kito kuriami lietuviški serialai – analogas meksikietiškomis muilo operoms. Dramaturgijos elementų netrūksta ir kuriamose publicistinėse laidose, neskiriant didesnio dėmesio kokio pobūdžio – socialinio, kriminalinio ar kt. – informaciją yra siekiama perduoti žiūrovams.

Unikali savo pobūdžiu laida „Nacionalinė paieškų tarnyba“ dramaturgijos raiškos tyrimui pasirinkta tikslingai: „Laidoje niekada nebūna dviejų vienodų istorijų. Visos jos skirtingos, kaip skirtingi žmonių likimai, todėl ir kiekviena laida vis kitokia. Niekada negali žinoti, kuo istorija

¹ GALKONTAITĖ, Palmira. Nacionalinė paieškų tarnyba [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 5 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.lrt.lt/tv/shows.php?id=4795119&no=21&cid=1158&grid=4795119>>

baigsis – tai intriguoja ir mus, laidos kūrėjus, ir mūsų žiūrovus“.² Laidose yra gvildenamos pačios jautriausios visuomenei socialinės problemos, todėl šio televizijos projekto prigimtis yra itin tinkama erdvė dramaturgijos raiškai.

Dramaturgijos raišką lietuviškose televizijose aprašė profesorius Žygintas Pečiulis. Šia tema 1993 m. išleista studijų priemonė „Televizijos dramaturgija“, 1994 m. – „Videoteatras“ – lietuviškųjų vaidybinių TV programų raidos bruožai (1957-1982). Tačiau tiek viena, tiek kita knygos yra išleistos prieš daugiau kaip 15 metų, prabėgus vos keliems metams po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo. Tais laikais, lietuviškos televizijos dar tik vadavosi iš sovietinio sąstingio, prasidėjo komercinių televizijų kūrimosi bumas. Iš pradžių 1991 m. įkurta Rytų Lietuvos televizija, po metų TV 26 bei LTV 2 kanalas, 1993 m. veiklą pradėjo Tele-3, BTV, dar po dviejų metų ir LNK televizija.³ Augant komercinių kanalų skaičiui į lietuviškos televizijos ekranus pradėjo plūsti vakarų valstybėse įgyvendinti projektai, muilo operos. Dramaturgijos raiška lietuviškuose projektuose nėra išsamiai aprašyta, todėl baigiamojo magistro darbo vienas iš tikslų bandyti užpildyti šią teorinę spragą. Per televiziją rodytų laidų subtilybes taip pat aptarė kino ekspertas Skirmantas Valiulis 2009 m. išleistoje knygoje „Vakarai su televizija“, tačiau ši knyga yra daugiau recenzinio nei analitinio pobūdžio.

Baigiamąjį magistro darbą sudaro keturios dalys. Pirmojoje apžvelgiamas dramaturgijos istorinis kelias nuo teatro iki televizijos. Antroje dalyje gilinamasi į dramos kūrinio konstrukciją, jos elementus, personažų charakteristiką, vaizdo ir garso pranašumus, taip pat televizijos auditorijos bei jos poveikio problematiką. Trečioje dalyje atliekama laidų „Nacionalinė paieškų tarnyba“ analizė, aptariami dramaturgijos realizavimo atvejai, pateikiami siūlymai, kokiais būdais būtų galima dar labiau sustiprinti dramaturgijos raišką televizijoje. Paskutinėje dalyje apibūdinama viso darbo metu analizuota laida „Nacionalinė paieškų tarnyba“, imamas interviu iš laidos vedėjos Palmiros Galkontaitės.

Šis darbas gali būti naudingas naujų televizijos projektų, kuriuose svarbų vaidmens atliks dramaturgijos elementai, kūrėjams bei visiems besidomintiems lietuviškąja dramaturgija. Baigiamasis magistro darbas papildys pastaraisiais metu vis populiarėjančią, tačiau teoriškai iki šiol menkai aprašytą, dramaturgijos raiškos televizijos projektuose teoriją.

² GALKONTAITĖ, Palmira. Nacionalinė paieškų tarnyba [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 5 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.lrt.lt/tv/shows.php?id=4795119&no=21&cid=1158&grid=4795119>>

³ PEČIULIS, Žygintas. *Iki ir po televizijos*. Vilnius, 2007, p. 105.

1. NUO TEATRO IKI TELEVIZIJOS

1.1. Terminų „drama“ bei „dramaturgija“ samprata

Siekiant apibrėžti sąvoką dramaturgija pirmiausia reikėtų apibūdinti, kas apskritai yra drama. Lietuviškoje tarybinėje enciklopedijoje drama (graikų kalboje žodis „drama“ reiškia „veiksmas“) įvardijama, kaip viena iš trijų pagrindinių literatūros rūšių (šalia epo ir lyrikos). „Drama – kūrinys, kuriame vaizduojamieji reiškiniai, įvykiai perteikiami betarpiškai – veikėjų poelgiais ir pokalbiais – ir kuris gali būti realizuotas teatro spektaklyje. <...> Dramos teksto pagrindinė dalis – veikėjų kalba, kurią sudaro dramos dialogai ir dramos monologai. Svarbiausias dramos struktūros komponentas – dramos veiksmas, kuriam būdingas vientisumas, uždarumas, dinamiškumas.“⁴

Dramos veiksmo eiga realizuoja joje glūdinčią konflikto galimybę. Dramos veikėjus jungia stiprios sąsajos. Apibūdinę dramos sąvoką, pereikime prie kito baigiamajame magistro darbe itin svarbaus apibrėžimo – „dramaturgija“. Dramaturgija Lietuviškoje tarybinėje enciklopedijoje apibūdinama dvejopai. „Pirmiausia, kaip kurio nors rašytojo, tautos, epochos dramos kūrinį visuma. Antra – spektaklio arba filmo siužetinė vaizdinė koncepcija. Teatro dramaturgijos pagrindą sudaro literatūrinis dramos kūrinys, kino – scenarijus“.⁵ Tiek dramos, tiek dramaturgijos apibrėžimai 1978 metais išleistoje enciklopedijoje – siejami iš esmės vien su teatru. Ši meno rūšis šimtmečiais buvo vienintelė erdvė atsiskleisti dramaturgam. Neutralesnis bei universalesnis minėtų sąvokų apibrėžimas pateikimas Tarptautinių žodžių žodyne.

„Drama – kūrinys, kuriame vaizduojamieji įvykiai, reiškiniai atsiskleidžia per veikėjų kalbą (dialogus ir monologus) ir kuris paprastai yra skiriamas vaidinti teatre.“⁶ Praėjus 25 metams, sąvokos „drama“ apibrėžime žodžius „gali būti realizuotas“ keičia – „paprastai yra skiriamas“. Nebelieka griežtų rėmų, kurie dramos kūrinį išspraudžia į vien tik teatro rėmus. Įtaką tam padarė tobulėjančios audiovizualinės technologijos – viena po kitos kūrėsi kino produkciją gaminančios įmonės, pasaulyje atsirado gausybė komercinių televizijų. Nepaisant to, kad dramos kūriniai nebebuvo siejami vien tik su teatru, pačios dramos apibrėžimas Tarptautinių žodžių žodyne iš esmės nepasikeitė. „Drama – vienas iš pagrindinių dramos reikšme žanrų (šalia komedijos ir tragedijos) – rimto (bet ne tragiško) konflikto kūrinys; dažnai vaizduojama gyvenamojo meto tikrovė; individą ar kolektyvą ištinkanti skaudi nelaimė, sukrečiantis įvykis, esminis konfliktas.“⁷ Vienas svarbiausių Tarptautiniame žodžių žodyne atsiradusių sąvokos „drama“ papildymų (lyginant su Lietuviškąją tarybine enciklopedija – aut. past.) – „to meto tikrovės atspindys“. Neabejotina

⁴ LIETUVIŠKOJI TARYBINĖ ENCIKLOPEDIJA. 3 tomas. Vilnius, 1978, p. 156.

⁵ LIETUVIŠKOJI TARYBINĖ ENCIKLOPEDIJA, išnaša 4, p. 157.

⁶ KINDERYS, Algimantas. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius, 2003, p. 180.

⁷ KINDERYS, išnaša 6, p. 180.

dramos stiprybė yra ta, kad per konfliktus atskleidžiamos gyvenimo realijos – ne itin nutolusios nuo žiūrovų, stebinčių spektaklį ar kitokio pobūdžio dramos kūrinį, kasdienybės. Tokiu būdu užmezgamas stiprus ryšys tarp dviejų polių – dramos kūrinio ir žiūrovo. Vienas be kito negalėję gyvuoti prieš šimtmečius, šie poliai atskirai sunkiai įvaizduojami ir XXI a. Tiesiog šiais laikais į dvipusį ryšį yra įsiterpęs ir trečias komponentas – reklamos atstovai. Prieš šimtmečius teatralams žiūrovų dėmesys reiškė tiesiogines pajamas, šiais laikais auditorijos dėmesys yra svarbus rodiklis ne tik dramos kūrinį pateikiančioms audiovizualinėms masinėms priemonėms, tačiau ir reklamos užsakovams – mokantiems didesnius ar mažesnius pinigus priklausomai nuo dramos kūrinio ar laidos populiarumo.

Tarptautinių žodžių žodyne sąvoką „dramaturgija“ taip pat apibūdinama dvejopai: „Dramaturgija – kurio nors autoriaus ar autorių grupės (krypties, laikotarpio, regiono) draminių kūrinių visuma; dramaturgija – dramos kūrinio teorija, principai, būdai“.⁸ Šios sąvokos apibrėžimas iš esmės per 25 metų laikotarpį nepakito, tik antrasis „dramaturgijos“ apibūdinimas pasidarė konkretesnis. Remiantis sąlyga, kad su laiku dramos bei dramaturgijos bruožai išliko pastovūs, galima panagrinėti prieš daugiau kaip pusę amžiaus – 1948 metais – rusų rašytojo Vitalijaus Volkenšteino pateiktas dramos bei dramaturgijos sąvokų subtilybes. Autorius atkreipia dėmesį į keletą dramai būdingų savybių.

Visų pirma pastebima tai, kad drama – veiksmo vaizdavimas, tiksliau, vaizdavimas konfliktų, tai yra veiksmų, susiduriančių su pasipriešinimu, su kontraveiksmu. <...> dramos autorius išreiškia sodrią savo idėją per veikėjus. <...> drama vysto socialinius bei psichologinius konfliktus savo personažų dialogais ir remarkomis, fiksuojančiomis poelgius, fizinius veiksmus, ir įvykius, esmingai veikiančius veiksmo eigą, veikalo vietą ir laiką.⁹ Anot V. Volkenšteino dramos veikalas yra veiksminio proceso vaizdavimas, o pagrindinis dramos veikalo elementas yra vaizduojamasis veiksmas. Teigiama, kad dramos dialogas visada yra „tiltas tarp dviejų veiksmų“ (poelgių), jis yra vieno veiksmo (poelgio) išdava ir kito veiksmo (poelgio) priežastis. Svarbus vaidmuo dramos kūrinyje tenka žodžiams, kuriems priskiriama poveikio savybė. „Žodis turi veiksminę reikšmę: jis yra ne vien tik „tiltas tarp dviejų veiksmų“, - jis pats yra veiksmas, ritmingas, poetiškai pakeistas, kartais nepalyginamai aštresnis, kur kas baisesnis už fizinį veiksmą.“¹⁰ V. Volkenšteinas pastebi, kad dramos kūrinio pagrindinį elementą (meninę medžiagą) sudaro poetiškai pavaizduotas veiksmas, kartais veiksmas kaip poelgis, pažymėtas remarkose, kartais veiksmas kaip žodis. Dramos kūrinyje vartojamus žodžius siūloma nagrinėti ne tik kaip mintį, kaip jausmą, kaip vaizdą, kaip garsų samplaiką ar kaip ritmą, bet pirmiausia kaip veiksmą kitų veiksmų eilėje bei grandinėje, nes tai yra žodis kaip veiksmas – žodinis poelgis.

⁸ KINDERYS, išnaša 6, p. 181.

⁹ VOLKENŠTEINAS, Vitalijus. *Dramaturgija*. Kaunas, 1948, p. 13.

¹⁰ VOLKENŠTEINAS, išnaša 9, p. 15.

Dramoje itin svarbu – vientisas veiksmas, pasakojimo metu būtina vengti blaškymosi. Šios rūšies kūriniai yra sudaryti iš atskirų dalių-įvykių, kurių dalys privalo būti sujungtos taip, kad kurią nors vieną praleidus, pasikeistų ar nukentėtų kūrinio visuma. Tik išsaugojus dramos kūrinio vientisumą galima tikėtis atskleisti pagrindinę mintį – centrinę kūrinio ašį. Siekiant, kad atsirastų dramatinė kova, būtina sukurti įvairias aplinkybes, kurios padėtų vystyti veiksmui. V. Volkenšteinas pastebi, kad drama atsiranda tada, kai vientisas ir aistringas veikiančiojo asmens noras, suveržtas mazgo nepaprastų aplinkybių iš dalies jį kurstančių, iš dalies tvenkiančių, tramdančių, pradeda veržtis į vykdymą. „Tik tai tuo atveju, jei veiksminga, draminga prigimtis susiduria su nepaprastomis kliūtimis ir vienu sykiu su aplinkybėmis iki kraštutinumo įkaitinančiomis jos norus – atsiranda drama“.¹¹ Viską apibendrinant galima išskirti dvi svarbiausias dramos savybes: vientisą veiksmą bei aplinkybes ir įvykius, kurie tampa kliūtimis dramos herojams. Būtent dėl susidariusių kliūčių kyla konfliktai – neatsiejami dramaturgijos elementai.

Kiekviena drama turi savo užuomazgą – pradžią pagrindinio konflikto, personažų kovos, kuri atsiranda dėl kūrinyje sudaromų įvairaus pobūdžio kliūčių. Pastarosios tampa pirmaisiais dirgikliais, sutrikdančiais nusistovėjusią tvarką bei priverčiančiais ieškoti išeities. Kylančius konfliktus galima suklasifikuoti į tam tikras grupes. Siauresni šeimyninio pobūdžio konfliktai – skirti buities problemoms spręsti. Jeigu ši problema yra būdinga daugeliui šeimų (žmonių) – sprendžiami visuomeniniai-socialiniai konfliktai. Pastarieji užima vieną svarbiausių vietų dramaturgijos teorijoje, nes būtent tokio pobūdžio konfliktų, kurie yra reikšmingi tam tikroms socialinėms grupėms ar tam tikrame regione gyvenantiems visuomenės atstovams, išsprendimas – itin aktualu bei patrauklu žiūrovo akiai.

Globaliniai konfliktai, nors ir apima visą pasaulį slegiančias problemas, neturi tokio stipraus poveikio (lyginant su visuomeniniais-socialiniais), nes interesas, kas vyksta šalia manęs, dažnai nustelbia interesą, kas vyksta visame pasaulyje ir galbūt tik minimaliai mane liečia. Konfliktas yra vienas iš svarbiausių dramos kūrinio elementų, kuris plačiai nagrinėjamas psichologijos mokslo atstovų. Išvertus iš lotynų kalbos, žodis „conflictus“ reiškia susidūrimą. „Konfliktas – tai maždaug vienodo stiprumo, bet priešingos krypties jėgų sąveika, tai yra nesuderinamų motyvų, interesų, nuomonių, nuotaikų susidūrimas. Konfliktas visada sukelia stiprius emocinius išgyvenimus.“¹² Konfliktai skirstomi į tris grupes: 1. Asmenybės konfliktai; 2. Tarpasmeniniai konfliktai; 3. Konfliktai tarp grupių. Visų trijų išvardytų grupių konfliktai gali būti realizuojami tame pačiame dramos kūrinyje. Konfliktai gali būti skirstomi į: konstruktyvius, kurie simuliuoja grupės dinamiką, yra naudingi kaip profilaktika prieš grupės sąstingį ir destruktivius, kurie ardo grupę. Dramos kūriniais dažniausiai būdingi pastarieji, nors siekiant įaudrinti herojų ar visą veikėjų esančių aplink

¹¹ VOLKENŠTEINAS, išnaša 9, p. 23;

¹² MATULIENĖ, Gražina. *Psichologija studentui. Vadovėlis*. Kaunas, 2000, p. 251;

jį grupę, įmanoma ir konstruktyvaus konflikto įvedimo į kūrinį galimybė.

Psichologijos mokslas apibūdina konfliktišką asmenybę, kaip užsispyrusią, nepakenčiančią prieštaraujančio elgesio. Konfliktiški yra tie žmonės, kurių pagrindinis gyvenimo tikslas – bet kokia kaina iškovoti aplinkinių pripažinimą, užimti prestižinę vietą visuomenėje. Liepsnojant konfliktui, galimybė lengvai susitaikyti itin menka. Konfliktuodami turime tikslą atstatyti pažeistą savąją vertę, todėl nusileisti „priešininkui“ yra sunku. Dažniausiai manome, jog liks neatkurta savoji vertė, todėl už savigarbą yra kovojama, deja, ne visada etiškais priemonėmis.¹³ Psichologijos mokslo teorijoje toliau yra aiškinami konfliktų sprendimo būdai, kaip vienas iš jų yra įvardijamas kompromisas, tačiau verta atkreipti dėmesį, kad dramos kūriniai bet koks sprendimas reiškia – kūrinio pabaigą. Todėl konfliktų sprendimai – nėra šio baigiamojo magistro darbo viena iš pagrindinės temos nagrinėjimo sričių.

1.2. Istorinės dramaturgijos šaknys

Dramaturgijos pradžia galima įvardyti ankstyviausių bendruomenių puoselėtas religines apeigas. Įvairias giesmes giedoję bei šokius šokę žyniai, tokiu būdu garbino žmones saugojusius dievus. Būtent Dievo gimimas, mirtis ir prisikėlimas tapdavo religinių apeigų svarbiausiu akcentu. Todėl jau šiose apeigose nejučiomis įsiterpdavo dramos elementų – skausmo, pasitikėjimo, nerimo, vilties, troškimų.

Žymiai reikšmingesniame kontekste dramaturgija yra neatsiejama nuo teatro. Nors pastarasis iš dalies apėmė ir religines apeigas, tačiau pirmoji didi teatro epocha Vakarų civilizacijos istorijoje prasidėjo V a. pr. Kr. Graikijoje. Būtent ten tragedijas ir komedijas, iš kurių tik viena kita išlikusi iki šių dienų, pradėjo vaidinti nebe žyniai, bet aktoriai, ir spektakliai vykdavo tam skirtose vietose ar pastatuose, kurie nors ir šventinti, nebuvo šventyklos.¹⁴ Kartu su visuomene nenutrūkstamai evoliucionavo ir teatro dramaturgija, pamažu keitėsi puoselėtos tradicijos. Kaip teigė dramaturgė Petronėlė Česnulevičiūtė, ilgus amžius, pradedant antika, teatre viešpatavo dramaturgas, - jis ne tik rašė dramas, bet ir ruošdavo vaidinimus, vadovavo teatrams ir aktorių trupėms, tačiau su laiku nusistovėjusių tradicijų pamatai pradėjo garsiai braškėti: „XVIII a. teatre pradėję šeimininkauti žymūs aktoriai vaidindami kai kurias dramos vietas neretai prisitaikydavo sau – prikurdavo tekstą ar pratėsdavo „už širdies griebiančias“ scenas. Buvo ir jiems pataikaujančių vertėjų, kurie nesidrovėjo „gerinti“ reikšmingas tragedijas, praleisdami „žiaurius ir kruvinus“ jų epizodus.“¹⁵ Atkreipiamas dėmesys, kad dramaturgijos tradicijas bei vertybes kartais nustelbdavo griežta autoriaus asmeninė

¹³ MATULIENĖ, išnaša 12, p. 251-252;

¹⁴ HARTNOLL, Phyllis. *Teatras. Trumpa istorija*. Singapūras, 1998, p. 7;

¹⁵ ČESNULEVIČIŪTĖ, Petronėlė. *Daugiaveidis dramos gyvenimas teatre*. Vilnius, 1998, p. 19;

pozicija. Tokia tradicija, kuomet drįstama koreguoti kūrinio turinį, pritaikant jį platesnei žiūrovų auditorijai, išliko iki šių dienų. Kaip ir XVIII a., taip ir šiais laikais – įvairiomis priemonėmis stengiamasi įtikti žiūrovų poreikiams.

Palikusi gilius pėdsakus teatro istorijos vagoje (kurie iki šiol vis gilėja), dramaturgija pamažu atrado savo vietą kino pramonėje. Kinas – XIX a. buvo laikomas tik pramoga, tačiau su jo atsiradimu atsivėrusios galimybės nutildė skeptikus. Po truputį kinas tapo viena iš meno rūšių, kuri šiais laikais yra giliai įsišaknijusi visuomenės gyvenime. Su kino vaidybos pakilimu į aukštesnį lygį siejama prodiuserio D. W. Grifito (D. W. Griffitho) pavardė. Moderniojo meno stiliaus pradininkas pertvarkė judančių vaizdų vaidybos pagrindus. „Didelis arba stambus planas, bendri ir tolimi planai, <...>, sugrįžimas praeitin, įtampos stiprinimas, užtemimai ir išraiškos santūrumas – tai jam priklauso naujovės, kuriomis dabar naudojasi pažangiausi prodiuseriai“.¹⁶ Prodiuseris, siekdamas kuo išpūdingiau papasakoti savo istorijas, kiną apjungė su Viktorijos laikų daile, literatūra ir teatru. Siekdamas sustiprinti dramatiškumą, D. W. Grifitas dažnai išryškino foną, pasitelkdavo bendrą planą. Jau pirmieji kino istorijos žingsniai buvo palankūs dramaturgijos raiškai. D. W. Grifitas, įvesdamas repeticijas, pakeitė kino vaidybos tradicijas: „Suvokdamas, kad kamera gali padidinti net menkiausią gestą ar veido raumens krustelėjimą, jis reikalavo, kad aktoriai ribotų išraiškos arsenalą, kad judesiai ir manieros aiškiai perteiktų tam tikrus jausmus, asmenybės bruožus ir psichologines būsenas.“¹⁷ Išryškinamas negatyvus dramaturgijos raiškos kino produkcijoje bruožas – įvairiomis taisyklėmis suvaržytas autoriaus talentas.

Natūralu, kad atsivėrusia erdve dramaturgijos plėtrai suskubę pasinaudoti autoriai stengėsi teatrui pritaikytą kūrinį perkelti į kino juostą. Ši naujovė iš pradžių sulaukė stipraus įvairių visuomenės atstovų pasipriešinimo. Buvo išsakytos pesimistinės nuomonės, suabejota, kad teatrui pritaikytą dramą iš viso įmanoma perkelti į kiną. 1916 m. kino manifeste italas futurizmo pradininkas F. T. Marinietis (F. T. Marinetti) pavadino kiną „nauju, gerokai gyvesniu ir kur kas daugiau aprėpiančiu menu nei kuris kitas, tačiau, anot italo, be kelių išimčių, kino kūrėjai menkai ką ir tepasiekė, tik bruko didesnes ar menkesnes senamadiškas dramas. Kinas, anot F. T. Marinečio – autonomiškas menas ir todėl jis negali kopijuoti teatro. Vis dėlto šitiek režisierių visame pasaulyje klydo manydami, jog perkėlę scenos metodus į kiną, jie suteiks pastarajam daugiau kultūrinio orumo.“¹⁸

Kine, priešingai nei teatre, dėl techninių galimybių, ištartas žodis atsirado ne iš karto. Tačiau išmokus panaudoti garso signalus, nebylus kinas liko praeityje. Šiame kino istorijos tarpsnyje susidurta su nauju iššūkiu – kino filmams turėjo būti rašomi aukščiausio lygio dialogai. Nepaisant kine atsiradusio garso suteiktų privalumų (pranyko titrai, sukurta galimybė atskleisti pasakojimą ir

¹⁶ PARKINSON, David. *Kino istorija*. Italija, 1995, p. 23.

¹⁷ PARKINSON, išnaša 14, p. 24.

¹⁸ PARKINSON, išnaša 14, p. 51.

pan.), netrūko skeptikų, kuriems garso ir vaizdo lydinys atrodė „priešingas kino tikslui“. Manoma, kad tokie filmai buvo „klaidingos ir niekingos pastangos“ sunaikinti „visuomenės kultūrą“, žinoma, siekiant padidinti pelną. Atradęs garsą bei spalvas, kinas pagal technines galimybes pavijo teatrą. Tuo tarpu pagrindinis kino privalumas, jog priešingai nei teatro salėje, kine buvo galima išstobulinti kiekvieną sceną, kino kūrėjams suteikė progą net pralenkti vieną seniausių meno rūšių.

Lietuvos kino bei teatro raidai didelį poveikį darė politinis kontekstas. Žiūrovams buvo pateikiami sovietų valdžiai naudingi kūriniai. Anot scenarijų autorės bei kino kritikės Romos Pauraitės-Puplauskienės, tik atidavę „duoklę“ valdžiai, režisieriai galėjo pagalvoti apie jiems patiems bei lietuviams artimas temas. „Taip elgėsi garsusis Panevėžio dramos teatro režisierius Juozas Miltinis, kuris numesdavo „dovanėlę“ laikmečiui, pasirinkdavo kokį nors sovietinės dramaturgijos kūrinėlį gastrolėms po rajonus, kad galėtų netrukdomas statyti pasaulinio lygio šedevrus“.¹⁹ Bet ir šiame kontekste, kaip autorė pastebi, lietuviško kino juostose atsispindėdavo įvairūs dramaturgijos elementai. Lietuviškuose filmuose netrūkdavo sumaniai vystomos intrigos, kuri prikaustydavo žiūrovų dėmesį iki pat galo, dinamiškai besirutuliojančių įvykių, meilės trikampių, greitų bei efektyvių mūšio scenų su priešais. Kalbėdama apie režisieriaus Henriko Šablevičiaus kūrybą, Roma Pauraitė-Puplauskienė tikina, kad šis kiekvienoje temoje ieškojo kokio nors „perliuko“, kuris įprastus dalykus nušviestų nauja, ypatinga šviesa, priverstų aiktelėti žiūrovą.

Rusų režisieriaus Aleksandro Mitos (Aleksandras Mitta) nuomone, drama – tai idėjų pasaulis, o kiekvienas scenarijus stumia pirmyn dešimtis idėjų ir kiekviename filme glūdi šimtai idėjų, kuriomis paremta viskas, kas, taip pat pasakytina ir apie dramą. Režisierius neslepia ir dar vienos svarbios pastovaus dramaturgijos naudojimo kūrinuose priežasties: „Pramogų industrija tik naudojasi ir labai sėkmingai eksploatuoja fundamentalias dramos idėjas. <...> Faktas, kad komercinės dramos kuriamos naudojant visiems žinomus receptus, visai nepaneigia fakto, kad geros dramos kuriamos naudojant kokius nors kitus“.²⁰ A. Mita patvirtina, kad dramos elementų įterpimas, dažnai įgauna ne kūrybinę prasmę – įgyvendinti bei perteikti sugalvotas idėjas kuo originaliau, bet materialinę reikšmę – gaudinant žiūrovus uždirbti daugiau pinigų.

Visa tai, kas buvo sukurta teatrui, nesudėtingai perkelta į kiną. Nors galutiniai produktai vienas nuo kito skyrėsi, tačiau iš pradžių priešišškai sutiktas dramos elementų „perkėlimo“ į kiną žingsnis vėliau tapo įprasta kasdienybe. Galiausiai teatro bei kino patirtį perėmė televizija, kurios suteikiamos galimybės atsiskleisti dramaturgijai nenusileido dramą daugelį metų puoselėjančioms pirmtakėms. Todėl teatrą bei kiną užvaldžiusi dramaturgija netrukus įsitvirtino ir televizijoje.

Įvairūs menai XX a. susidūrė ir su komunikacijos problemomis, apie tai knygoje „Kalbėjimas vėjams“ prabilo profesorius Džonas Diurhamas Petersas (John Durham Peters). Autorius atkreipė

¹⁹ PUPLAUSKIENĖ-PAURAITĖ, Roma. *LTV filmai ir jų kūrėjai*. Vilnius, 2009, p. 5.

²⁰ MITTA, Aleksandr. *Kinas tarp rojaus ir pragaro*. Vilnius, 2006, p 5;

dėmesį, kad XX a. dramaturgijoje, mene, kine bei literatūroje žmonių bendravimo neįmanomybės problema taip pat buvo plačiai nagrinėjama. Vos paminėjus tokių dramaturgų kaip O'Neillas, Beckettas, Sartre'as, Ionesco, Albee ir Havelas arba filmų kūrėjų – Bergmano, Antonioni, Tarkovskio – vardus, mintyse išskyla žmogiškojo bendravimo akis į akį sutrikimų scenos.²¹ Herojų ir kitų kūrinio veikėjų bet kokio kontakto atveju, tokie komunikacijos sutrikimo epizodai, suteikia tam tikrą dramatiškumo atspalvį. Pasakyti visą tiesą bendraujant su adresatu akis į akį herojams dažnai tampa nelengvu išbandymu.

Taigi, atkreipiamas dėmesys į nesugebėjimo bendrauti vienas su kitu problemą. Komunikacijos reikšmė visuomeniniuose santykiuose užima vis svarbesnę vietą. D. D. Peterso įsitikinimu, neesamo objekto trokštama karščiausiai, bendravimo ilgesys susijęs ir su stipriu apleistumo jausmu socialiniuose santykiuose.²² Todėl komunikacija su artimaisiais su kuriais yra nutrukę ryšiai tampa stimulu žmonėms ieškoti vienas kito. Nepaisant to, kad norą bendrauti visada lydi abejonės, tačiau pats komunikacijos faktas skatina ieškančiuosius artimųjų rizikuoti ir pabandyti atrasti bei atstatyti tai, kas sugriauta.

1.3. Dramos kelias į televiziją

Teatre įsitvirtinusios dramaturgijos pagrindai buvo nesunkiai pritaikyti televizijoje. Kaip teigė trumpoje teatro istorijoje Filisas Hartnolas (Phyllis Hartnoll) teatro scenai reikia trijų dalykų: atskirai nuo pirmąsio unisoninio choro kalbančių arba dainuojančių aktorių, dialogu perteikiamo konflikto bei emociškai į veiksma įsitraukusių, bet jame nedalyvaujančių žiūrovų. Be šių esminių elementų gali būti tik religinės apeigos ar visuomeninės ceremonijos, o ne teatras.²³ Televizijoje visi trys išvardyti bruožai lengvai aptinkami. Kalbantys ar dainuojantys aktoriai – įvairių realybės šou dalyviai, specifinio pobūdžio laidų vedėjai ir kviestiniai svečiai; dialogu perteikiamas konfliktas – atsiskleidžia per varžymąsi dėl nugalėtojo vardo, nuolatinius kivirčius – tikrus ir surežisuotus; emociškai įsitraukę žiūrovai – kitapus ekrano sėdintys ir savo numylėtinius palaikantys, kartais net su jais susitapatinantys žmonės. Dramaturgija televizijoje apėmė praktiškai visas įmanomas sritis. Dramos elementų netrūksta pramoginėse bei muzikinėse laidose, televizijos reklamose, programose skirtose vaikams, transliuojamuose realybės šou, laidose apie jaunimą, komedijose, siaubo, fantastiniuose, dokumentiniuose, kriminaliniuose, erotiniuose filmuose, muilo operose, socialinio pobūdžio televizijos laidose.

Televizija reprodukavo kitus menus – kiną, teatrą. Televizijoje buvo kuriamos savarankiškos

²¹ PETERS, John Durham. *Kalbėjimas vėjams. Komunikacijos idėjos istorija: komunikacijos studijos*. Vilnius, 2004, p. 8;

²² PETERS, išnaša 19, p. 8;

²³ HARTNOLL, išnaša 12, p. 7;

inscenizacijos, kurioms panaudodavo literatūros siužetus. Tačiau iš pat pradžių atkreiptas dėmesys į technines televizijos ypatybes (nedidelį ekraną, vaizdo plokštumą), psichologines žiūrėjimo sąlygas (namų aplinką, individualią auditoriją), taip pat išraiškos priemonių specifiką (stambų planą, detalę). Įsitikinta, kad televizijai netinka masinės scenos, todėl pradėta vengti sudėtingos daugiaveiksmės dramaturgijos.²⁴ Nors televizijos techninėmis galimybėmis mažai kas abejojo, tačiau kaip ir kino atveju, netruko skeptikų teigiančių, kad dramos kūriniais nėra vietos žydruosiuose ekranuose. Euforija, kuri kilo dėl atsiradusios galimybės aktoriams išbandyti savo jėgas televizijoje greitai atslūgo, nors iki šiol galima pamatyti sėkmingai lietuviškų televizijų eteryje įsitvirtinusių aktorių. Ž. Pečiulis straipsnyje „Televizijos teatras išnyko lyg dūmas“ atkreipė dėmesį į susidariusią dviprasmišką situaciją – kokį kelią rinksis aktoriai: liks jie ant šimtmečius tradicijas puoselėjančio teatro scenos ar persikels į naują bei daug žadančią televizijos studiją? Kaip pastebi Ž. Pečiulis: „Į besikuriančią televiziją atėję teatralai nekantrauja. Buvę aktoriai ir režisieriai tikisi čia įgyvendinti tai, kas nepavyko scenoje. Televizija – viltis įveikti nuoskaudas, kūrybines nesėkmes, sukurti teatrą, kokio dar nebuvo. <...> Vietoj rampos – kreida nubraižytos linijos, kurių peržengti nevalia – išeisi iš kadro. Net šaukti reikia pašnibždomis, kitaip bus garso brokas. O pati baisiausia – šaltaakė TV kamera.“²⁵ Straipsnyje taip pat atkreipiamas dėmesys į pakitusį aktorių santykį su žiūrovais. Nors, lyginant su teatru, žiūrovų auditorija yra nepalyginamai gausesnė, tačiau televizijoje tos ypatingos akimirkos, kai po spektaklio pasigirsta triukšmingi iš savo vietų atsistojusių žiūrovų plojimai, neegzistuoja.

Nepaisant visų išsakytų niuansų – ir šiandien galima pateikti pavyzdžių, kuomet aktorius iškeitęs teatrą į televiziją, joje taip ir pasiliko. Netruksta ir atvirkštinių situacijų – išbandę jėgas televizijoje, aktoriai nė nesusimąstydami atsigręžti atgalios grįžta į teatrą. Ilgą laiką televizijos ekranuose žiūrovus linksminęs aktorius Rolandas Kazlas – vienas iš tų, kurie TV ekranuose praktiškai nebesirodo. Lygindamas teatrą su televizija, aktorius nevengia kategoriškumų: „Mėgo mane televizijoje, bet kad ir kaip juokdavosi žmonės, žiūrėdami mano laidas, teatro niekada nebuvau atsisakęs. Tai visada man buvo pagrindinė veikla, šiuo metu – vienintelė. Kai atsisakai nereikalingų užsiėmimų, atsiduodi vienam darbui, tai ir sekasi kur kas geriau. <...> Kas ta televizija? Aktoriai televizijoje – jau nebe aktoriai. Esu dramos aktorius, o būti bet kuo, kad ir kiek mokėtų, nebenoriu.“²⁶ Priešingą, nei prieš tai išsakyti R. Kazlo žodžiai, nuomonę pateikia kitas žymus lietuvių aktorius Vytautas Šapranauskas, kuris tarsi perfrazuoja prieš tai darbe aprašytas A. Mita mintis dėl pramogų industrijos dramaturgijos elementų panaudojimo siekiant materialinių tikslų. V. Šapranauskas sutinka, jog darbas televizijoje – ne tas pats, kas profesionali aktorystė:

²⁴ PEČIULIS, Žygintas. *Televizijos dramaturgija*. Vilnius, 1993, p. 31;

²⁵ PEČIULIS, Žygintas. *Televizijos teatras išnyko lyg dūmas*. 2001, nr. 27, p. 60-61;

²⁶ KUPRIŠČENKAITĖ, Laura. Aktoriai televizijoje – parsidavimas ar nauja patirtis? [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 8 d.]. Prieiga internetu: <<http://az.atn.lt/straipsnis/841/aktoriai-televizijoje---parsidavimas-ar-nauja-patirtis>>;

„Teatras lieka teatras, o televizija – tai pinigai. Turiu šeimą, privalau išlaikyti vaikus, suteikti jiems išsilavinimą. Ir pačiam neužtenka tik duonos su sviestu, norisi sau daugiau leisti.“²⁷ Išsakytos nuomonės išryškina esminius dramaturgijos kelio į televiziją bruožus bei kliūtis su kuriomis teko susidurti. Visų pirma, dramaturgams televizija tapo nauja erdve išreikšti savo idėjas, padaryti jas tobulesnėmis nei tas buvo įmanoma teatro scenoje. Siekiant šio tikslo turėjo pasitarnauti televizijos techninės charakteristikos. Tačiau, teatro dramaturgų ir aktorių nusivylimui, televizijos studija kaip tyčia prislopino aktorių, kurio talentas, balso bei vaidybos savybės kartais nebeturėdavo lemiamos reikšmės kūrinio kokybei. Juk netobulas scenas kiekvieną kartą buvo galima padailinti – perrašyti tekstą, dubliuoti garsą. Antra, dramaturgijos kelias į televiziją, visą laiką buvo siejamas su materialiomis vertybėmis. Iš reklamos užsakovų gaunami pinigai, kurie sukosi televizijos pasaulyje nė iš tolo neprilygo teatro turimiems ištekliams. Turbūt materialinis aspektas tapo svarbiausiu visuomenės nuomonę formuojančiu veiksnium, įtikinęs, kad televizijos aktorius – parsidavęs aktorius.

Šioje darbo dalyje aptartos dramos bei dramaturgijos sąvokos. Lyginama, kaip per tam tikrą laikotarpį keitėsi šių sąvokų apibrėžimai. Pirmoje baigiamojo magistro darbo dalyje įvardijama, kokių būdu dramaturgija skynėsi kelią į teatrą, kiną bei televiziją. Trumpai apibūdinami svarbiausi istoriniai dramos evoliucijos etapai.

²⁷ KUPRIŠČENKAITĖ, išnaša 22;

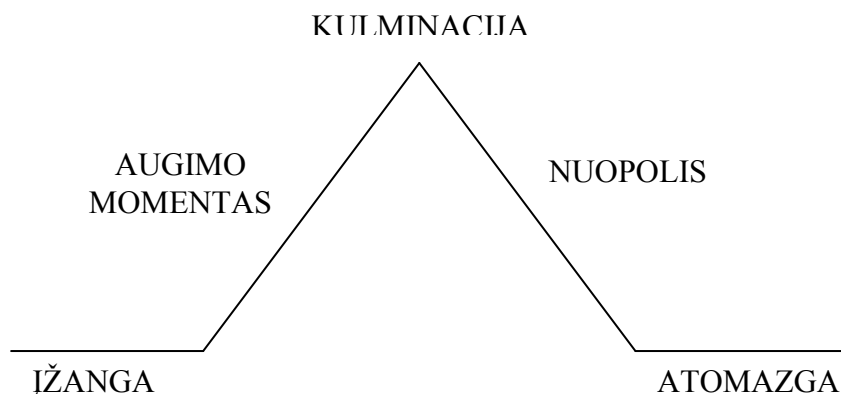
2. DRAMATURGIJOS TEORINIAI ASPEKTAI

2.1. Dramos konstrukcija bei elementai

Dramos kūrinyje akcentuojama pagrindinė tema, visos kitos – tik šalutinės. Tačiau kuo stipresnė pagrindinė tema, tuo atsiveria platesnės galimybės išvystyti šalutines temas. Šiuo atveju galioja ir atvirkštinis ryšys – šalutinių temų įvedimas į dramos kūrinį sustiprina pagrindinę liniją. Anot V. Volkenšteino, dramaturgija reikalauja veiksmo augimo, kas tokio pobūdžio kūrinuose yra pats griežčiausias reikalavimas. „Veiksmo augimas dramoje pasiekiamas: palaiptams įvedant į kovą vis aktyvesnes jėgas iš kontraveiksmo pusės – vis įtakingesnius ir pavojingesnius herojų personažus; palaiptams stiprinant kiekvieno kovojančio veiklą; kartais veiksmą sustiprinti padeda personažų skaičiaus padidėjimas tam tikroje scenoje – scenos pavertimas grupine ar masine“.²⁸ Kiekvienas dramos kūrinys žiūrovams turi kelti klausimus, kurie juos jaudintų, priverstų suklusti ir įsigilinti į kūrinį. Kitas svarbus dramaturgijos elementas – netikėtumo efektas. Nebūtina, kad dramos kūrinio turinys būtų iš esmės naujas, svarbiausia, kad jame nutiktų netikėtų dalykų, kurie jaudintų žiūrovą. Netikėtumo efektą galima sukelti tiek scenų įvairovę, tiek netikėtais bei neprognozuojamais veikėjų poelgiais. Pasak V. Volkenšteino, atsitiktinumas dramoje yra visa tai, kas įsibrauna į dramos kovą iš pašalio, kas nesusiję su veikėjų aktyvumu.

Sukurta dramos struktūros schema yra atvira. Yra padaryti tam tikri apibendrinimai, kuriuos lėmė įvairūs istoriniai bei socialiniai veiksniai, tačiau visa tai negalėtų būti laikoma bet kokiems atvejams tinkančiais modeliais. Vieną žymiausių dramos struktūros schemų aprašė vokiečių dramaturgas ir novelistas Gustavas Freitagas (Gustav Freitag) (1 schemoje).

1 schema. G. Freitago piramidė

²⁸ VOLKENŠTEINAS, išnaša 9, p. 41-42.

Dramos kūrinys, remiantis G. Freitago piramide, suskirstytas į penkias dalis: 1. Įžanga (exposition) – svarbiausia informacija, kuri reikalinga, kad žiūrovas suprastų pasakojamos istorijos esmę. Įžanga baigiama sužadinančiu momentu, juo gali būti netikėtas įvykis, be kurio iš viso nepavyktų perteikti istorijos; 2. Augimo momentas (rising action) – kylanti veiksmo eiga nuo įžangoje atsiradusios užuomazgos iki kulminacijos. Šioje dalyje netrūksta konfliktinių situacijų, kurios palaipsniui augina įtampą; 3. Kulminacija (climax) – aukščiausias įtampos taškas, priverčiantis žiūrovą labiausiai įsitempti bei įsigilinti į kūrinį; 4. Nuopuolis (falling action) – šioje dalyje yra atskleidžiamos konflikto detalės, kurios tikėtina netrukus padės išnarplioti susidariusių konfliktinę situaciją; 5. Atomazga, sprendimas arba katastrofa (denouement, resolution or catactrophe) – priklausomai nuo kūrinio pobūdžio, jo pabaiga taip pat gali būti labai įvairi. Esminė šios dalies savybės – į visus klausimus dažniausia būna atsakyta, visi konfliktai būna išspręsti.²⁹

A. Mita atkreipė dėmesį, kad dramoje itin didelis dėmesys skiriamas herojams, kurie siekdami savo tikslų, įveikia visas kliūtis ir trukdžius. Svarbiausia dramoje, anot A. Mitos, patraukli istorija, kurioje veikėjai patenka į keblias situacijas. Režisieriaus teigimu, drama – tai toks žanras, kuris suteikia galimybę giliausiai įsiskverbti į žmogaus charakterį.³⁰ Pasak A. Mitos, žiūrovai privalo patirti katarsį – vidinį tobulėjimą, atjausdami svetimą skausmą. To siekiant, melodraminį sumanymą būtina paversti virpančiu gyvenimu. Dramaturgijos teorijoje taip pat atkreipiamas dėmesys, kad faktai dramoje nieko nereiškia, kur kas svarbiau yra tai, kaip tie faktai yra išdėliojami realizuojant kūrinį. Anot A. Mitos, didžiausios sėkmės gali susilaukti drama, kuri labiausiai sužadino žiūrovo emocijas: „Žiūrovas ateina pas mus šaltas kaip šuns nosis, prislėgtas problemų. Mes privalome ištraukti jį iš to pasaulio ir apgyvendinti savajame. Tuo tikslu būtina sužadinti jo emocijas, ugdyti jas, neleisti, kad jis jas pamirštų.“³¹ A. Mita pastebi, kad dramą pirmiausia domina dabarties momentas, t.y. tai, kas vyksta čia ir dabar. Dramaturgai siekia, kad pagrindiniai veikėjai atsidurtų padėtyje be išeities – tokios sąlygos padeda sukurti dramatinę situaciją. Svarbu, ne tik tai, ką keblioje situacijoje pasirinks personažas, bet ir tai, kaip pasielgti apsispręstų herojų stebintis žiūrovas. Atsidūręs padėtyje be išeities žmogus pradeda veikti instinktyviai, ši savybė itin naudinga, nes tokie poelgiai dažniausiai būna neprognozuojami, netikėti. Visiškai netikėti veikėjų poelgiai padeda sutelkti žiūrovų dėmesį į kūrinį.

Režisierius užduoda itin aktualų ne tik teatrui ar kinui, bet ir televizijai klausimą. Kas gi geriausiai patraukia žiūrovus prie ekrano? A. Mitos teigimu, patraukliausia vaizduoti žmogų, kuris atsidūrė dramatinėje situacijoje: „Tai vyksta nesąmoningai. Tai įgimta. Kai tik pamatau žmogų, patekusį nelaimėn, aš išgyvenu įsivaizduojamą stresą, drauge su juo ieškau išeities. Savaiame aišku,

²⁹ WIKIPEDIA, The free encyclopedia. Straipsnis „Dramatic structure“ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 8 d.]. Prieiga internetu: <http://en.wikipedia.org/wiki/Dramatic_structure>;

³⁰ MITTA, išnaša 18, p. 9;

³¹ MITTA, išnaša 18, p. 16;

kuo tas žmogus man artimesnis ir suprantamesnis, tuo mano parama aktyvesnė. Bet dažniausiai aš užjaučiu kiekvieną, kuris išgyvena stresą“.³² Šis pastebėjimas yra viena iš prielaidų, kodėl dramaturgijos elementais prisotinti filmai bei televizijos laidos yra gana populiarios tarp žiūrovų. Psichologijos mokslas sąvoką „stresas“ interpretuoja įvairiai. Pavyzdžiui, psichologė Marija Furst (Maria Furst) stresą apibūdina dvejopai: stresas – tai reakcijos ir stresas – tai dirgiklis. „Džiaugsmas, liūdesys, šokis, akordinis darbas – viskas yra stresas. <...> Kiekviena specifinė kūno reakcija į jam iškeltą užduotį yra stresas. <...> Egzistuoja teigiamai veikiantis stresas, kuris stimuliuoja ir skatina siekti geresnių rezultatų, ir kenksmingas distresas, kuris gniuždo ir sekina.“³³ Televizijos ekrane matomų vaizdų poveikis žiūrovams gali sukelti nerimą, priešinimąsi arba net išsekimą. „Streso-dirgiklio“ teorijoje stresu vadinamos tam tikros stimuliuojančios situacijos, atskiri dirgikliai, ištiesos situacijos arba stimuliacijos nebuvimas.³⁴

Kita svarbi dramatinės situacijos savybė – kliūtis, kurią privalu įveikti. Tą padarius galima judėti į priekį bei spręsti kitas išskylančias problemas. Ši dramaturgijos savybė itin reikšminga, nes „suriša“ dramos pasaulį su realiu žmogiškuoju pasauliu. Kaip ir scenoje sprendžiami įvairūs konfliktai, taip ir realiame gyvenime žmogus susiduria su aibe problemų. Išsprendę vienas, jie gali pereiti prie kitų. Tuo atveju, kai pasirenkamas kitas kelias – bėgti nuo problemos, atomazga gali vesti tragedijos link. A. Mita atkreipia dėmesį į dar vieną reikšmingą dramaturgijos raiškai būdingą detalę. Scenoje ar ekrane žiūrovas turi matyti nagrinėjamą konfliktą kilusį tarp žmonių, nes problemos, kylančios tarp herojaus ir gamtos jėgų, socialinių reiškinių ar filosofinių koncepcijų, pasakojant nėra įdomios. Todėl rekomenduoja siekti to, kad paaiškėtų konkreti gyvų žmonių priešprieša. Viena iš dramos užduočių yra parodyti laimės siekiantį žmogų. Kartais tampa svarbu akcentuoti, kokiomis priemonėmis yra siekiama užsibrėžtų tikslų. Anot A. Mitos, dramą domina kraštutinumai, kurie atsiduria kūrinio dėmesio centre: „Siekė laimės ir netikėtai įbrido į nelaimes. Buvo nelaimingas ir netikėtai tapo laimingas. Tokios schemas dramai produktyviausios. Jos labai suprantamos kiekvienam žmogui.“³⁵

Režisieriaus teigimu, gera drama nuolat tai gramzdina herojus į visišką neviltį, tai iškelia į laimės viršukalnes. Todėl tampa įprasta, kad dramatinių peripetijų grandinė nuo vienos staigmenos prie kitos – geriausias kelias, kuriuo galima vesti patraukliausią pasakojimą. Įvardytos staigmenos privalo būti arba tik geros, malonios, arba tik blogos, nuviliančios. Optimalus variantas, kai dramoje šalia nesėkmių, kartas nuo karto įpinamos sėkmės akimirkos. A. Mita tikina, kad dramoje yra nuolat balansuojama tarp žinomo ir spėtino, tarp įprastinio ir išpūdingo: „Mes stengiamės atskleisti žmonių paslaptis, bet tai turi įvykti tarytum savaime. To siekiant yra vienas kelias – žmonių veikla

³² MITTA, išnaša 18, p. 31;

³³ FURST, Maria. *Psichologija*. Vilnius, 1998, p. 175;

³⁴ FURST, išnaša 33, p. 176;

³⁵ MITTA, išnaša 18, p. 46;

konfliktuojant.³⁶ Juolab, kad dramoje sąvoka „kompromisas“ iš principo negali egzistuoti. Jeigu kūrinys personažams pavyktų iš karto susikalbėti, tada nebeliktų vietos konfliktams, kurie yra kertinė dramos ašis. Svarbų vaidmenį dramos kūrinuose atlieka dialogai. Būtent jiems yra skiriamas didelis dėmesys. „Yra labai paprastas kriterijus, nusakantis tikslingą dramos dialogą. Jei žodžiai sudaro kliūtį, kurią varžovas privalo įveikti sprendžiant konfliktą, jie reikalingi. Jei žodžiai tik puošia, aiškina charakterį, tiesiogiai neliečia to, kas vyksta čia ir dabar, jiems reikia ieškoti kitos vietos, kur jie galėtų tapti kliūtimi. Arba reikia jų atsisakyti.“³⁷ Todėl yra daroma prielaida, kad netinkami dialogai gali sugriauti visą dramos kūrinio stuburą.

Ž. Pečiulis straipsnyje „Žodžio dramaturgija televizijoje ir demokratijos procesas“ atkreipia dėmesį, kad televizijoje yra svarbu ne tik tai, ką žmogus kalba, bet ir kaip viskas yra pasakoma. „Daugelio televizijos žanrų pagrindas – dialogas. Ne tik dokumentinių (interviu, debatai, žaidimai), bet ir vaidybinių (muilo operos).“³⁸ Straipsnyje taip pat atkreipiamas dėmesys į televizijos ir žiūrovo santykį, kas be viso to, yra itin reikšminga dramaturgijos teorijoje: „Televizija tampa intymiaja informavimo priemone, režisuojančia tikrovės spektaklį, kuriame noriai dalyvauja žiūrovai. <...> Televizija atlieka taikytojos vaidmenį, padeda megzti trūkinėjantį visuomenės narių dialogą. Į šį dialogą įtraukti užribyje buvę asmenys pripažįstami visaverčiais visuomenės nariais.“³⁹ Žodžio dramaturgijos galimybės yra suklasifikuojamos į keturias dalis: 1. Citavimas – perduodama tai, kas buvo pasakyta įvairių visuomenės grupių atstovų; 2. Pasakojimas – įvykių liudijimas perteikiant, kas įvyko; 3. Argumentavimas – analizuojama ir komentuojama, kas įvyko ar buvo pasakyta; 4. Diskusija – supriešinamos skirtingos nuomonės, televizija atlieka provokatoriaus vaidmenį.⁴⁰

Dramaturgijos poreikį televizijoje sustiprino socialiniai pokyčiai visuomenėje į kuriuos televizijų vadovai, siekdami likti konkurencingi, privalėjo reaguoti. Norėdamos išsaugoti žiūrovą, televizijos privalėjo kurti produktą, kuris būtų aktualus ir įdomus TV auditorijai. Dramaturgijos teorijoje pastebima, kad žiūrovui įdomu tai, kas primena jo paties gyvenimą, kasdienybę. Todėl televizijose atsirado laidos, skirtos spręsti paprastų žmonių problemas, gvildenančios ne tik reitingus keliančių žvaigždžių, bet ir eilinių piliečių sudėtingus likimus. „Norima sužadinti auditorijos dėmesį, todėl iškeliama priešprieša, aštrinamas dialogas, siekiama ne santarvės, bet nesusikalbėjimo. Dramatizavimas (forma) tampa svarbesnis nei informavimas (turinys). Teatralizavimo ir įtampos kurstymo kontekste nuosaikus dialogas tampa nuobodus ir pilkas.“⁴¹ Dramaturgiją televizijoje analizavusi profesorė Viktorija Odonel (Victoria O'Donnel) akcentavo

³⁶ MITTA, išnaša 18, p. 61;

³⁷ MITTA, išnaša 18, p. 70;

³⁸ PEČIULIS, Žygintas. *Žodžio dramaturgija televizijoje ir demokratijos procesas*. 2004, p. 64;

³⁹ PEČIULIS, išnaša 36, p. 66;

⁴⁰ PEČIULIS, išnaša 36, p. 68-69;

⁴¹ PEČIULIS, išnaša 36, p. 71;

daugiaserijskumo svarbą. „Drama televizijoje gali būti serialas, trumpas serialas arba vieną kartą rodomas kūrinys. <...> Drama yra labiausiai įvairus, sudėtinis, brangus ir populiarus televizijos žanras. <...> Dramaturgija geriausiai atsiskleidžia serijose, kur įprastose vaidmenyse įsikūniję aktoriai vaidina savaitių savaites. Auditorija mėgsta žinomus charakterius ir aiškią istorijos liniją.“⁴² Atkreipiamas dėmesys, kad televizijos dramaturgijoje itin svarbus pastovumas – įsidėmima tai, kas yra nuolat regima TV ekranuose.

2.2. Kūrinio personažų charakteristika

Kino filmuose, televizijos serialuose bei laidose, kuriose dominuoja dramaturgija, svarbų vaidmenį atlieka personažai. Režisieriams privalu atkreipti dėmesį į kūrinio veikėjų charakterius. Pastarieji turi būti skirtingi dėl svarbios priežasties – galimybės žiūrovams atrasti asmeniškai patinkantį personažą. Filmą, serialą ar laidą stebintys žmonės siekia surasti bent vieną jam įdomų bei imponuojantį veikėją, kurio elgesys, išvaizda ar kitos detalės būtų patrauklios. Jeigu personažai bus vienas į kitą panašūs, ir nepaisant to, kad daliai auditorijos jie patiks, kitiems žiūrovams, neatradusiems artimų jiems charakterių, kūrinys taps paprasčiausiai nebeįdomus. Charakterių įvairovės problema iš dalies yra išspręsta vien dėl paties dramatinio kūrinio pobūdžio. Tokiame kūrinyje visada vyrauja dviejų tipų charakteriai: „geriečiai“ ir „blogiečiai“. Priešingu atveju, jei būtų tik vieno arba tik kito tipo charakteriai – taptų sudėtinga arba neįmanoma kurti konfliktines situacijas, be kurių sunkiai įsivaizduojamas nors vienas dramos kūrinys.

Vienas iš svarbiausių tikslų susijusių su personažų charakteriais – priversti žiūrovą pamilti mėgstamus ir piktintis nepakenčiamais dramos veikėjais. „<...> susipažinęs su herojais nebenori skirtis, perimi jų rūpesčius, pritari ar diskutuoti su jų nuomone, pamilsti ar šaipaisi iš jų.“⁴³ Kaip stipriai žiūrovams yra svarbus mėgstamų personažų, o kartais ir aktorių egzistavimas gali parodyti serialo „Nekviesta meilė“ pavyzdys. Pirmajame sezone vaidinusio aktoriaus Adolfo Večerskio personažui Antanui Baronui sezono pabaigoje buvo lemta mirti, tačiau po pamėgto personažo mirties kilo didelis serialo „Nekviesta meilė“ žiūrovų pasipiktinimas. Serialo scenarijaus bendraautorė, rašytoja Daiva Vaitkevičiūtė, žiūrovų pamėgto personažo mirtį apibūdino kaip neišvengiamybę: „Gaila, bet buvo tokia neišvengiama būtinybė. Serialo pristatymo metu A. Večerskis parodė į mane pirštu ir tarė: „Tai mano žudikė“. Tačiau šį sezoną A. Večerskis atgimė kitame, ir ne mažiau įdomiame personaže.“⁴⁴ Galbūt TV auditorijos spaudimas tapo viena iš priežasčių, kodėl šiai teatro legendai bei televizijos aktoriui buvo lemta sugrižti.

⁴² O'DONNELL, Victoria. *Television criticism*. 2007, p. 119;

⁴³ PEČIULIS, Žygintas. *Videotatras. Lietuviškųjų vaidybinių TV programų raidos bruožai (1957-1982)*. 1994, p. 25;

⁴⁴ ŽIEMYTĖ, Ivona. *Ambasadoriaus meiluzė, arba Ko vyrai niekad nesuprastų [interaktyvus]*. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 9 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.ve.lt/?data=2008-01-12&rub=1065924828&id=1200068777>>;

V. Volkenšteinas taip pat akcentavo charakterių reikšmę dramaturgijoje, suteikdamas jiems išskirtinę vietą dramos kūrinyje. „Vaizdai charakteriai iškyla prieš mus dramos kūrinyje, veikdami kits kitą dramatinėje kovoje, jaudinančių įvykių tėkmėje. Vaizdai charakteriai yra neatskiriamai susiję su kūrinio fabula, su dramos įvykiais ir situacijomis; charakteriai vystosi lemiamuose konfliktuose, susidūrimuose ir mėginimuose. <...> Charakteristikos apsprendžia konflikto vystymąsi, veikėjų poelgius.“⁴⁵ Žmogaus charakterį apibūdina įvairiausios detalės – jo reiškiami jausmai, demonstruojama valia, atsiskleidęs aštrus protas. Natūralu, kad kiekvienas personažas turi savitą charakterį. Vis dėlto, dramoje būdingi sukrėtimai keičia žmogų (kaip ir realiame gyvenime nutikę džiaugsmingi arba skausmingi pokyčiai), todėl dažniausiai yra sudaromas vientisas konkretaus personažo charakteris. Nepaisant to, kūrinuose, kuriuose vyrauja dramaturgijos principai, geras žmogus dažniausiai išlieka geru, o blogas – blogu. Tik išimtiniais atvejais ryžtamasi iš pradžių gerą personažą paversti blogu ar atvirkščiai: blogą – geru. Verta atkreipti dėmesį, kad gerieji personažai taip pat klysta, daro darbus, kurie tiktų blogiesiems personažams, tačiau vien pats faktas, kad „prasikaltęs“ veikėjas, kuris iš pradžių buvo pristatytas „geriečiu“, lemia neadekvačiai palankesnę žiūrovų vertinimą. „Charakteris dramos vystymosi procese gali pasireikšti naujais ir netikėtais bruožais, tačiau iš esmės jis lieka vienodas. Visiškas charakterio pasikeitimas tegali rasti tik kaip proceso rezultatas, ir tuo momentu drama baigiasi.“⁴⁶ V. Volkenšteinas išskiria dvi charakterių rūšis. Pirmoji – charakteris gali būti labai vieningas, bet žiūrovui pasireikšti, atsiskleisti palaipsniui, taip paprastai ir veda charakteristiką dramaturgai psychologai, romantikai ir realistai. Antroji – veikėjai pasižymi ne tik tai vieningumu, bet ir charakterių baigtumu: jau iš pirmo herojaus pasirodymo charakteristika yra išsami ir aiški.

Veikėjų charakteriai kūrinyje atsiskleidžia šiems atsidūrus sudėtingose situacijose, patyrus nelengvus išbandymus. Žmogus sprendžiantis problemą atsiskleidžia iš visų pusių. Iš gausybės sprendimų, kuriuos tenka priimti gvildenant vieną problemą, dalis būna teisingų, kita dalis – klaidingų. Kiekvienas personažo apsisprendimas yra tiesioginis rodiklis, daug ką pasakantis apie veikėjo charakterį.

Dramos veikėjus, anot V. Volkenšteino, charakterizuoja keturi punktai: „1. Dramos herojus, kurie veda veiksmą, - jų troškimo objektai, siekiami tikslai. <...> Veikėjus, kurie priešinasi dramos herojui, charakterizuoja motyvai; 2. Dramos veikėjus charakterizuoja tos žodinės veiksminės priemonės, kuriomis jie kovoja; 3. Dramos dalyvius charakterizuoja jų ištvermingumo ir vikrumo laipsnis, jų kovingumas, jų temperamentas, tai, ką galima pavadinti formaliomis valios savybėmis; 4. Veikėjus charakterizuoja jų kalba.“⁴⁷ Galima daryti prielaidą, kad kuo personažas kūrinyje yra aktyvesnis, tuo spalvingesnis jo charakteris. Todėl tik per veiksmą, per konfliktų sprendimus

⁴⁵ VOLKENŠTEINAS, išnaša 9, p. 136-137;

⁴⁶ VOLKENŠTEINAS, išnaša 9, p. 138;

⁴⁷ VOLKENŠTEINAS, išnaša 9, p. 145-146;

atsiskleidžia veikėjo vidinės savybės. Dažniausiai žiūrovams anapus ekrano yra patraukliausios ne tiek išorinės veikėjų savybės, kiek jų vidus. Tai, kaip personažas pasielgia vienoje ar kitoje situacijoje, žiūrovams suteikia galimybę paskirstyti savo simpatijas bei antipatijas. Daug ką lemia ekranuose šmėžuojančių veikėjų temperamentas, kuris savo gyvumu arba kaip tik priešingai abejingumu, gali sukurti – teigiamo ir neigiamo herojaus įspūdį.

2.3. Vaizdo ir garso pranašumai

Vaizdas ir garsas televizijos žiūrovą veikia skirtingai. Vieniems būtina pamatyti, kitiems pakanka išgirsti, kad pavyktų susidaryti bendrą nuomonę ir suprasti apie ką yra pasakojama. „Vaizdo ir garso santykis televizijoje gali būti labai įvairus. Kartais vaizdas kalba savarankiškai, kartais atlieka pagalbinį vaidmenį.“⁴⁸ Anot psichologo Deivido Majerso (David G. Myers), regėjimas yra turtingiausias iš žmogaus pojūčių, kuriuo gaunama apie 80 proc. visos informacijos apie tikrovę. „Kai tarp regos ir kitų jutimų kyla prieštaravimas, paprastai laimi rega. Mes dažnai patiriame šį regos persvaros reiškinių. Nors, žiūrint filmą, garsas sklinda iš projektoriaus, esančio už nugaros, mes jį suvokiame kaip sklindantį iš ekrano, nes ten regime kalbančius aktorius.“⁴⁹ Klausia yra antras jutimų klasifikacijoje pagal suteikiamos informacijos gausą. Psichologas atkreipia dėmesį, kad būtent klausia ko gero mažiausiai ištyrinėta iš visų žmogaus pojūčių, nes iki šiol neaišku, kaip mūsų smegenys sugeba atskirti mažus skirtumus tarp tonų, arba kaip žmogus gali pasakyti egzistuojantį skirtumą.

Atliktas tyrimas, kuriuo siekta atskleisti, kokia informacija – vaizdinė ar garsinė – ilgiau išlieka žmogaus atmintyje. Vienas iš tyrimų aprašytas bendrovės „HP Invent“ atstovų straipsnyje „The Power of visual communication“. Straipsnyje argumentuojama, kodėl žmonės labiau prisimena, ką jie matė, negu tai, ką jie išgirdo. Anot straipsnio autorių, vaizdinė informacija – tiesioginis kelias į žmogaus ilgalaikę atmintį, priešingai nei garsinė informacija, kuri netrukus gali būti pamiršta. Straipsnyje cituojamas Niu Jorko (New York) universiteto psichologas Džeromas Bruneris (Jerome Bruner). Anot jo atliktų studijų rezultatų, žmonės prisimena tik 10 proc. to, ką jie išgirdo, ir 20 proc. to, ką jie pamatė. Įdomi ir itin svarbi dar viena šio psichologo atliktų tyrimų išvada, jog žmogus įsimena net 80 proc. informacijos, kuri buvo pateikta, kaip vaizdo ir garso mišinys.⁵⁰ Tyrimas patvirtina, kaip svarbu laidų bei filmų kūrėjams išlaviruoti tarp vaizdinės ir garsinės informacijos, kad žiūrovams pavyktų lengviau įsisavinti perduodamą informaciją.

Vaizdinės bei garsinės informacijos poveikį analizavo Vartono (Whartono) verslo mokyklos

⁴⁸ PEČIULIS, išnaša 36, p. 64;

⁴⁹ MYERS, David G. *Psichologija*. 2000, p. 186;

⁵⁰ HP INVENT. Straipsnis „The Power of visual communication“ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 10 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.hp.com/large/ipg/assets/bus-solutions/power-of-visual-communication.pdf>>;

tyrinėtojai. Jie lygino vaizdinių prezentacijų ir ne vaizdinių prezentacijų, kurių esmę sudaro žodinė informacija, poveikį klausytojams. Mokslininkai nustatė, kad pristatymai, kuriems buvo naudojama vaizdinė informacija darė didesnę poveikį auditorijai. Tuo tarpu, net 67 proc. iš apklaustųjų patvirtino, kad juos labiausiai įtikino pristatymai, kuriuose vaizdinė bei garsinė informacija buvo derinama tarpusavyje.⁵¹

Prancūzų tyrinėtojas Žanas Lukas Diumontas (Jean-Luc Doumont) savo ruožtu atkreipia dėmesį, kad nuotrauka (vaizdas) yra verta tūkstančio žodžių. Straipsnyje „Verbal versus visual: a world is worth a thousand pictures, too“ pastebima, kad ne visos nuotraukos (vaizdai) yra lygūs (kokybiški), todėl kalbant apie vizualinės informacijos galią (pranašumus) negalima kategoriškai teigti, kad pastaroji yra visokeriopai pranašesnė už garsinę informaciją.⁵² Ž. Lukas Diumontas tikina, kad nepaisant vaizdinės informacijos privalumų, privalu atkreipti dėmesį į jos kokybę, priešingu atveju, netinkama nuotrauka (vaizdas) gali pakenkti filmo/laidos kokybei. Žiūrovas gali būti šokiruotas arba pasipiktinęs, kas lemtų norą pasirinkti kitą filmą/laidą, kitaip tariant – perjungti televizijos kanalą. Todėl tarsi apsidrausdamas, Ž. L. Diumontas straipsnyje pastebi, kad nuotraukos (vaizdas) nėra panacėja, kai kurie žodžiai gali perteikti mintį žymiai geriau nei tūkstantis nuotraukų (vaizdų). Straipsnio autorius siūlo rasti optimalų variantą vienu metu naudojant vaizdinę ir verbalinę informaciją.

2.4. Televizijos auditorijos problematika

Televizijos auditorija yra vienas svarbiausių rodiklių televizijos programų kūrėjams bei reklamos užsakovams. Amerikos profesorė Viktorija Odonel apibūdino televiziją išskirtinai kaip verslo produktą. „Kadangi televizijos produkcija yra verslas priklausantis nuo viešos paramos, kurią lemia reitingų sistema ir užmokesčio, kurį moka prisijungę kabelinės vartotojai, tai programos standartai linksta į tai, ką žiūrovų auditorija mėgsta labiausiai. <...> Įprasta televizijos užduotis pirmiausia yra pateikti vartotojus reklamos užsakovams. Reklamos pajamos susidaro iš to, kas yra sumokama už televizijos programų transliacijas komerciniuose tinkluose.“⁵³ Taigi, laidos kūrėjams itin svarbu įtikinti išrankiam žiūrovų skoniui, tačiau ne vien laidos kokybė tampa lemiamu veiksmu. Bendras auditorijos žiūrėjimas susideda iš žiūrovų įpročių, laidos pasirodymo eteryje laiko, sezono meto. Net su įprastais televizijos produktais nelengva patenkinti žiūrovų poreikius, ypač jeigu tuo pačiu metu konkurencinėje televizijoje pateikiamas analogiškas kūrinys. Lietuviškose televizijose

⁵¹ HP INVENT. Išnaša 47;

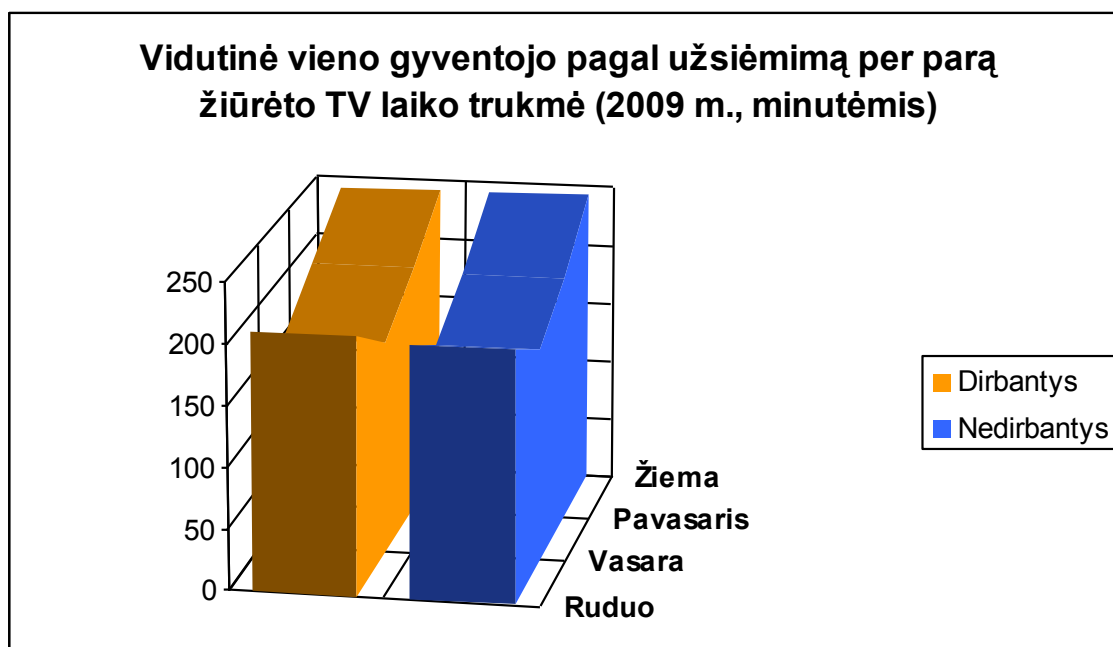
⁵² DOUMONT, Jean-Luc. Straipsnis „Verbal versus visual: a world is worth a thousand pictures, too“ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 10 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.allbusiness.com/human-resources/employee-development-leadership/190906-1.html>>;

⁵³ O'DONNELL, išnaša 40, p. 15, 22;

įprasta tuo pačiu metu rodyti muilo operas arba lietuviškus serialus. Todėl natūraliai susiklosto situacija, kuomet du ar daugiau konkurentų taiko į tą pačią tikslinę auditoriją, o žiūrovui suteikiama galimybė rinktis. Kadangi muilo operų viena iš svarbiausių savybių yra tęstinumas, vadinasi žiūrėti kelių televizijos novelių tuo pačiu metu – neįmanoma. Todėl žiūrovų palankumas dažniausiai tenka tai televizijai, kurios produktas labiausiai tenkino asmeniniais kriterijais besivadovavusį žiūrovą. Kiti televizijos kanalai savo ruožtu atsiduria pralaiminčiųjų pozicijoje, nes tas pats žiūrovas tokiu atveju vienu metu negali priklausyti dviem ar daugiau televizijų.

Televizijos laidų žiūrimumą paaiškina bendrovės „TNS Gallup“ pateiktos metinės žiniasklaidos tyrimų apžvalgos⁵⁴ duomenys. 2009 m. duomenimis vienas Lietuvos gyventojas kasdien prie TV praleido 3 val. 26 min. Moterys praleido vidutiniškai pusvalandžiu per dieną daugiau laiko prie TV nei vyrai. Savaitgaliais TV buvo žiūrimas ilgiau nei darbo dienomis. Vertinant žiūrimumo tendencijas pagal sezoniškumą išlaikyta tendencija, kad tiek nedirbantys (pensininkai, namų šeimininkės, bedarbiai, studentai ir moksleiviai), tiek dirbantys gyventojai daugiausiai laiko televizijos žiūrėjimui skyrė rudenį ir žiemą, mažiausiai – vasarą. Grafiškai sezoniškumo rezultatai pavaizduoti 1 diagramoje.

1 diagrama. TV žiūrimumas pagal metų laikus (TNS Gallup tyrimo duomenys)

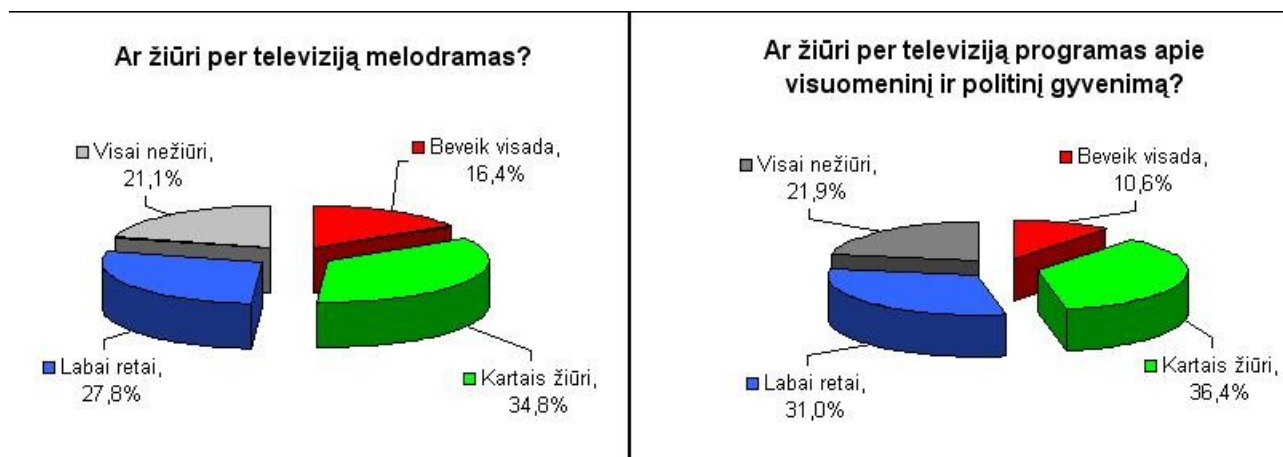
Televizijos produkcijos populiarumas priklauso ne tik nuo sezoniškumo, tačiau ir nuo paros laiko. LNK Savireklamos skyriaus redaktorius Gediminas Malaškevičius per interviu (oficialus interviu pateikiamas priede Nr. 2) įvardijo, koku būdu išdėstomas paros laikas televizijos eteryje:

⁵⁴ TNS GALLUP. *Metinė žiniasklaidos tyrimų apžvalga 2009 (dydis: 26,7 MB)* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 10 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.tns.lt/lt/ziniasklaidos-tyrimai-metine-ziniasklaidos-tyrimu-apzvalga>>;

„Iš ryto dažniausia rodoma vaikiška animacija, po jos prasideda prieš tai rodytų laidų kartojimai. Panašiai nuo 15 val. – metas televizijos novelėms. Nuo 18.45 val., kuomet eteryje pateikiamos žinios iki 22.30 val. prasideda daugiausia auditorijos sulaukiantis vakaro laikas. Tuo tarpu nuo 22.30 val. rodomi rimtesnio pobūdžio serialai bei įvairių žanrų filmai.“⁵⁵ Laikas televizijoje yra suskirstytas pagal tam tikrą tvarką, priklausomai nuo paros meto, TV ekranuose rodomos atitinkamam laikui pritaikytos laidos.

Siekiant išsiaiškinti lietuviškų televizijos kanalų žiūrovų poreikius, nuomonės tyrimų bendrovė „TNS Gallup“ 2009 metais atliko dar vieną apklausą, per kurią buvo domimasi, kokio žanro filmai bei laidos televizijos žiūrovų yra daugiau ar mažiau stebimos. Minėtos apklausos rezultatai pateikiami priede Nr. 3. Remiantis apklausos rezultatais galima susidaryti aiškesnį vaizdą, kokie yra šiuolaikinės TV auditorijos poreikiai. Pavyzdžiui, kultūrinės programas beveik visada žiūri vos 8,5 proc. apklaustųjų, kai tuo tarpu pramogines laidas – 23,8 proc., o televizijos serialus – 19,6 proc. apklaustųjų. Palyginimas, kaip žiūrovai vertina rimto pobūdžio politines ir visuomenines laidas bei melodramas, pateiktas 2 paveiksle.

2 paveikslas. TNS Gallup tyrimo metu užduotų dviejų klausimų palyginimas grafiškai

Iš palyginimo matyti, kad rimtas visuomenines problemas gvildenančios laidos nėra tokios patrauklios lyginant jas su įvairias meilės, aistros bei kivirčių peripetijas perteikiančiomis muilo operomis. Ši apklausa atspindi realią televizijos auditorijos poreikių bei vertybių skalę. Tokie rodikliai tik patvirtina dramaturgijos svarbą bei reikšmę įvairių filmų scenarijuose bei televizijos laidose ar projektuose. Per televiziją rodomų filmų pagal žanrus pasiskirstymas (remiantis TNS Gallup apklausa) rodo, kad populiariausias iš jų yra – komedija. Pastarąsias beveik visada žiūri 29,1 proc. apklaustųjų, toliau seka kriminaliniai filmai (19,9 proc.), koviniai, aštraus siužeto filmai (16,3 proc.), melodramos (16,2 proc.), dokumentiniai filmai (13,3 proc.), fantastiniai filmai (12,7 proc.),

⁵⁵ MALAŠKEVIČIUS, Gediminas. „Dramaturgijos poreikis šių laikų televizijoje“. Oficialus interviu tekstas pateikiamas priede Nr. 2, 2010 m. balandžio 12 d.;

siaubo filmai (12,1 proc.) bei erotiniai filmai (5,8 proc.).

Melodramų, kuriose daugiausia panaudojama dramaturgijos elementų, reitingai parodo, kiek žiūrovams yra svarbūs ekrane šmėžuojančių aktorių išgyvenimai. Siaubo ar fantastiniai filmai, kuriuose taip pat įmanoma aptikti dramos elementų, nėra tiek patrauklūs, lyginant su melodramomis. Galima daryti prielaidą, kad melodramose yra paprasčiau atskleisti gyvenimišką kasdienybę, kuri žiūrovams itin svarbi. Nors tiek fantastiniuose filmuose, tiek melodramose vaidina tie patys aktoriai, tačiau kardinaliai besiskiriantis kūrinio pobūdis, suteikia pranašumą realiau gyvenimą atspindinčioms melodramoms.

Priešinga „TNS Gallup“ bendrovės tyrimo, kuriuo siekta nustatyti auditorijos polinkį į vieną ar kitą žanrą, rezultatams yra LNK Savireklamos skyriaus redaktoriaus G. Malaškevičiaus nuomonė, kuria vadovaujantis galima teigti, kad televizijos žiūrovus labiau traukia linksmos bei atpalaiduojančios TV programos, o ne žydruosiuose ekranuose perteikiamas skausmas bei nusivylimai, aktualios informacijos poreikis, anot pašnekovo, užima tarpinę poziciją. Atkreiptas dėmesys, kad auditorijos gausą lemia dar vienas faktorius – rezonansiniai įvykiai. Tokie įvykiai, kaip Kauno pedofilijos byla, Lenkijos prezidento žūtis – priverčia laidų reitingus šoktelti į viršų. Tokio pobūdžio informacija pateikiama įprastai mažesnę auditorijos dalį pritraukiančiose publicistinėse bei tiriamosiose laidose. Įvardyti rezonansiniai, visuomenę sukrėtę skaudūs įvykiai, šiems laidoms padeda net aplenkti nuolat reitingų viršūnėse esančias pramogines laidas. G. Malaškevičius priduria, kad rimtesnių laidų populiarumas labai priklauso nuo politinės ar ekonominės situacijos, esą kuo žmonės geriau gyvena, tuo mažiau domisi politika.

Per interviu (oficialus interviu pateikiamas priede Nr. 4) su Lietuvos nacionalinio transliuotojo LRT direktoriumi Audriumi Siaurusevičiumi, pašnekovas siūlė dramaturgiją televizijoje suskirstyti į dvi dalis - dirbtinę ir faktais paremtą dramą. A. Siaurusevičius įsitikinęs, kad televizijoje prasmę turi nesuvaidintos, bet tikrus faktus atspindinčios dramos: „Tikrų dramų parodymas eteryje – padoringas žurnalistiškos užduotis. Tačiau pastarosios dažniausiai atsisakoma, nes tenka investuoti daug pinigų. Laida „Nacionalinė paieškų tarnyba“ atlieka tam tikrą socialinę funkciją. Skatina žmones ieškoti vienas kitų, neprarasti vilties surasti artimąjį. Laida savo esme artėja gerojo prado, atjautos link. Laidos „Nacionalinė paieškų tarnyba“ popsine pavadinti tikrai negalima.“⁵⁶

Tuo tarpu kino kritikas Skirmantas Valiulis negaili kritikos dirbtiniam dramatismui. Anot S. Valiulio, šiais laikais dramą padaryti nesudėtinga iš bet kokio įvykio. „Tokios dramos, kaip „Kauno pedofilijos byla“ ir panašios į jas užpildo kone visą televizijos eterį. Anksčiau per kanalą TV3 buvo rodoma laida „TV pagalba“, kurie kone kasdien leisdavosi į tikrą pragarą. Laidos vedėjai

⁵⁶ SIAURUSEVIČIUS, Audrius. „Dramaturgijos poreikis šių laikų televizijoje“. Oficialus interviu tekstas pateikiamas priede Nr. 4, 2010 m. balandžio 14 d.;

mėgindavo be moralizavimų išpainioti įvairias meilės istorijas: ji paliko mylimąjį su neseniai gimusiu vaiku ir susirado patogesnę meilės variantą – su darbdaviu. Neveltui sakoma, kad kuo tolyn į mišką, tuo daugiau medžių. Anksčiau tokias istorijas itin buvo pamėgę LNK televizijos laidos „Srovės“ kūrėjai, tačiau vėliau tik dažnai pabraidydavo po jas ir sustodavo ant seklumos.“⁵⁷ Kino ekspertas tikina, kad socialinės televizijos naudos poveikis, stiprinantis tautos socialinius ryšius, gražinantis tautai tapatybės jausmą globalinių iššūkių epochoje, išlaiko dominuojančias pozicijas. „Žiūrovai pokalbiuose vis mini Editą Mildažytę už „Bėdų turgų“ (LTV) ir kitas gerumo ir pagarbos akcijas. Neužmiršta Palmiros ir Egidijaus Knispelių iš „Nepriklausomos paieškų tarnybos“ (LNK) (šiuo metu „Nacionalinė paieškų tarnyba – LTV). Pasiduoda „TV pagalbos“ (TV3) sugestijai, nors ten tikrove ir manipuluojama. Žmonės ne tik skambina į „žvaigždžių“ konkursus, bet ir dosniai aukoja pagalbos akcijose.“⁵⁸ Tam tikri TV projektai bei laidos daro itin didelį poveikį žiūrovams, todėl atskirti realybę nuo tikrovės, kartais tampa labai sudėtingu uždaviniu. Galima net pasvarstyti, kad tam tikra manipuliacija žiūrovų jausmais, televizijų atstovai gali kartais pasinaudoti siekdami finansinės naudos. Kodėl muzikiniuose projektuose leidžiama balsuoti vos prasidėjus konkursui, o ne išklausus visų jame tarpusavyje besivaržančių dalyvių?

Įvairių laidų bei filmų žiūrimumui didelę reikšmę turi ir besikeičiantys žiūrovų stebėjimo įpročiai. Daugėja komercinių televizijų, pamažu Lietuvoje įsigali skaitmeninė televizija bei gausybė kartu su ja transliuojamų kanalų iš viso pasaulio. Natūralu, kad esant platesniam pasirinkimui, nukenčia įprastą auditoriją prieš tai surinkdavusios laidos bei filmai (rodomi lietuviškų televizijų eteriuose). Profesorius Ž. Pečiulis aprašo ir kitus televizijos auditorijos žiūrėjimo įpročius. Pasiūla pakeitė TV auditoriją ir jos įpročius. Ramiai stebėjęs laidą nuo pradžios iki pabaigos žiūrovas paima į rankas distancinio valdymo pultelį ir pradeda perjunginėti kanalus. Vieni junginėja kanalus reklamos metu, antri mėgsta pažiūrėti, ką rodo kitos programos. Vienu metu žiūrima keletas laidų, peržiūrimos tik įdomesnės įrašytos programos vietos arba ieškoma juokingų montažinių asociacijų spaudant distancinio valdymo pultelio mygtukus.⁵⁹ LRT direktorius A. Siaurusevičius televizijos istoriją siūlo skirstyti į „televizija iki distancinio valdymo pultelio atsiradimo“ ir „televizija po distancinio valdymo pultelio atsiradimo“: „Su pulteliu žiūrovai kuria savo laidą, savo televiziją. Jie gali miksuoti, matyti nors ir penkiasdešimt kanalų. Tuo tarpu skaitmeninė televizija nėra kažkoks dramatiškas pasikeitimas televizijos istorijoje. Šį pokytį galima palyginti su mobiliųjų telefonų atsiradimu, kurie pakeitė laidinius telefonus. Prieš daugelį metų, atrodė neįtikėtina kalbėti telefonu be laido, tačiau šiandien, mobilieji telefonai tapo įprastu reiškiniu.“⁶⁰ Natūralu manyti, kad panašūs procesai, kaip ir su mobiliaisiais telefonais, vyks pereinant nuo analoginės prie skaitmeninės

⁵⁷ VALIULIS, Skirmantas. *Vakarai su televizija*. 2009, p. 167;

⁵⁸ VALIULIS, išnaša 56, p. 417;

⁵⁹ PEČIULIS, Žygintas. *Televizija: istorija, teorija, technologija, žurnalistika*. 1997, p. 69;

⁶⁰ SIAURUSEVIČIUS, Audrius. „Dramaturgijos poreikis šių laikų televizijoje“. Oficialus interviu tekstas pateikiamas priede Nr. 4, 2010 m. balandžio 14 d.;

televizijos standarto.

Televizijos žiūrovai yra suskirstomi pagal tam tikrus kriterijus. Svarbiausi TV auditorijos skirstymo principai yra žiūrovų užimtumas, išsilavinimas, žinių siekis. Ž. Pečiulis žiūrovus skirsto į tris grupes. „Gausiausia TV žiūrovų grupė – didieji vartotojai. Jų išsilavinimas įvairus, tačiau nelabai didelis. Jie nėra labai reiklūs, labiausiai mėgsta pramogas, žaidimus, serialus, humoro laidas. Antroji žiūrovų grupė nori pagilinti žinias, gauti informacijos, mėgsta kritinį komentarą, netikėtą požiūrį. Jie reiklesni pasirinkdami pramogą, pageidauja profesionalumo, kokybės ir įvairumo. Mažiausioji TV auditorijos dalis – intelektualusis elitas. Tai retai TV įsijungiantys žmonės, tačiau patys reikliausi ir labai kritiški.“⁶¹ Gausia televizijos žiūrovų grupė orientuojasi į populiariausius pagal žanrą bei pobūdį televizijos filmus ir laidas. Didžiulės masės žmonių žiūri daugiau pramogines nei intelektualias laidas. Nepaisant to, televizijų atstovams itin svarbi mažiausiosios – intelektualios – auditorijos nuomonė, kuri yra pati kritiškiausia. Tokia nuomonė nepriklauso nuo mados, todėl suteikia reikalingesnės informacijos. Vis dėlto, kad būtų atsisakoma reitingus keliančių pramoginių laidų ar projektų, bent jau komercinėse televizijose – sunkiai įsivaizduojamas dalykas, nes jų pagrindinis tikslas yra aukšti reitingai.

2.5. Audiovizualinės priemonės poveikis

Aptarus bendrus dramos elementus, garso ir vaizdo pranašumus bei televizijos auditorijos problematiką – verta trumpai apžvelgti pačios televizijos, kaip audiovizualinės priemonės, poveikį visuomenei ir bendrai TV auditorijai. Specialioje interneto svetainėje apie televiziją „Television“, ši audiovizualinė priemonė pristatoma, kaip vienas iš geriausių visų laikų žmonijos išradimų.⁶² Pabrėžiama, kad praktiškai nėra šalies, kurios gyventojai nežinotų, kas apskritai yra televizija. Iš tikrųjų televizijos įtaka reiškiasi per savo masiškumą – šiais laikais sunkiai įsivaizduojama, kad namuose nebūtų bent vieno televizoriaus. Šį masiškumą lėmė technologijų pažanga, kuri iš pradžių brangiai kainavusius televizorius pavertė kone kiekvienam prieinama preke.

Į informaciją orientuota visuomenė vargu ar įsivaizduoja kasdienybę be per televiziją rodomų žinių, arba vakare patogiai įsitaisius sofoje stebimo filmo ar mėgstamos televizijos laidos. „Televizija daro įtaką žmonių mintims pačiais įvairiausiais būdais, priklausančiais nuo rodomos informacijos pobūdžio. Todėl daugelio valstybių vyriausybės uždraudė arba apribojo tam tikros informacijos rodymą TV eteriuose, suvokta, kokią stiprią įtaką žmonėms gali padaryti žydruosiuose ekranuose pateikiama informacija. Kaip didžiausia rizikos grupė yra išskirti vaikai ir jauni asmenys, kurių psichologiją pažeisti yra lengviausia. Televizija itin didelį poveikį daro socialinių įgūdžių

⁶¹ PEČIULIS, išnaša 51, p. 69;

⁶² TELEVISION. Television and its influence [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 12 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.televisioninfluence.com/index.html>>;

stokojantiems bei racionaliū mąstymu nepasižymintiems asmenims.⁶³ Prancūzas Noelas Nelas (Noel Nel) suklasifikavo televizijos poveikio būdus į keturias grupes. Jis išskyrė – teleologinį, aksiologinį, afektinį ir reginio – televizijos poveikio rūšis. Teleologinis poveikis reiškia, kad televizija siekia informuoti visuomenę, auklėti, mokyti ir lavinti jos narius bei pralinksinti žiūrovą. Šis poveikis galėtų būti siejamas su paleotelevizijos era, kuomet griežtai buvo atskiriama tikrovė nuo išmonės. Šis poveikis yra būdingas visuomeniniams transliuotojams, kurių eteryje iki šiol išsaugotos kultūrinės bei švietėjiškos laidos, puoselėjančios svarbiausias vertybes.

Aksiologinis poveikis susijęs su kultūrinėmis bei socialinėmis programomis. Prie šio poveikio priskiriamos socialinės reklamos, pastaruoju metu itin populiarios labdaros akcijos. Aksiologiniam poveikiui taip pat būdingos mokomosios programos, tautinių vertybių išsaugojimas, politinė komunikacija. Itin populiarius, ypač komercinėse televizijose, – afektinis poveikis. Iš pradžių jis buvo būdingas propagandai, nuomonių įvairovės skleidimui bei žaidimams, tačiau pastaruoju metu pasireiškia „intymiosios bei šoko televizijos“ fone: realybės ir pokalbių šou, dokumentinės dramos, sensacijos, erotika, kompiuteriniai žaidimai. Ketvirtasis, reginio poveikis, – susijęs su tiesioginėmis transliacijomis iš įvykio vietos bei vaidybiniais žanrais. Poveikis pasireiškia per sporto varžybų bei koncertų transliacijas, mitingų demonstravimą, kino ir televizijos filmus, serialus.⁶⁴

Antroje baigiamojo magistro darbo dalyje aptarta dramaturgijos teorija. Išskirtos teatro bei kino režisierių pastabos susijusios su svarbiausiais dramos kūrinio komponentais. Šioje dalyje aprašyta teorija naudojama praktinėje baigiamojo magistro darbo dalyje, kurioje analizuojama laida „Nacionalinė paieškų tarnyba“.

⁶³ TELEVISION, išnaša 53;

⁶⁴ NEL, Noel. *Généricité, séquentialité, esthétique télévisuelles*. 1997, p. 9-10;

3. TYRIMAS – DRAMATURGIJOS RAIŠKA

3.1. „Nacionalinė paieškų tarnyba“ – laidos struktūra

Laidų „Nacionalinė paieškų tarnyba“ peržiūros metu išryškėjo tam tikra šabloniška informacijos pateikimo forma. Prieš dramaturgijos raiškos analizę penkeriose geriausiose bei penkeriose blogiausiose sezono laidose, pateikiamas trumpas nagrinėtos laidos struktūros aprašymas.

Kiekviena laidos transliacija pradedama vietovės – Lietuvoje arba užsienio valstybėje – kuri susijusi su pagalbos prašymu į televiziją besikreipusiais asmenimis, apibūdinimu. Trumpai papasakojamos televizijos eteryje rodomo krašto istorinės, socialinės ar statistinės detalės. Pavyzdžiui, 2009 sausio 7 d. laida pradedama vaizdais iš Londono, užsimena, kiek milijonų gyventojų yra Anglijos sostinėje, rodoma, koks intensyvus gyvenimo ritmas verda. Su laidos pradžioje pristatoma vietove siejamas asmuo ar asmenų grupė, kuri kreipėsi į televiziją prašydami surasti artimuosius ar giminystės ryšiais nesusijusius, tačiau vis tiek artimus asmenis. Šiuose epizoduose ekrane ne tik matomas kalbinamas žmogus, tačiau kartu stengiamasi parodyti buitį, kurioje jis gyvena bei kartu su juo esančius kitus artimus žmones. Nors pastarieji nebūtinai susiję su paieškomis, tačiau kalbinant besikreipusį žmogų, stengiamasi, kad bendrame plane būtų vaikai, suaugusieji ar senyvo amžiaus žmonės. Pastariesiems laidos vedėjai dažniausiai neužduoda nė vieno klausimo, tačiau jie yra tam tikra režisūrinio plano sudedamoji dalis. Tokiu būdu stengiamasi parodyti, kad artimųjų ieškantis žmogus, tarsi turi savo gyvenimą, kuris iš dalies nesiskiria nuo visiems įprasto gyvenimo. Nors dramaturgijai idilė – ir ne svetima, ji būna tik pasakojimo įžangoje, todėl visiškai nesvarbu, kad naują gyvenimą pradėjęs žmogus turi šeimą arba ją supa kiti brangūs žmonės, nes žinia, jog plačiame pasaulyje blaškosi jo artimieji – neduoda ramybės.

Artimųjų, kurių dalies besikreipiantieji į laidą net nepažinojo, trūkumas bei jų ilgesys yra svarbiausias akcentas, kuris įvardijamas pristačius visus į televizijos studiją pakviestus asmenis. Laida „Nacionalinė paieškų tarnyba“ tokiu būdu neoficialiai prisistato kaip projektas, padedantis užpildyti kiekvieno žmogaus harmoningame gyvenime atsiradusias spragas, o jeigu to padaryti nepavyksta, bent jau išpildomas besikreipusio asmens noras sužinoti – nesvarbu gerą ar blogą žinią. Laidoje nuolat kartojama, kad jeigu nebūtų pavykę užčiuopti siūlo galo, tuomet į studiją pagalbos prašę žmonės iš viso nebūtų kviečiami.

Laidos vedėja P. Galkontaitė susirinkusiuosius studijoje užduodamais klausimais grąžina į vaikystę, verčia pasivaikščioti prisiminimų labirintuose. Ypač dažni klausimai, kartais jie būna net pakartojami, jei minėti vaikystės prisiminimai pašnekovams yra skaudūs. Klausimų esmė – dar

kartą televizijos žiūrovams paaiškinti, kokia yra pasakojamos istorijos esmė. Tai, kas buvo atskleista laidos pradžioje, rodant besikreipusio asmens buitį bei kraštą, kuriame jis gyvena, sutvirtinama tiesioginiu interviu televizijos studijoje. Tokiu būdu artimųjų ieškančio asmens istorija yra papildoma žodžiais iš jo paties lūpų.

Po studijoje susirinkusiems asmenims užduotų klausimų, prasideda kitas svarbus laidos etapas – vaizdinės medžiagos, kurią pavyko užfiksuoti atliekant paieškas, peržiūra. Studijoje susirinkusių žmonių akys krypsta į ekraną, televizijos žiūrovams taip pat rodoma, ką pavyko nufilmuoti. Per šią peržiūrą, kartas nuo karto sugrįžtama į studiją, kad būtų parodyti ten susirinkusių asmenų emocijų pokyčiai. Kartais studijoje esantys žmonės rodomi surinktos vaizdo medžiagos peržiūros metu, ekrano krašte atsirandančiame mažesniame nei pagrindinis ekranėlyje.

Po „Nacionalinės paieškų tarnybos“ tyrimo metu surinktos medžiagos peržiūros vėl grįžtama į studiją. Išimtiniais atvejais, tokių sugrįžimų į studiją, kuomet vėl užduodami vedėjos klausimai bei dar kartą grįžtama prie surinktos medžiagos peržiūros, pasitaikė keliose laidose. Šią situaciją, nors ir blaškančią žiūrovus, išprovokavo ieškomų asmenų skaičius. Jeigu dingusiųjų yra daugiau negu vienas, laidoje kiekvieno iš jų istorija yra papasakojama atskirai su tam tikromis pauzėmis. Pastarosios atsiranda peržiūros metu sugrįžtant į studiją ir vėl pereinant prie surinktos medžiagos stebėjimo.

Laidos atomazga – šabloniška ir lengvai nuspėjama. Visų pirma, pats faktas, kad į studiją buvo pakviesti laidos herojai atskleidžia, jog televizijos žiūrovai didelių netikėtumų sulaukti neturėtų. Laidos pabaigoje užduodamas klausimas, ar tikitės, jog ieškoti ir per peržiūrą matyti asmenys atvyks į studiją – dažniausiai yra visiškai be tikslo. Mat atsakymas į tokį klausimą dažniausiai paaiškėja jau per surinktos medžiagos peržiūrą. Tačiau baigiamuoju klausimu siekiama sukurti intrigą, kuri laidų „Nacionalinė paieškų tarnyba“ archyvo analizės metu įvedė netikėtumo pojūtį vos vienoje iš dešimties laidų: herojų susitikimas neįvyko tik dėl techninių kliūčių, kurias pažadėta netrukus išspręsti. Atkreiptinas dėmesys, kad provokuojantys laidos vedėjos klausimai, kartais priverčia suabejoti, kokia iš tikrųjų bus pasakojamos istorijos atomazga.

Po laidos herojų susitikimo (dažniausiai įvykstančio studijoje) susidaro dviprasmiškas įspūdis: kartais persunktas natūralumo, kitais atvejais – dirbtinumo. Tokiu atveju, kai susitikę artimieji ar ilgai nesimatę brangūs žmonės tik apsikabina ir neturi, ką vienas kitam pasakyti – gana natūralus reiškinys, nes retas kuris nesutrikęs pirmą kartą prieš savo akis išvydęs tiek metų ieškotą žmogų. Dirbtinumas pasireiškia, kai visos laidos metu emocijas rodę asmenys, pagaliau susitikę tampa šalti ir abejingi vienas kitam.

3.2. Geriausių I-ojo sezono laidų analizė

Šiame skyrelyje analizuojamos penkios geriausios pagal žiūrimumą 2008/2009 m. laidos. Iš peržiūrėtų laidų, nebūtinai eilės tvarka, išrinktos bei aptartos dramaturgijos raiškos priemonės bei elementai suteikiantys laidai draminiį atspalvį. Penkios nagrinėjamos laidos LRT eteryje parodytos laikotarpyje nuo 2008-08-27 iki 2009-02-10. Remiantis televizijos auditorijos sezoniškumo tyrimu⁶⁵, galima patvirtinti, kad kaip ir tyrimo rezultatai, taip ir labiausiai žiūrėtų laidų „Nacionalinė paieškų tarnyba“ tendencijos sutampa. Populiariausios 2008/2009 m. laidos LRT eteryje pasirodė rudens bei žiemos metu, būtent tada, kuomet žiūrovai daugiausia laiko praleidžia prie TV ekrano.

Pirmosios dramaturgijos užuomazgos išryškėja laidų pradžioje, kuomet yra pristatomi artimųjų ar brangių žmonių ieškantys asmenys bei vietovė, kurioje jie gyvena. Viena iš reikšmingų detalių, kuri komplikuoja paieškas – po įvairias šalis išsiblaškę asmenys. Laidos vedėja prakalbusi apie emigraciją pasakoja: „Londone gyvena lietuvaitė Laima, kuri vieną dieną parašė mums laišką. Atsidūrusi toliau nuo tėvynės, ji itin pajautė, kiek svarbi jai šeima likusi Lietuvoje.“⁶⁶ Šie žodžiai palydimi vaizdais, kuriuose užfiksuota Laimos butis užsienyje. Namuose rodomi ant sofos sėdintys trys vaikai, jiems skaitoma lietuviška pasaka. Įvardyto epizodo akcentas – tėvynėje likusių artimųjų ilgesys. Nors namuose šurmuliuojantys vaikai suteikia laimės ir bent iš dalies užpildo atsivėrusią giminystės spragą, tačiau herojė parodama, kaip nusiramino neatrandanti asmenybė. Šeimos narių išsibarstymo po visą pasaulį problemą apibendrina vieno iš artimųjų žodžiai: „Ranka be nykščio nėra visavertė – kaip ir šeima, kuri laiminga tik visiems esant kartu.“⁶⁷

Dramaturgijos raiška laidoje „Nacionalinė paieškų tarnyba“ dažniausiai atsiskleidžia per suardytos šeimos idilės vingrybes. Laidos vedėja visada užduoda klausimą: „Kodėl nusprendėte ieškoti artimųjų?“. Viena, Londone įsikūrusi lietuvė Solveiga atsako: „Norisi bendrauti su kažkuo iš artimesnių žmonių, nesinori gyventi vienam kaip pirštui.“⁶⁸ Po šių žodžių buvo išlaikyta 6-7 sekundžių tylos pauzė, kurios, nors ši ir galėtų atrodyti nejauki, laidos vedėja nenutraukė. Tai dar vienas dramai būdingas bruožas – susimąstyti priverčianti tyla. Laidos herojai leidžiama pagalvoti apie tai, ką ji pasakė ir kiek jai iš tikrųjų ištarti žodžiai yra svarbūs. Laidose „Nacionalinė paieškų tarnyba“ panašiose situacijose elgiamasi dvejopai. Pastebima, kad rečiau elgiamasi prieš tai aprašytu būdu, kuomet paliekamos ilgesnės pauzės, per kurias dažniausiai stambiu planu yra rodomas nusivylęs, nuliūdęs bei kiek sutrikęs laidos herojus. Priešingu atveju, situacija (dažniausiai studijoje) klostosi kardinaliai priešingai, laidos vedėja vietoj pauzių užduoda trumpus atsakymų „Taip“ arba „Ne“ reikalaujančius klausimus. Dažnas laidos herojus dėl klausimų tirados sutrinka, tačiau patys atsakymai, nors ir pakankamai trumpi, atrodo ne dirbtini, o nuoširdūs.

⁶⁵ TNS GALLUP. Išnaša 52;

⁶⁶ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 1 laida;

⁶⁷ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 71;

⁶⁸ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 3 laida;

Dramaturgijos požiūriu – itin svarbūs šioje laidoje vedėjos užduodami klausimai, kurie padeda atskleisti herojų vidinį pasaulį, tokiu būdu sukuriama bei išlaikoma intriga. Kartais pateikiami klausimai naudojami istorijos pasakojimo įspūdžiui sustiprinti, nes jų logika galėtų atrodyti tarsi prasilenkianti su būtinumu tuos klausimus užduoti. Laidos vedėja teiraujasi studijoje susirinkusių artimųjų: „Kur mums jų (dingusių artimųjų) reikėtų ieškoti?“, po šio klausimo seka logiškas atsakymas: „Todėl ir kreipėmės į jus, nes patys neįsivaizduojame.“⁶⁹ Iš vienos pusės, laidos vedėjos užduotas klausimas neturi jokio tikslo, nes pats savaiame užmena atsakymą, kuris netrukus studijoje ir išgirstamas. Tokiu būdu užmegzti pokalbiai tampa pasakojamos istorijos jungiamosiomis grandimis. Kai į visus klausimus, kurie privertė prisiminti praeitį, yra atsakoma, toliau seka laidos autorių atlikto darbo pristatymas. P. Galkontaitės užduodamais klausimais pereinama prie tolesnių istorijos pasakojimo etapų. Po trumpo iš vieno klausimo ir vieno atsakymo susidedančio dialogo seka pralinksėjusios laidos vedėjos žodžiai: „Man labai patinka, kai mūsų laidos svečiai nieko nežino, tada yra smagiau jiems kažką papasakoti. Mes turime jums naujienų.“

Dažnai užduodami klausimai atrodo lyg būtų „pritempti“ prie temos. Tačiau laidoje egzistuoja tiek silpnėsi, tiek dramaturgiškai itin stiprūs dialogai. Vienu iš „pritemptų“ prie temos dialogų pavyzdžių galėtų būti šis: Palmira Galkontaitė (PG): „Kaip ieškojai sesers pati?“ / Laidos herojė Solveiga (S): „Nebandžiau jos ieškoti. Niekaip aš jos nesurasčiau.“ / PG: „O ta mintis dažnai ateidavo į galvą?“ / S: „Dažnai. Tačiau pagalvodavau, kam jai gyvenimą gadinti.“ / PG: „Kodėl manai, kad galėtum tą gyvenimą sugadinti?“ / S: „Nežinau...“ / PG: „Ko seseriai linkėtum?“ / S: „Kad jos gyvenimas būtų susiklostęs geriau negu mano.“⁷⁰ Paskutinis laidos vedėjos užduotas klausimas galėtų išmušti žiūrovą iš vėžių, nes prieš tai sekę trys klausimai buvo nuosekli „klausimų-atsakymų“ seka, tuo tarpu paskutinis klausimas visiškai nesujungęs su prieš tai sekusiu laidos herojės atsakymu. Galima daryti prielaidą, kad minėtas klausimas buvo užduotas, nes toks – iš anksto parengtas laidos scenarijus. Todėl dingsta dramaturgijai itin svarbus netikėtumo efektas. Įsigilinus į šį dialogą galima atkreipti dėmesį į nesuderinamus antrojo bei trečiojo klausimo atsakymus. Laidos herojė teigė anksčiau sesers neieškojusi, nes nenorėjusi gadinti jos gyvenimo, tačiau paklausta, kaip tą galėjo padaryti, atsakė nežinanti. Šiuo atveju, atsakymų nesuderinamumas gali būti paaiškinamas studijoje vyraujančia įtampa bei laidos svečių apėmusiomis emocijomis.

Vienoje laidoje, jos herojus pristatomas trumpu sakiniu ir netrukus pradėdamas atrodyti gana padrikas dialogas studijoje. Romanui, tik sulaukus 22 metų, sušmėžavo svajonė susikurti normalų gyvenimą: P. Galkontaitė (PG): „Apie ką tu svajoji?“ / Romanas (R): „Rasti darbą, tėvus.“ / PG: „Kaip įsivaizduoji, ar didelė bus tavo šeima?“ / R: „Stengsiuosi turėti didelę. Tik nedarysiu to, ką

⁶⁹ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 71;

⁷⁰ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 73;

darė tėvai. Niekada nepaliksiu savo vaikų.“ / PG: „Esi tikras?“ / R: „Taip.“⁷¹ Pokalbis užbaigiamas istorijos pasakotojos žodžiais: „Savo tėvų Romanas neprisimena. Net juodžiausio ilgesio akimirkomis neprisišaukia jų veidų.“ Atskiros šio dialogo detalės iš tiesų – dramatiškos. Užduodami klausimai atskleidžia vieną dalyką, kad laidos vedėjai visa šio herojaus gyvenimo istorija yra žinoma, tuo tarpu televizijos žiūrovams pasakojimas (jo pradžia) yra pateikiamas gan padrikai. Į visus užduodamus klausimus laidos eigoje yra nuosekliai atsakoma, tačiau pokalbį pradėti nuo klausimo apie svajones ir toliau teirautis, kokia yra herojaus šeimos vizija – atrodo nesuprantama. Laidos vedėja užima visažinės poziciją, tas galėtų suerzinti televizijos žiūrovą, todėl vienas iš būdų išspręsti šią problemą, laidos scenarijų sudėlioti taip, kad pasakojimas taptų nuoseklesniu, o laidos vedėjos komentarais arba užduodamais klausimais nebūtų užbėgama įvykiams už akių.

Išsamesniais dialogais sugebama ne tik iškvosti rūpimus atsakymus, tačiau kartu išklausoma laidos herojaus gyvenimo istorija, skaudi patirtis. Dramaturgiškai itin stiprus dialogo pavyzdys: P. Galkontaitė (PG) „Tu prisimeni gyvenimą iki globos namų?“ / Laidos herojė Solveiga (S): „Atsimenu, kai kaimynai mane paėmė iš namų. Mačiau mama ėjo per kiemą, manęs ieškoti. Jie mane paslėpė už užuolaidos. Tada mane išvežė ten, kur yra daug vaikų.“ / PG: „Kaip tau pačiai atrodo, ar tėvams rūpėjai?“ / S: „Nežinau...“ / PG: „Ar lengva pritapai vaikų namuose?“ / S: „Niekada tu ten nepriprasi. Nors gal šiais laikais viskas kitaip.“ / PG: „O kas buvo baisu?“ / S: „Mus visą laiką mušdavo vyresni vaikai.“ / PG: „Ar tai buvo pagrindinė priežastis, kodėl bėgdavai iš globos namų?“ / S: „Taip.“ / PG: „Ar tave lankydavo artimieji?“ / S: „Niekas. Kai buvau pirmoje klasėje, kartais mane pas save pasiimdavo dėdė, bet daugiau niekas. Mama porą laiškų buvo parašiusi.“ / PG: „Tu jos ilgėdavaisi?“ / S: „Iš tikrųjų nekenčiau jos.“ / PG: „Kur ji dabar?“ / S: „Mirusi.“ / PG: „Dalyvavai laidotuvėse?“ / S: „Ne.“ / PG: „Kodėl?“ / S: „Gyvenau vaikų namuose. Nieko nežinojau.“ / PG: „O jeigu būtų pranešę?“ / S: „Nežinau, ar būčiau ėjusi.“⁷² Šiame dialoge galima aptikti prieš tai įvardytą trūkumą, kuomet į užduodamus klausimus, dėl laidos vedėjai žinomo istorijos konteksto, iš karto yra žinomas atsakymas. Tačiau pats dialogas – nuoseklus, jame išvengta minties šuolių. Klausimais iš laidos herojės yra ištraukiamos skaudžios jos gyvenimo vaikų globos namuose detalės. Itin jausminga antroji dialogo dalis, kuri skirta prisiminti mirusią motiną, valstybiniuose globos namuose palikusią tada dar visai mažą mergaitę. Dramatiška tai, kad net ir kalbėdama apie mirusią motiną, laidos herojė nepamiršta skausmo, kurį jai suteikė toks gimdytojos poelgis. Šiuo dialogu tarsi užduodamas klausimas, kokį skausmą turėjo išgyventi žmogus, kad nenorėtų net dalyvauti savo motinos laidotuvėse? Vidinių žmogaus išgyvenimų dramą žiūrovams siekiančiai atskleisti televizijos laidai itin pravartu kurti jausmingus dialogus, kurie priverstų

⁷¹ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 5 laida;

⁷² NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 73;

susimąstyti kiekvieną šią laidą stebintį žiūrovą. Logiška, kad po tokios laidos herojės išpažinties, dalis žiūrovų supras tada dar vaiko patirtą skausmą ir užjaus šiandien jau suaugusią, tačiau praeities žaizdų iki šiol neišsigydžiusią moterį. Kita dalis žiūrovų, priešingai, piktinsis moters abejingumu mirusiai motinai. Itin stiprus laidos herojės charakteris yra vienas iš svarbiausių dramaturgijos raiškos priemonių. Kur matyta, kad net prieš plačią televizijos auditoriją drįstama taip atvirai laikytis tokios griežtos pozicijos? Kitas itin skausmingo, o kartu ir jautraus dialogo pavyzdys – laidos vedėjos ir tėvų palikto vaiko pokalbis: P. Galkontaitė (PG): „Jei sutiktum tėvą ir motiną, ką su jais veiktum, apie ką kalbėtum?“ / Tėvų paliktas Romanas (R): „Pirmiausia paklausčiau, kodėl jie palikinėja vaikus. Kam iš viso reikia gimdyti, jei po to paprasčiausiai atsikratoma. Pasiteiraučiau, kodėl jie taip pasielgė su manimi.“ / PG: „Bet juk žinai, kad žmonės, kurie palieka vaikus, ne visada nori pripažinti tėvystę. Jie tokio vaiko nenori priimti, nes jis būtų, kaip gyvas priekaištas sąžinei. Ar nebijai dėl savęs?“ / R: „Nė kiek. Gali būti, kad nenorės bendrauti. Man tik svarbu pamatyti.“⁷³ Laidos vedėjos klausimai tarsi iš anksto perspėja herojų, kad tai, ką netrukus išvys gali jį skaudžiai nuvilti, tačiau nepaisant tokios galimybės, įskaudintas jaunuolis siekia bent pažvelgti gimdytojams į akis ir užduoti paprastą klausimą: „Kodėl taip pasielgėte?“. Akcentuojama, kad ramybės gyvenime neatrandantis asmuo gali nurimti tik sužinojęs tiesą – visiškai nesvarbu, kaip stipriai išgirsti žodžiai gali įskaudinti tą žmogų.

Laidoje „Nacionalinė paieškų tarnyba“ tam tikrais atvejais neišvengiama kurioziškų momentų. Vienas jų atsiskleidė per pokalbį su laidos herojumi: P. Galkontaitė (PG): „Gal įvyko koks lūžis, jog pasiryžote ieškoti pusseserės?“ / Laidos svečias Olegas (O): „Taip, yra priežasčių. Turiu dvynukus.“ / PG: „Jūs norėjote, kad vaikai sužinotų apie savo giminaičius?“ / O: „Taip.“ / PG: „Sakėte, kad tiek tėvas, tiek jūsų dėdė – mirė. Ar žinote kada?“ / O: „Deja, man gėda, bet nieko nežinau, kada jie numirė.“ / PG: „Tad iš kur įsitikinimas, kad dėdė mirė?“ / O: „Man taip atrodo. Nors nedalyvavau laidotuvėse, galiu tik svarstyti.“⁷⁴ Eteryje kalbama apie žmonių mirtį, pastarąją argumentuojant faktais nepagrįsta nuojauta. Tačiau laidos vedėja, nors ir žinodama, kad iš tikrųjų Olego dėdė gyvas, užduoda studijoje sėdinčiam svečiui klausimą, ar žinote, kada jis mirė? Tik po to seka išdavikiškas klausimas, kodėl laidos herojus įsitikinęs dėl to, kad dėdė mirė? Šis klausimas netrukus apibendrinamas reportažu, kuriame kalbinamas laidos herojaus iš anksto „palaidotas“ dėdė. Verta susimąstyti, ar galima tokį scenarijų prilyginti stebuklui, kuomet „mirusieji“ prisikelia. Iš kitos pusės, ar reikėtų laidos svečiui leisti postringauti apie mirtį, kurią jam pakuždėjo nuojauta, nors iš anksto žinoma, kad jis klysta. Šis epizodas, nors ir ne itin aiškiai, tačiau parodo, kaip televizijos dramaturgijoje sugebama žaisti žmonių jausmais. Kartais laidoje pasitaiko dialogų, kuriuose užduodami klausimai žiūrovams gali sudaryti įkyrumo išpūdį. Televizijos žiūrovui gali

⁷³ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 76;

⁷⁴ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 2 laida;

būti sudėtinga apibrėžti tokių pokalbių reikšmę bendrame pasakojamos laidos kontekste: P. Galkontaitė (PG): „Spėk, kaip reagavo tavo sesuo sužinojusi, kad jos ieško tikra sesuo? Spėk, kaip?“ / Laidos herojė Solveiga (S): „Negaliu net įsivaizduoti.“ / PG: „Na, o kaip manai?“ / S: „Pirmiausia manau, kad pagalvojo, ko norite iškrėsti pokštą.“ / PG: „Įdomu sužinoti, kokia buvo tavo sesers reakcija?“ / S: „Aišku, kad įdomu.“⁷⁵ Studijoje iš pradžių laidos herojė kamantinėjama išsakyti savo spėlionės, kai galiausiai tas yra padaroma – užduodamas klausimas, ar jai įdomu sužinoti, kaip viskas buvo iš tikrųjų? Pakankamai nenatūralus buvo toliau sekęs dialogas, priminęs pačios laidos savireklamą: P. Galkontaitė (PG): „Solveiga, sužinojai, kad tavo sesuo atsidūrė Gruzijoje. Ar tu pati ryžtumeisi tokiai avantiūrai ir vyktum ten ieškoti sesers?“ / Laidos herojė Solveiga (S): „Ne, nesiryžčiau.“ / PG: „O kaip manai, ar mes vykome į kaip tik karinio konflikto įkarštyje atsidūrusią šalį?“ / S: „Nežinau.“ / PG: „Solveiga, jei yra istorija ir mes matome tikrą bei nuoširdų norą susirasti artimajį, mūsų niekas nesustabdys.“⁷⁶ Šiame epizode, visas dėmesys nuo pasakojamos istorijos yra nukreipiamas į laidos kūrėjų asmenines savybes bei gebėjimus, tokiu būdu yra nukrypstama nuo pagrindinės istorijos linijos.

Tam tikriems televizijos epizodams dramatiškumo suteikia operatorių darbas su vaizdo kamera. Viename pokalbyje didesnę dramatinę efektą sudarė ne pats dialogo turinys, o tai, kaip buvo rodomas laidos herojus: P. Galkontaitė (PG): „Matau, kad jums sunku apie tai kalbėti. Šypsena yra, o ... Kodėl? Jaučiate nuoskaudą?“ / Laidos herojus Povilas (P) išgirdęs vedėjos klausimų tiradą – susikremta, tačiau netrukus seka trumpas atsakymas „Truputuką.“⁷⁷ Tuo metu priartinamas Povilo veidas. Rodomi archyviniai kadrai, kuriuose matosi verkiantis vaikas, netrukus ekrane dar kartą matomas Povilas, kurį filmuojant stambiu planu matosi, kaip virpa jo lūpos ir skruostai, išryškinamos susikaupusios ir beišsiveržiančios ašaros. Sprendimas, kalbinant susigraudinusių pašnekovą, rodyti verkiantį mažą vaiką – netradicinis, tačiau efektyvus. Suaugusio vyro ir verkiančio vaiko paralelė suteikia dramatiškumo įspūdį.

Laidose dažnai kalbama apie sunkumus, kuriuos tenka patirti ieškant pagalbos prašiusių asmenų artimųjų. Kaip ir kiekviename dramos kūrinyje, taip ir šioje laidoje itin dažnai susiduriama su problemomis, tik „Nacionalinės paieškų tarnybos“ bėdos dažniausiai būna fizinės nei moralinės. Fizinės problemos, tokios, kaip tolimuose kraštuose atsidūrę ieškomi asmenys, su kuriomis susiduriama laidos darbuotojų atliekamų paieškų metu nėra susijusios su šio baigiamuoju magistro darbu. Plačiau verta aptarti moralines kliūtis, kurių akcentavimas laidose padeda sustiprinti dramaturgijos įspūdį. Vienoje iš laidų yra pasakojama: „Nėra lengva net tuomet, kai priartėjame prie tų, kurių ieškojome. Visada sunkiausia būna kas kita, kaip prabilti į tuos, kurie suteikė paliktai mergaitei naują gyvenimą. Pagaliau ar ji pati norės sužinoti apie skausmingą praeitį, kuri tiek metų

⁷⁵ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 73;

⁷⁶ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 73;

⁷⁷ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 71;

buvo slepiama.⁷⁸ Pasvarstymai laidos eteryje sustiprina dramatiškumą, priverčia susimąstyti, ar iš tikrųjų verta kapstyti po skaudžia praeitį ir rizikuoti suteikti kitiems žmonėms skausmą.

Peržiūrėtose laidose pasitaikęs tik vieną kartą, tačiau stiprų įspūdį padaręs sprendimas, kuriuo perteikti tragiškų bei skaudžių likimo smūgių patyrusių žmonių jausmai – citata iš vienos moters broliui rašyto laiško: „O mergaitės mano vargšės, keikiu save, kad į pasaulį paleidau, keikiu. Ir jos šitaip vargą vargelį vargs, be artimųjų. Ir jos neturi prie ko prisiglausti, kaip ir aš. Koks žiaurus gali būti gyvenimas, bijau net pas savo vaiką nueiti.“⁷⁹ Laidoje rodytas laiškas susidarė iš dviejų ar daugiau prirašytų puslapių, tačiau išskirta tik trumpa citata – viena jausmingiausių motinos rašyto laiško ištraukų. Sukuriamas autentiškumo įspūdis, televizijos žiūrovams cituojamas žmogus, kurio laidos rengėjams tiesiogiai pakalbinti nepavyko. Laiškas tapo sprendimu, kaip išklausti vieną iš konfliktinėje situacijoje atsidūrusiųusių. Juk viešai iškeltas klausimas, kodėl motina nesirūpino savo vaikais bei paliko juos globos namuose.

Geriausiose sezono laidose apstu nespalvotų kadru dokumentikos. Kartais tokiu būdu atsiranda painiava, nes „Nacionalinėje paieškų tarnyboje“ galima išvysti tiek autentiškų, tiek asociatyvių nuotraukų bei filmuotos vaizdo medžiagos. Todėl nuolat kaitaliojantis laidos herojų praeitį primenančiai vaizdinei medžiagai su asociatyvia, įmanoma prieiti iki to, kad žiūrovas nebepajėgs atskirti, kur yra tikra, o kur - surežisuota. Galima tik pastebėti, kad vaizdo medžiaga dažniausia būna asociatyvi, dėl tam tikrame laikotarpyje buvusio technologinių priemonių stygiaus, todėl laidos herojų archyvuose dažniausia nebūna užfiksuoti skaudžia praeitį primenantys kadrai. Iš kitos pusės, asociatyvios vaizdinės medžiagos naudojimas padeda perteikti tam tikrą dramatiškumą, žmogiškąjį skausmą. Vienoje laidoje buvo rodomi nespalvoti kadrai, kuriuose matėsi, kaip priglundęs prie moters krūtinės rymo nusiminęs mažas vaikas. Tiek vaiko, tiek jį glaudusios motinos veidai buvo susirūpinę. Iš karto po šių archyvinių kadru sugrįžtama į dabartį, rodomas kieme besitvarkantis laidos herojus, kuris pasakoja, kad jų šeimoje kaip kas sugebėjo, taip tas stojosi ant kojų: „Iš tikrųjų gyvenime stotis ant kojų pavyko nesunkiai, man vieninteliam neteko augti su tėvais, nemačiau to purvo, kurį kiti ir matė, ir patyrė. Viską galima susikurti pačiam.“⁸⁰ Po skaudžių laidos herojaus prisiminimų, pasidaro aiški nespalvotų archyvinių kadru naudojimo prasmė. Jie padeda sustiprinti pasakojimą, padaro jį emociškai stipresniu. Tokiu būdu laidos herojaus prisimenamą praeitį pavyksta iliustruoti, nors ir ne autentiškais, tačiau tiksliai parinktais asociatyviais kadrais. Toliau seka kita laidos vedėjos replika: „Faktas tas, kad Zitos – visų globos namuose paliktų vaikų motinos – jau nebėra gyvos. Jos atžalos taip ir nesužinojo, nei kada ji mirė, nei kur palaidota. Buvo rasta mirtinai sušalusi, kažkieno paskubomis užkasta, be jokių asmenybės

⁷⁸ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 4 laida;

⁷⁹ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 73;

⁸⁰ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 71;

nuorodų.⁸¹ Po šių žodžių, iš pradžių parodžius gamtos vaizdus, ekrane šmėsteli senovinė nespalvota moters nuotrauka. Nė žodžiu neužsimenama, ar ši nuotrauka vaikus palikusios motinos tikrasis atvaizdas, ar tik asociatyvus bandymas sustiprinti pasakojamą istoriją.

Dramaturgijos išpūdį analizuojamose laidose padeda sustiprinti autorių vartojami vaizdingi, metaforomis papuošti, posakiai. Jų reikšmė, nors sakomus žodžius galima pavadinti meniniais laidos kūrėjų įsiterpimais, itin svarbi, nes tokiu būdu įvedamos papildomos emocijos. Kartu tokie posakiai yra pakankamai informatyvūs, daug pasakantys apie asmenis, esančius pasakojamose istorijose. „Kasmet gimdė, pagimdžiusi gėrė, o ūgtelėjusius vaikus, kaip kokį neužderėjusį derlių surinkdavo vaikų priežiūros sergėtojai ir išvežiodavo ten, kur rasdavo vietas. <...> Kad yra įvaikintas jis sužinojo ne iš tėvų, pasakė svetimi. Edmundui ta žinia buvo tarsi žemės drebėjimas. Tiek metų sau ramiai gyveni ir tarsi iš niekur sužinai tokį dalyką. <...> Tie keli tavo žodžiai, prieš kamerą pasakyti seseriai, graudino visą giminę. Jiems nereikėjo jokio vertimo, juk tai, kas svarbiausia iš tiesų yra girdima širdimi.“⁸² Gimdomi vaikai lyginami su neužderėjusiu derliumi, žinia, jog žmogus buvo įvaikintas – su žemės drebėjimu – visa tai itin stipru ir dramatiška, nes atskleidžia laidos herojų skaudžią patirtį, kuri iki šiol juos lydi ir primena apie patirtus sunkumus. Nepaisant to, kad vaizdingų posakių vartojimas sustiprina dramatiškumo išpūdį, tačiau jų laidose vartota ne itin daug, nors toks sprendimas iš šalies atrodo pasiteisinantis.

Laidose pasakojamų istorijų dramatiškumas kartais išryškėja elgiantis atrodytų ne itin etiškai, kuomet atskleidžiami laidos herojams skaudūs faktai, kurių jie patys prie kamerą nesutiko pasakoti arba užduodami klausimai, kurie žinant visas aplinkybes galėtų išskaudinti kalbinamą žmogų. Vienoje laidoje vyko pokalbis su sesers ieškančios moters dėde apie kurį laidos vedėja iš pradžių užsiminė: „Suradome dėdę Gražvildą. Iš pradžių, kurį laiką net gailėjomės dėl to. Nes matėme kaip giliai nugarūsti prisiminimai vėl sukyla. Jam buvo labai sunku kalbėti, nes teko prisiminti šeimos tragediją, kuomet žuvo tėvai.“ Nepaisant tokios įžangos ir laidoje kalbinamo asmens žodžių, jog šis nenori prisiminti skaudžios tragedijos, istorijos pasakotoja neatlyžta: „Tuomet apie tą tragediją girdėjo visas Kaunas. Kaip vyras atėmęs gyvybę žmonai, po to pakėlė ranką ir prieš save. Našlaičiais liko du vaikai: Gražvildas ir Raimonda. Kaip kokiame makabriškame scenarijuje, būtent šiandien yra tos baisios tragedijos metinės. Prabėgo 46 metai.“⁸³ Skaudi šeimos istorija iš vienos pusės suvirpina jautrių žiūrovų širdis – ekrane artimųjų ieškantiems žmonėms šiandien yra sunku, tačiau paaiškėja, kad praeityje teko patirti dar žiauresnių likimo smūgių. Kitas pavyzdys, kuriam galbūt nusižengiama etikai – laidos vedėjos klausimas pašnekovui studijoje: P. Galkontaitė: „Ar nesmalsu būtų susipažinti su gimdytojais? / Laidos herojus Povilas: Aišku, kad būtų smalsu

⁸¹ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 71;

⁸² NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnašos 71, 80;

⁸³ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 73;

susipažinti. Norėčiau pasakyti motinai: ačiū, kad leidai gyventi. Tokiu atveju, būčiau nesutikęs naujųjų, mane nuoširdžiai globojusių tėvų.“⁸⁴ Laidos vedėjos klausimas užduotas iš anksto žinant, kad moteris apie kurią kalbama yra mirusi. Dar daugiau emocionalumo prideda laidos herojaus atsakymas, nes jis norėtų padėkoti taip žiauriai su juo pasielgusiai motinai. Nors ir trumpas, tačiau jausmingas, nuoširdus bei iš dalies tragiškas pokalbis, dramaturgijos teorijos požiūriu – labai efektyvus.

Kita dramaturgijos raiškos TV laidoje „Nacionalinė paieškų tarnyba“ priemonė – fone girdimi muzikos garsai. Jų įterpimas padeda sustiprinti pasakojimo įtaigumą, sukuria augančios įtampos efektą. Šiurpesnės muzikos fone rodomos nuotraukos, kuriose prieš daugelį metų priglobti vaikai jau su naujais šeimos nariais. Nors nuotraukose matosi laimingi veidai, tačiau tai nepaneigia fakto, kad būtent tuo gyvenimo etapu laidų herojams teko patirti itin skaudžių išgyvenimų. Sukuriamas kontrastingas išpūdis, ekrane matosi džiaugsmas bei laimė, o fone girdisi grėsminga muzika – stiprus dramaturginis sprendimas. Kitais atvejais muzikinis fonas tiesiogiai susijęs su ekrane matomu vaizdu. Kaip pavyzdį galima paminėti trentyje pabuvojusio laidos herojaus Viliaus istoriją: „Vilius dešimčiai metų buvo ištremtas į Rusijos gilumą. Trentyje jis rašydavo laiškus, kuriuose būdavo išdėstyta viskas, ką teko patirti. Matyt, tikintis, kad rašytus laiškus, mirties atveju, kas nors perskaitys.“⁸⁵ Tokie laidos vedėjos žodžiai lydimi slogios muzikos garsais. Šis pavyzdys įrodo, kad vaizdą ir garsą galima derinti dviem būdais – sukuriant kontrastingą arba nuoseklų išpūdį. Grėsminga, įtampą kelianti bei sukaupti dėmesį priverčianti muzika kartais naudojama atskleisti tolesnę pasakojamos istorijos eigą, kurios televizijos žiūrovai savo ekranuose jau nebeišvys. Motinos ieškojęs sūnus atvyko į vietą, kurioje ši gyvena, susitiko su ten buvusia seserimi, tačiau gimdytoja namuose nepasirodė. „Telefonu motina sakė, kad sūnus gali palaukti kol ši grįš po darbų, kad jis gali pasilikti, tiesa, tik iki ryto. Galima numanyti, kad visų jų laukia emociškai įtemptas vakaras. Juk tiek daug jie vienas kitam norėjo pasakyti.“⁸⁶ Šie laidos vedėjos pasakyti žodžiai taip pat apgaubiami grėsmingos bei liūdnos muzikos fonu. Tokiu būdu, televizijos žiūrovas yra nuteikiamas, jog į vieną vietą susirinkusių šeimos narių pokalbis bus kupinas emocijų, skausmo, priekaištų. Grėsminga muzika reikalinga sustiprinti laidos herojų vakare laukiančio dramatiško susitikimo išpūdį.

Dramaturgijos raiška analizuojamoje laidoje taip pat atsiskleidžia pateikiant tiesiogiai su laidos herojais, o ne su pagrindine istorijos linija, susijusius faktus. Stengiamasi pabrėžti, kaip pasikeitė dar gyvenimo paslapčių neišmokusių žmonių būdas patyrus skaudžius likimo išbandymus. Apie vieną iš laidos herojų pasakojama: „Pirmiausia jis pavogė mobilųjį telefoną. Jį pardavęs, už pinigus nusipirko dešros bei alaus. Smulkios vagystės kartoji, daugėjo teistumų. Sužinoję apie

⁸⁴ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 71;

⁸⁵ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 78;

⁸⁶ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 76;

Romano vagystės, dingio jo rėmėjai iš Vokietijos, nusigrėžė draugai. Jis liko vienas.⁸⁷ Pastebima, kad vienas skaudžiausių kada nors gyvenime jaučiamų potyrių – pasijusti lyg pasaulyje būtum vienas kaip pirštas, lyg tu niekam daugiau nerūpėtum. Tokie skaudūs išgyvenimai dažnai yra linksnuojami psichologų komentaruose, kuriuose aptariamos savižudybių priežastys bei tendencijos. Šioje istorijoje situacija kiek kitokia, laidos herojus ieško artimųjų, tokiu būdu tikėdamasis įsikibti į gyvenimo atlasus. Faktai, kuriuos paminėjo laidos vedėja, atskleidžia žmogaus būseną, padėtį, kurioje jis yra atsidūręs, tačiau iš kitos pusės, tai, jog šis likimo prislėgtas žmogus ieško artimųjų, parodo vis dar rusenančią viltį pakeisti gyvenimą, išbristi iš klampios vagysčių ir kitų nusikaltimų pelkės bei grįžti į doros kelią. Kitoje istorijoje atsiskleidžia dar viena netradicinė situacija, kuomet paminima, kad įdukrinta mergaitė, pačių tėvių iniciatyva buvo priversta sugrįžti pas ją palikusią motiną: „Aliona su tėviais gyveno iki 16 metų. Tada pradėjo kauptis sunkiai paaiškinamas įtūžis, vis dažniau kildavo tarpusavio konfliktų. Visko būta. Tik tiek, kad mergaitė buvo aprūpinama materialiai. Tėviai turėjo savo du vaikus, todėl Aliona jausdavosi atstumta.“⁸⁸ Pagrindinė šios istorijos linija – motinos palikti vaikai, tačiau užsimenama ir apie nesėkmingai susiklosčiusį gyvenimą su tėviais, kas dar kartą sukrėtė merginos gyvenimą, kuomet ji vėl pasijautė, jog yra niekam nereikalinga. Laidoje taip pat papasakota apie kitą, žiaurų likimo smūgį patyrusią merginą, kuri iki šiol nesugebėjo gyvenime tvirtai atsistoti ant kojų. „Motinos paliktą Elena į gimtąjį kraštą atvežė tėviai, sutvarstytomis rankomis bei kaklu. Esą nuo mažens mergaitės būta labai nervingos. Pagauta įsiūčio ji puldavo žaloti save, daužyti viską aplinkui. Ir nuolat trokšdavo pamatyti artimuosius. Merginos įmotė tikėjosi, kad susitikusi su jais Elena nurims.“⁸⁹ Galbūt laidos „Nacionalinė paieškų tarnyba“ autoriams buvo galima išvengti skaudžios bei žalingos informacijos apie savęs žalojimą, tačiau pastaroji citata itin stipri dramaturgijos požiūriu, nes televizijos žiūrovams nuoširdžiai bei atvirai paaiškinama, kaip gali pasikeisti žmogus, kuris vaikystėje tapo nereikalingu ir nemylimu.

Laidoje „Nacionalinė paieškų tarnyba“ dramaturgija išreiškiama atskleidus herojų atmintyje išskylančius vaizdinius bei į šipulius sudužusias viltis. „Sužinojęs, kad esu įvaikintas, pradėjau prisiminti vieną vaizdą. Antras aukštas, šalia manęs moteris su baltu chalatu. Aplinkui mane daug žaisliukų, cypsinčių guminių gyvūnelių. Regiu, kaip įvažiuoja į kiemą geltonas eigulys, suvokiu, jog atvyko pas mane. Kaip tada aš džiaugiausi. Kai apsilankiau kūdikių namuose, pamačiau tą patį vaizdą.“⁹⁰ Girdint šiuos laidos herojaus prisiminimus, ekrane matomi nespalvoti kadrai, kuriuose globos namų auklėtiniai tiesiog prilipę prie langų žvelgia į lauką. Ši herojaus vizija ypatinga tuo, kad joje paminimos atrodytų nereikšmingos smulkmenos – tokios, kaip cypsinčios žaisliukai,

⁸⁷ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 76;

⁸⁸ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 76;

⁸⁹ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 76;

⁹⁰ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 71;

automobilio spalva. Būtent prisimenamos smulkmenos ir atskleidžia vidinių išgyvenimų mastą, nes kiekvienam žiūrovui yra skaudu girdėti, ką vaikams tenka patirti gyvenant globos namuose. Kiekvienas apsilankęs asmuo vaikų namų globotiniams tampa viltimi – atrasti tikrąjį save mylinčiame bei nuoširdžiam pasaulyje. Kartais analizuojamose laidose dramatiškumo išpūdis sukuriama akcentuojant sudužusias paauglių svajones. „Pirmiausia laišką man atsiuntė tėvas. Mane sužavėjo tai, kad esu kaip du vandens lašai į jį panašus. Žvelgdamas į nuotrauką įsivaizdavau, kad manęs aplankyti turėjo atvažiuoti aukštas žmogus, tačiau lankomajame pasirodė kresnas žemaūgis vyras. Iš karto pasimatė, kad jis nevengia taurelės. Tėvas pasiūlė pasivaikščioti po parką. Tačiau pats pokalbis nebuvo nuoširdus. Gerai tai, kad iš tėvo lūpų išgirdau, jog turiu dar vieną brolių.“⁹¹ Suaugusio žmogaus vaikiški nors ir nuviliantys prisiminimai gali daryti stiprų poveikį televizijos žiūrovams. Šiuo atveju yra akcentuojamos iš pažiūros nereikšmingos detalės – tokios, kaip tėvo ūgis mintyse susikurtame paveiksle. Vis dėlto paaiškėja, kad vaikiškomis spalvomis nutapytas tėvo paveikslas iš tikrųjų neatitinka realybės, tas skaudina herojų, nesvarbu, kad praėjo daugybė metų. Tokie prisiminimai padeda atskleisti vidinius herojų išgyvenimus.

Laidos kūrėjai siekdami padaryti stipresnį dramatinį išpūdį nevengia akcentuoti aplinkybių, dėl kurių atsirado priešprieša tarp laidos herojų. Nevengiama kelti klausimo, kas gali pasakyti, kodėl net patys artimiausi žmonės ima ir susvetimėja? Kartu priduriama, kad tikriausiai taip neatsitinka be priežasties. „Algimantas – patriotas ir valstybės mylėtojas. Tuo tarpu, jaunėlis brolis Rimantas dėl „ramesnio“ gyvenimo sovietmečiu pasikeitė pavardę bei tėvavardį. Tačiau būta ir kitų, gilesnių nuoskaudų. Broliai visą laiką gražiai bendravo su judviejų močiute gyvenančia Biržus. Tačiau, anot Algimanto, senolei susirgus, jo brolis su vaikais nė karto pasiligojusios senutės neaplankė.“⁹² Artimųjų ieškantis, vienas iš „prasikaltusio“ brolio vaikų, išgirsta skaudžias dėdės replikas. Paaiškėja priežastys, kodėl santykiai tarp šeimos narių taip netikėtai nutrūko. Studijoje sūnėnas su dėde susitinka apsiašaroję, pasibučiuoja bei toliau šluostosi ašaras. Tuomet seka trumpas ką tik susitikusių artimųjų pokalbis: Sūnėnas Olegas: „Aš nekaltas.“ / Dėdė Algis: „Taip, tu nekaltas.“ Šiuo trumpu epizodu pripažįstama, kad žmogus negali būt smerkiamas už tai, ką padarė arba kaip elgėsi net ir patys artimiausi jam žmonės. Dramaturgija laidoje „Nacionalinė paieškų tarnyba“ taip pat atsiskleidžia laidos vedėjai verčiant netiesiogiai herojus pripažinti savo klaidas. Dukra sužinojusi aplinkybes dėl kurių greičiausiai gimdytoja buvo priversta ją palikti vaikų globos namuose ištaria: „Buvau neteisi. Nors visą tai galima paaiškinti, juk tada buvau tik mažas vaikas. Dabar, kai man jau 32 metai suprantu, kad gyvenimas jai (motinai – aut. past.) nenusisėkė.“⁹³ Siekiant numalšinti laidos herojus apėmusį pyktį bei įtūžį nebūtina suteikti galimybę susitikti su tuo metu nekenčiamais asmenimis, kartais tiesiog pakanka atskleisti skaudžius gyvenimo faktus, kurie

⁹¹ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 76;

⁹² NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 78;

⁹³ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 73;

tampa įtikinamu netinkamo elgesio paaiškinimu.

Itin jautrios paliktus vaikus priglobusių asmenų gyvenimo istorijos, kurios laidoje „Nacionalinė paieškų tarnyba“ užima dominuojančias pozicijas. Iš dramaturgijos pusės, į pasakojimą įpintos įvaikinimo istorijos padeda laidos kūrėjams papildomai sukurti jautrumo bei atjautos įspūdį. „Mergaitę pastebėjome manieže, ji kaip tik valgė manų košę. Mus sukrėtė, kad visi vaikai valgė iš vieno dubens. Iš tikrųjų vyras ją pasirinko. Mergaitė buvo mažiausiai patraukli iš visų vaikų, tačiau vyras norėjo būtent jos. Pati ją apkabinusi taip pat karštai pamilau. Mergaitei nieko netrūko.“⁹⁴ Nuoširdus mergaitę iš Lietuvos priglobusios gruzinų šeimos narės pripažinimas netrukus sustiprintas laidos vedėjos pateiktais faktais iš šią šeimą ištikusios tragedijos. „Mergaitės atsiradimas gruzinų šeimoje siejamas su skaudžia tragedija. Globėjai ką tik buvo palaidoję dviejų metukų dukrelę. Galbūt dar ir todėl, vos dviejų metukų lietuvaitė atsidūrė svečioje šalyje.“ Dramatiški, skirtingose šalyse gyvenusių žmonių pokyčiai gyvenime, leido atrasti jiems vienas kitą. Ši istorija tik patvirtina, kad laimė žmones aplanko netikėtai, pagal likimo iš anksto sulipdytą scenarijų.

Kita panaši laidoje papasakota istorija skiriasi tik tuo, kad visas veiksmas vyko ne tarptautiniu, o nacionaliniu mastu. „Jonas ryžosi įvaikinti berniuką, nes pats neteko aštuonerių metų sūnaus. Tokiu būdu, tarsi siekdamas, užpildyti širdyje atsivėrusią tuštumą.“ Šie laidos vedėjos pasakojime išgirsti žodžiai sustiprinami iš karto po to sekusiu trumpu pokalbiu: P. Galkontaitė (PG): „Jau 17 metų esate šalia Romano. Atsakykite atvirai bei nuoširdžiai, ar niekada nesigailėjote (jog įvaikinote – aut. past)?“ / Berniuką įvaikinęs Jonas (J): „Ne, niekada. Galbūt jam būdavau per griežtas, norėjau kad mokytųsi, o jis visada tyliai klausydavo.“ / PG: „Ar nesinorėjo pasakyti, kad nuo šiol aš tavimi nebesirūpinsiu?“ / J: „Jeigu jis būtų sukūręs šeimą, tikrai nebesikiščiau į jo gyvenimą. Tačiau, kai žmogus yra vienas – norisi jam padėti.“ / PG: „Jūs kiekvieną kartą jam atleisdavote?“ / J: „Taip.“⁹⁵ Šiuo dialogu dar kartą pabrėžiamas noras rūpintis nuskriaustaisiais, visiškai nekreipiant dėmesio, kad vaiko tėvai – svetimi žmonės. Dramatiški likimai suveda vienas su kitu nesusijusius žmones, o tarp jų užsimezga itin stiprus, kartais atrodo, net tvirtesnis nei tikros šeimos atveju, ryšys.

3.3. Blogiausių I-ojo sezono laidų analizė

Šiame skyrelyje analizuojamos penkios mažiausiai žiūrovų dėmesio sulaukusios 2008/2009 m. sezono laidos. Iš peržiūrėtų laidų išrinktos bei aptartos dramaturgijos raiškos priemonės bei elementai suteikiantys laidai dramatinį atspalvį. Kadangi dalis dramaturgijos elementų buvo aptarta

⁹⁴ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 80;

⁹⁵ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 76;

geriausių I-ojo sezono laidų skyrelyje, jie analizuojant antrąjį laidų penketą pakartotinai nebeaptarti. Šios penkios nagrinėtos laidos LRT eteryje parodytos laikotarpyje nuo 2008-02-03 iki 2009-05-22. Prasčiausiai laidos „Nacionalinė paieškų tarnyba“ buvo žiūrėtos šiltesniuųjų metų laiku – pavasarį, kuomet, remiantis televizijos auditorijos sezoniškumo tyrimo⁹⁶ duomenimis, žiūrovų laiką leidžiančių prie televizijos ekrano palaipsniui mažėja.

Mažiausiai televizijos žiūrovų stebėtose I-ojo sezono laidose – vienas efektyviausių laidos kūrėjų sprendimų buvo vaikiškai graudžios mažųjų gyvenimo istorijos. Apskritai visose analizuotose laidose herojai būdavo suaugę žmonės, kurie tik kapstydavosi po vaikystės prisiminimus. Tuo tarpu dvejose laidose pagrindiniais herojais tapo pora vos dešimties metų vaikų: P. Galkontaitė (PG): „Ar norėtum susipažinti su seserimi ir broliu?“ / Laidos herojė Monika (M): „Taip, gal ir norėčiau. Būtų smagu.“ / PG: „O tu prisimeni motiną?“ / M: „Prisimenu. Jos plaukai buvo ilgi. Kartą buvo aplankiusi, atnešė saldumynų.“ / Mergaitę priglobusi įmotė (I): „Vieną kartą priėmė motiną“, o antrą kartą pasakė, kad nebeatvažiuotų, nes mergaitei buvo gėda.“ / PG: „Kodėl?“ / I: „Jos motina buvo girtuoklė. Ir tas matėsi tiesiog ant veido.“ / PG: „Tavo brolis ir sesuo, buvo susitikę ir sakė, kad jiems trūksta tik tavęs.“ / M: „O jie čia taip ir atvažiuos? Jūs juos atvešit?“ / PG: „Jie patys atvažiuos.“ / M: „Jie neturi mašinos.“ / PG: „Iš kur žinai, juk tu jų nepažįsti.“ / M: „Jie nemoka vairuoti, aš irgi nemoku.“ / PG: „Iš kur žinai?“ / M: „Jie vairuotojo teisių nelaikė.“ / PG: „Pati pagalvok, jei bet kokia kainą trokšti susitikti, ar svarbu – turi jie mašiną ar neturi? Jie gali ir pėsti ateiti.“ / M: „Pėsti? Juk toli eiti. Pavargs.“⁹⁷ Vaikiškas naivumas bei nuoširdumas iš tikrųjų turėtų daryti didelį poveikį TV auditorijai. Laidos vedėja užduodamais klausimais nusileidžia iki kalbinamos mažos mergaitės supratimo lygio, todėl pats pokalbis tampa nuoširdus bei natūralus. Vaikiški, nors jokia logika nepagrįsti, samprotavimai turėtų suvirpinti daugelio televizijos žiūrovų širdis. Viena, kai apie skaudžius likimo smūgius pasakoja suaugę žmonės, visai kas kita, kai ekrane išvystame mažą, tačiau likimo taip pat jau nuskriaustą vaiką. Šį epizodą galima būtų įvertinti kaip vieną jautriausių iš visų per „Nacionalinės paieškų tarnybos“ archyvo peržiūrą stebėtų laidų. Kita istorija, kuri susijusi su taip pat dešimties metų vaiku, pradedama emociškai stipriais laidos vedėjos žodžiais: „Tačiau yra ir tokių (likimo nuskriaustų žmonių – aut. past.), kurie niekada nematė savo artimųjų. Vienas jų – Jonukas, žinantis, kad turi brolių ir seserų, tačiau nuo pat gimimo augęs globėjų namuose. Jonukas buvo paimtas labai sunkiomis aplinkybėmis. Abu jo tėvai buvo girti, todėl jis dar kūdikis buvo tiesiog susivyniotas į po ranka pakliuvusią antklodę ir išsineštas.“⁹⁸ Ši graudi bei trumpa mažo berniuko gyvenimo istorija sustiprinama augantį vaiką stebėjusios įmotės žodžiais apie tai, kad vos dešimties metų sulaukęs, Jonukas pradėjo klausinėti, kodėl mama neatvažiuoja, kodėl ji nuolat girtuokliauja. Berniukas net

⁹⁶ TNS GALLUP. Išnaša 52;

⁹⁷ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, 6 laida;

⁹⁸ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, 9 laida;

prašydavo, kad galėtų aplankyti motiną, norėjo susipažinti su savo broliais bei seserimis. Įvykus Jonuko ir vyresnių brolio bei sesers susitikimui, toliau akcentuojamas mažametis vaikas. Filmuojama, kaip berniukas verda visiems arbatą arba kaip jis nešasi didelį pliušinį žaislą. Berniukas pirmą kartą pamatytiems artimiesiems padeklamuoja eilėraštką. Maža to, kad visoje istorijoje dominuoja vaikas, net ir pasakojimo pabaigoje neapsieinama be pokalbio su dešimtmečiu: P. Galkontaitė (PG): „Ar išsipildė tavo svajonė?“ / Laidos herojus Jonukas (J): „Išsipildė.“ / PG: „Kaip jautiesi?“ / J: „Gerai.“ / PG: „Ar tikėjai, kad susipažinsi su broliu ir seserimi?“ / J: „Taip. Tik nežinojau, kada jie atvažiuos, bet laukiau.“⁹⁹ Kruopščiai atrinkti kadrai byloja apie tai, kaip laidos rengėjams svarbu perteikti vaikiškas svajones bei nusivylimus. Dramos kūriniais reikalingi stiprūs bei išskirtiniai personažai, tuo tarpu laidose „Nacionalinė paieškų tarnyba“ tokiems charakteriams labiausiai tinkami likimo nuskriausti mažamečiai bei nepilnamečiai.

Siekiant, kad pasakojama istorija būtų realesnė bei informatyvesnė – svarbu autentiški vaizdai, aplinka, bendravimas. Viena laidų pradeda filmuota medžiaga, kurioje matosi, kaip moteris ateina aplankyti kapo. Slegiančios muzikos fone pasigirsta laidos vedėjos žodžiai: „Tamara prie šio kapo ateina itin dažnai. Ji aplanko prieš porą metų mirusį brolių. Moteris ieško brolio žmonos, su kuria, po įvykusių skyrybų, ryšys negrižtamai nutrūko.“¹⁰⁰ Šiame epizode pasirinkamas netradicinis sprendimas – dažniausiai mirusius žmones pristatoma rodant nuotraukų albumą ar su jais susijusius daiktus, tuo tarpu šį kartą pristatymas prasidėjo nuo reportažo iš kapinių. Nors bendrame laidos kontekste šis epizodas užėmė itin nedidelę laidos dalį, tačiau autentiški kadrai žiūrovams turėtų padaryti stiprų emocinį poveikį. Tokio pobūdžio laidose, ne mažiau svarbu – žmones parodyti neįprastose erdvėse. Dažniausiai laidose „Nacionalinė paieškų tarnyba“ žmonės yra kalbinami namų aplinkoje, vaikštinėjantys šalia savo sodybos, tačiau vienoje iš analizuotų laidų, tėvų nemačiusi mergina kalbinama sėdinti žydinčioje pievoje ant žolės. Jaukūs gamtos garsai, po ilgo žiemos miego prabudusi bei sužydėjusi gamta tampa atsvara sunkiems iš merginos lūpų sklindantiems žodžiams apie tai, kaip ši norėtų susipažinti su ją palikusiais gimdytojais. Sprendimas kalbinti laidos heroję natūralioje gamtos aplinkoje kiek nuslopina skausmingos gyvenimo istorijos dramatiškumą, taip pat sukuriamas jaukumo išpūdi. Kitame epizode atsiskleidė dar vienas autentiškumo privalumas – natūrali, nors kartu ir grubi, žmonių kalba. Tėvo bei motinos ieškoti atvykę laidos kūrėjai kalbina kaip visada viską geriausiai žinančius kaimynus. „Ta moteris rūko, geria. O jos vyras toks mažutis, grynas dustininkas. Pati moteris yra pikto charakterio. Kiekvieną dieną galėjai išgirsti kaip jie lojajasi (plūstasi – aut. past).“¹⁰¹ Greičiausiai neatsitiktinai laidos kūrėjai paliko neiškirptus kaimo žmonių lūpose skambėjusius žargonus. Išsakyti stiprūs žodžiai suteikė kaimynų pasakojimui natūralumo išpūdi.

⁹⁹ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 103;

¹⁰⁰ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, 8 laida;

¹⁰¹ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 103;

Gyvenimiška drama laidose „Nacionalinė paieškų tarnyba“ perteikiama pasakojimais apie skaudžius vaikystės išgyvenimus bei priverčiant laidos herojus prisipažinti praeityje padarius klaidų. Vienoje laidoje suaugusi moteris prisimena, ką teko išgyventi, kai ją dar mažą mergaitę apkvailino motina prisistačiusios moters skambutis. „Buvau dešimties metų, kai į namus paskambino nepažįstama moteris. Ji pristatė mano motina ir pasiūlė susitikti. Mano tėviai nuvežė mane į sutartą vietą. Laikiau savo įmotės delne išpraustą ranką, tačiau toje vietoje niekas taip ir nepasirodė. kažkas tiesiog apgavo vos dešimties metų vaiką. Negalėjau patikėti, koks žmogus sugebėtų taip skaudžiai pasijuokti. Pamenu tik, kad labai ilgai laukėme, nes tikėjau, kad motina vis dėlto pasirodys.“¹⁰² Sukrečiantis vaikystės prisiminimas yra tik lašas dramatiškame laidos herojės gyvenime. Pagrindinis šios citatos akcentas – įžiebta viltis mažos mergaitės širdyje, kantrus laukimas, nors sutartu laiku skambinusi moteris taip ir nepasirodė, bei skaudus nusivylimas, kad sutikti iki šiol dar nematytos motinos gali taip ir nebepavykti. Dar viena dramatiška situacija atsiskleidė pasakojant eilinę įvaikinimo istoriją. Neatsitiktinai atkreiptas dėmesys į globoti paimto berniuko, kuris neturėjo jokių gyvenime reikalingų įgūdžių, istoriją. „Pas Liną važinėju tris mėnesius, norėjau, kad vaikas įprastų prie manęs. Ypač įstrigo vienas epizodas, kuomet parsivežiau vaiką namo ir padėjau ant stalo maistą jis puldavo valgyti saujomis. Prireikė laiko, kad išmokyčiau jį valgyti. Tik tikruose namuose jis suprato, kad galima valgyt ką nori ir kada nori.“¹⁰³ Šiuo intarpu į bendrą pasakojimą buvo sustiprintas skaudžių išgyvenimų, kuriuos teko patirti artimųjų ieškančiam žmogui, įspūdis. Neatsitiktinai šią istorijos dalį patikėta papasakoti įmotei, būtent ji nuo pat mažens buvo arčiausiai likimo nuskriausto vaiko. Kartais laidos vedėjai, žinodami tam tikrus faktus, užsiima skaudžios laidos herojų praeities demaskavimu. Vienas iš tokių atvejų atsiskleidė šiame interviu: P. Galkontaitė (PG): „Kelis sūnus turite?“ / Vaikus palikusi Stanislava (S): „Keturis: Olegą, Vilimą, Aleksandrą ir Marių.“ / PG: „Ar nebuvo dar vieno – Roberto?“ / S: „Ne.“ Po trumpo pašnekesio seka laidos vedėjos žodžiai: „Tik po kurio laiko Stanislava prisipažino, kad taip, Robertas – jos sūnus. Moteris papasakojo, kad sūnūs buvo nugirdę turį dar vieną brolių. Vienintelis sūnus, kurio motina atsisakė buvo Linas. Paaikškėjo, kad Stanislava gimdydama patyrė klinikinę mirtį. Naujagimis vos išvydęs pasaulį susirgo, todėl medikai motinai pasiūlė palikti vaiką. Taip iš mirties gniaužtų išsivadavusi Stanislava ir pasielgė.“¹⁰⁴ Šio epizodo vertinimas – dviprasmiškas. Trumpo pokalbio metu penkto vaiko egzistavimą neigianti moteris pasirodo ne iš pačios gražiausios pusės, tačiau netrukus laidos vedėjos atskleidžiama tiesa suglumina. Įvardijama priežastis, kodėl motina atsisakė vaiko, kiek ji įtikinanti paliekama spręsti televizijos žiūrovams, nes daugiau pasvarstymų šiuo klausimu nebepateikiama.

Dramatiškumo įspūdį laidai „Nacionalinė paieškų tarnyba“ suteikia susiformavęs tam tikras

¹⁰² NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, 7 laida;

¹⁰³ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, 10 laida;

¹⁰⁴ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 108;

nuoskaudų bei neišsipildžiusių svajonių išklauso tojos statusas. Pagalbos prašantys žmonės tarsi nuodėmklausiu išsako savo paklydimus bei tikisi sulaukti pagalbos. Nors su paieškos istorija tam tikri faktai nėra pernelyg susiję, tačiau paviešinti tokią informaciją – nevengiama. Vienos laidos pradžioje cituojamas kalėjime dienas leidžiančio Vidmanto laiškas: „Noriu susipažinti su visais artimaisiais, kurių net neįsivaizdavau egzistuojant. Jeigu, žinoma, jie norės su manimi bendrauti. Atsidūrus kalėjime daugelis brangių žmonių nuo manęs nūsuko. Gailiuosi, kad nuėjau blogais keliais. Neprarandu vilties, kad netrukus išėjęs į laisvę tapsiu geresniu žmogumi. Susidėjau su blogais draugais. Nuėjau ne tuo keliu, kuriuo reikėjo. „Draugai“ išvedė iš doros kelio. Prasidėjo nusikaltimai, alkoholio vartojimas, neklausiau man padėti norėjusių žmonių patarimų, viską dariau priešingai nei reikėtų.“¹⁰⁵ Cituojamas laiškas – žmogiška išpažintis, skirtumas tas, kad bažnyčioje tokio asmens nuodėmių išklauses kunigas viską išlaiko paslapyje, tuo tarpu laidoje „Nacionalinė paieškų tarnyba“ Vidmanto parašyti žodžiai tampa viešais. Išpažintys, per kurias herojai gali atsiverti, dramatiiniu požiūriu itin svarbus laidos elementas. Tokiu būdu, laidos herojus pristato save, kaip visiškai atvirą, nieko neslepiančią nuo televizijos žiūrovų, asmenybę. Šis santykis užmezga tam tikrą ryšį tarp žmogaus matomo televizijos ekrane ir TV auditorijos.

Socialines funkcijas įgyvendinanti paieškų tarnyba padeda ne tik ieškantiems, bet ir ieškomiems asmenims. Pasitaiko atveju, kai ieškomas asmuo, jau spėjęs susikurti savo gyvenimo pagrindą, nebenori sugrįžti į skaudžią praeitį, juolab, kad pastarąją dažniausia prisimena gana miglotai. Vienoje laidoje, „Nacionalinės paieškų tarnybos“ atstovai, sugebėjo įtikinti ieškoma moterį, kad grėsminga praeitis kartais gali neatrodyti tokia baisi, kokią ją galima susikurti savo vaizduotėje. Laidos vedėja prieš pokalbį su ieškota moterimi atskleidžia: „Ieškojome dingusios Laimutės šešerius metus. Iš pradžių susitikimo su ją priglobusiu Jonu. Gavome globėjo sutikimą, kad Laimutė galėtų susitikti su artimaisiais, tačiau nežinojome, ar ji pati sutiks bendrauti. Būtent tai, kad daugelis iš jos aplinkos nežinojo fakto, kad Laimutė yra įvaikinta, stabdė mūsų surastą moterį. Net jos vaikai nežinojo apie skaudžią motinos praeitį. Tačiau Laimutė įveikė save ir sutiko pabendrauti su jos ieškančiais artimaisiais.“¹⁰⁶ Laidos vedėja į kelių sakinių apibendrinimą sudėjo visas herojė draskiusias abejones. Intriga išlaikyta iki pat pabaigos, kuomet ištariama, kad laidos herojė įveikė save ir nutarė nebeslėpti skaudžios praeties užkulisių. Netrukus, ta pati laidos herojė, trumpame pokalbyje paaiškina bei papildo neryžtingumą sukėlusią sąrašą: P. Galkontaitė (PG): „Po mūsų laidos skambučio apsidžiaugėte, kad jūsų ieško?“ / Laidos herojė Laimutė (L): „Taip, bet po to iš karto apėmė keista baimė. Pasidarė nesmagu prieš tėvus, kurie visą laiką mane globojo ir rūpinosi.“ / PG: „Ar prieš viešindama slaptas gyvenimo detales, pasitarėte su tėviu?“ / L:

¹⁰⁵ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 102;

¹⁰⁶ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 107;

„Taip, jis daugiau nei tėvas, jis tikras draugas. Be proto myliu mane įsivaikinusius žmones.“¹⁰⁷ Daugybė aplinkybių, kodėl žmogus galėtų nenorėti viešinti savo praeities, tačiau pakanka vienos televizijos laidos, kuri išsklaidytų bet kokias abejones. Tokie gyvenimiški lūžiai bei apsisprendimai itin būdingi dramos kūriniams – tinkamai perkelti ir į televizijos dramų scenarijus.

Kartais laidos vedėja užduodamais klausimais tarytum siekia studijoje esančius herojus užspeisti į kampa. Tokiu būdu įgyvendinama viena iš dramos ypatybių, padedanti atsakyti į klausimą, kaip herojus pasielgs vienos ar kitoje situacijoje, kurioje privalu priimti atitinkamus sprendimus. Galima pastebėti, kad tam tikrai atvejais laidos vedėjos užduodami klausimai galėtų būti panašūs į priekaištavimą ar provokaciją, tačiau iš kitos pusės tik tokiu būdu galima suteikti galimybę atsiskleisti pačiam herojui: P. Galkontaitė (PG): „Apibūdink draugę, kurios ieškai?“ / Laidos herojė Jolanta (J): „Ji buvo ypatinga draugė, net nežinau kaip apibūdinti.“ / PG: „Taip ir sakyk kaip buvo, kaip pati jauti?“ / J: „Kartu būdavo gera.“ / PG: „Bet pripažink, žmonės, kurie nori bendrauti, turėtų rasti vienas kitą. Kodėl taip nenutiko?“ / J: „Bandžiau jos ieškoti internete, bet už nieko neužsikabinau.“ / PG: „Ar iš tikrųjų tavo ieškomai draugei taip pat svarbu sutikti tave, kaip ir tau?“ / J: „Ir aš apie tai galvoju. Ar prisimena ji mane? Ar norėtų mane pamatyti? Galvoju, kad ko gero norėtų.“¹⁰⁸ Šiuo atveju laidos herojė verčiama susimąstyti, kodėl vienas su kitu bendravę žmonės dingsta kaip į vandenį bei ar iš tikrųjų nėra taip, kad vienos iš dviejų pusių pradingimo motyvas – nutraukti tarpusavio ryšius.

Po daugiausiai ir mažiausiai žiūrovų dėmesio sulaukusių laidų analizės verta trumpai apibendrinti, kokios priežastys galėjo lemti TV auditorijos sprendimą žiūrėti laidą „Nacionalinė paieškų tarnyba“ arba perjungti kitą kanalą. Vienas svarbiausių rodiklių – sezoniškumas. Pasitvirtino „TNS Gallup“ tyrimo rezultatai, kad daugiau laiko prie televizoriaus žiūrovai praleidžia rudenį bei žiemą, mažiausiai – pavasarį bei vasarą. Labiausiai buvo žiūrėtos laidos, kuriose buvo pasakojamos ne nacionalinės, o tarptautinės istorijos. Dviejų laidų, kuriose buvo pasakojami įvykiai Lietuvoje ir Gruzijoje, populiarumą nulėmė to meto politinė bei karinė situacija. Laida, kurioje buvo pasakojama apie lietuvaitei atsidūrusią gruzinų šeimoje, rodyta tuo metu, kai mūsų tauta itin aktyviai prisidėjo prie visokeriopos pagalbos šiam karo niokojamam kraštui. Verta paminėti, kad dvejose mažiau žiūrovų dėmesio sulaukusiose laidose buvo pasakojamos mažamečių vaikų istorijos, tačiau jų populiarumui galėjo pakenkti tai, kad toje pačioje laidoje atskleista ne viena, kaip įprasta, o dvi tarpusavyje nesusijusios gyvenimiškos istorijos.

¹⁰⁷ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 107;

¹⁰⁸ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 105;

3.4. Dramaturgijos raiškos TV laidoje subtilybės

Televizijos dramaturgija perėmė daugelį teatre bei kine ilgus metus puoselėtų dramos kūrinio elementų. Dramai būdingas vientisas veiksmas televizijoje išlaikytas pasakojant konkretaus asmens istoriją. Kartais į vieną iš analizuojamų laidų buvo sutalpinamos dvi viena su kita nesusijusios istorijos, tačiau antrojo pasakojimo subtilybės buvo gvildenamos iki galo užbaigus pirmąją istoriją, todėl tokiais atvejais vientisumo principas likdavo nepažeistas. Televizijos dramos kūrinys išliko dramaturgijai būdingi susidūrimai su neįprastomis kliūtimis, kurias įveikiant žengiama užsibrėžto tikslo link. Analizuotoje laidoje tokiomis kliūtimis tapdavo po Lietuvą ar platų pasaulį išsibarstę artimieji, kurių nebuvimas šalia atverdavo spragą laidos herojų gyvenimuose. Kartu buvo išryškinamos bendravimo įgūdžių tarp visuomenės narių spragos, socialinės problemos – tapdavusios žiaurių sprendimų bei nedovanotinų praeities klaidų priežastimis.

„Nacionalinėje paieškų tarnyboje“ konfliktinės situacijos paaiškėdavo laidos pradžioje, pristačius artimųjų ieškančių žmonių istorijas. Buvo sukuriama dvikryptis ryšys: pirmasis – tarp artimųjų ieškančiojo/-ųjų bei tų, kurių ieškoma ir antrasis – tarp tiek ieškančiųjų, tiek ieškomųjų bei tų, kurie juos savo veiksmais praeityje buvo įskaudinę. Konfliktas tarp pastarosios grupės atstovų buvo užaštrinamas paliekant stiprius laidos herojų pasisakymus, kuriuose galima išvelgti neapykantos, nesugebėjimo atleisti, nuoskaudos užuomazgas. Priešingai dramaturgijos teorijai, laidoje „Nacionalinė paieškų tarnyba“ kylantiems konfliktams dar istorijos pasakojimo eigoje kartais buvo ieškoma priešuodžių, stengtasi juos slopinti, paaiškinti neigiamą atspalvį įgijusių herojų poelgių priežastis.

„Nacionalinės paieškų tarnybos“ autoriai kuriamos televizijos dramos atomazgą akcentuodavo laidos pabaigoje, kuomet būdavo laukiama atsakymo į klausimą: „Ar ieškoti asmenys atvyks į studiją ir susitiks su tais, kurie jų ieškojo?“. Tačiau verta paminėti, kad pasakojimo eigoje auginama įtampa kartais prislopdavo dalinių atomazgų dėka. Pagrindinis konfliktas kildavo ne tarp ieškančiųjų ir ieškomųjų asmenų, bet tarp jų bei tuos žmones įskaudinusiųjų. Apie pastaruosius svarbiausia informacija dažniausiai paaiškėdavo laidos eigoje, tada būdavo atskleidžiamos žiaurių poelgių priežastys, rodoma, kaip į dažniausiai pirmą kartą išgirstus pasiaiškinimus reaguoja studijoje esantys herojai. Tokie laidos epizodai geriausiai perteikė dramaturgijos dėsnius televizijoje. Tuo tarpu, paskutines laidos akimirkas, ilgai nesimačiusių artimųjų susitikimus galima priskirti šalutinėms, pagrindinę istorijos liniją papildančioms kūrinio detalėms.

Kita televizijos dramai būdinga savybė – komunikacijos tarp žmonių sutrikimo vaizdavimas. Itin dažnai užduodamas klausimas, kas turėjo atsitikti, kad net patys artimiausi žmonės ima ir susvetimėja. Tai kas būdinga teatrui – aktoriai, dialogais perteikiami konfliktai bei emociškai į veiksmą įsitraukę žiūrovai, viskas nesudėtingai atskleidžiama ir televizijoje. „Nacionalinėje paieškų

tarnyboje“ aktorais tampa studijoje jausmus bei išgyvenimus pasakojantys laidų herojai, per pokalbius su jais išryškėja pagrindinė konflikto linija, o visas sulipdytas kūrinys tampa priemone pritraukti anapus televizorių ekranų sėdinčius žiūrovus.

Laidos „Nacionalinė paieškų tarnyba“ stiprybė – pagrindinės temos aktualumas bei išskirtiniai istorijos herojų charakteriai. Pavykus išpildyti šiuos du dramos kūriniai būdingus bruožus – visa laida tampa patrauklesnė žiūrovams, nes juos domina ne tik laidos herojaus išgyvenimai, tačiau ir trumpai atskleidžiamos šalutinių veikėjų gyvenimo istorijos. Logiška, kad šalutiniai veikėjai laidoje atsiranda su tam tikru tikslu – jie atskleidžia įvairias detales, kurios sustiprina pagrindinio herojaus istorijos dramatiškumą. Analizuotoje laidoje stengiamasi įtampa auginti palaipsniui, iš pradžių kalbinamas laidos herojus, tada atskleidžiama „Nacionalinės paieškos tarnybos“ darbuotojų surinkta medžiaga, o pabaigoje viskas apjungiamą į bendrą istorijos liniją.

Viena iš silpnesnių analizuotos televizijos laidos dramaturgijos raiškos vietų – netikėtumo efekto trūkumas. Daugelio istorijų ištaka yra viena ir ta pati – herojai yra kažkada tėvų palikti, tačiau gerų žmonių įvaikinti žmonės. Jie ieško kitų, panašių likimo smūgių patyrusių artimųjų, tačiau kartu negalėdami atleisti trokšta pažvelgti su herojais žiauriai pasielgusiems asmenims (dažniausiai gimdytojams – aut. past.) tiesiai į akis bei užduoti klausimą: „Kodėl?“. Tuo tarpu iki lemiamo laidos momento, kuomet paaiškėja, atvyks ar neatvyks susitikti su studijoje esančiais žmonėmis jų artimieji – netikėtumo išlaikyti nepavyksta. Dažniausiai atsakymas paaiškėja laidos eigoje, kuomet ekranuose nuolat kartojama, kaip būtų gera susitikti, vėl užmegzti bendravimo ryšius.

Laida „Nacionalinė paieškų tarnyba“ iš dalies konstruojama pagal vokiečių dramaturgo Gustavo Freitago piramidę. Iš pradžių per laidos įžanga yra trumpai pristatoma herojaus istorija bei priežastis, kodėl jis atsidūrė studijoje. Toliau per pokalbius su juo bei ieškotais ir surastais asmenimis istorija papildoma netikėtomis detalėmis – artėjama prie aukščiausio įtampos taško. Laidos kulminacija pasiekama pasisakius tiek laidos herojams, tiek šalutiniams dalyviams, kuomet paaiškėja svarbiausios aplinkybės, tačiau nėra pereinama prie vertinimų bei nuomonių išklausymo. Nuopuolio dalyje, prasideda pateiktų istorijos detalių vertinimas, artėjama prie atomazgos. Pasiekus atomazgą istorijos dalyviai susitinka vienas su kitu, tačiau kartais lieka ir neatsakytų klausimų, jie dažniausiai sprendžiami už kadro, o ne televizijos eteryje.

Televizijos dramoje gana nesudėtingai pavyksta įgyvendinti kitą dramaturgijos uždavinį – suteikti galimybę išsiskverbti į herojaus vidų, atskleisti jo charakterį. Visa tai realizuojama per pokalbius su studijoje esančiais žmonėmis, verčiant juos svarstyti, kaip jie pasielgtų vienoje ar kitoje situacijoje. Kartais naudojama trumpų klausimų bei greitų atsakymų taktika, kuomet laidos herojus yra priverstas greitai reaguoti į „Nacionalinės paieškų tarnybos“ vedėjos klausimus. Siekiant suteikti galimybę kuo nuoširdžiau atsiverti studijoje esantiems žmonėms į pokalbį įtraukiami

nenuoseklūs klausimai, kurių tikslas išmušti pašnekovą iš vėžių bei priversti jį samprotauti apie tai, ko jis iš anksto nebuvo apgalvojęs.

Nors dramos kūrinuose faktai neužima reikšmingiausios vietos, tačiau televizijos dramaturgijoje jie tampa vienu iš pagrindinių įrankių papasakoti istoriją. Nepaisant šios aplinkybės, laidos sėkmė daugiausia priklauso nuo to, kokių momentu aštresnis arba neutralėsnis faktai yra pateikiami. Autoriams tenka nuspręsti, kada pateikti emociškai stipriausius faktus, kad pavyktų išsaugoti televizijos žiūrovų dėmesį pritaikytą prie ekrano. Laidoje „Nacionalinė paieškų tarnyba“ dramaturgijos prasme stipriausia informacija dažniausia buvo išdėstoma nuosekliai visoje laidoje. Toks sprendimas yra racionaliausias, priešingu atveju, visą kas efektyviausia sutalpinus konkrečioje laidos dalyje – rizikuojama prarasti auditorijos dėmesį. Pirmoje laidoje pusėje sukūrus ir palaiptinui stiprinus intrigą nereikėtų stabtelėti, nes paaiškėjus visoms aplinkybėms, klausytis bereikšmių, įtakos istorijai nedarantių pasvarstymų, TV auditorijai gali tapti nebeįdomu.

Televizijos dramoje nuolat svyruojama tarp žinomo ir spėtinio, tarp įprasto ir netikėto, tarp sėkmingo ir nuviliančio epizodų. Analizuotose laidose itin dažnai tokie svyravimai buvo pastebimi pasakojamose istorijose. Laidos herojams buvo pranešama, kad pavyko kažką rasti, tačiau išvydus rezultatą vienais atvejais buvo nusiviliama, kitais džiaugiamasi, o dar kitais – sutrinkama. Džiugesnę žinią visada lydėdavo šešėlyje glūdintys niūresni niuansai. Tokiu principu paremtos laidos išlaiko intrigą bei patrauklumą televizijos žiūrovų auditorijos atžvilgiu.

Dramos teorijoje didelis dėmesys skiriamas kūrinio dialogams. Nekokybiškas dialogas gali sugriauti visą dramos kūrinio stuburą. Laidoje „Nacionalinė paieškų tarnyba“ dialogai taip pat užima itin svarbią vietą bendrame laidos kontekste. Laidų analizės metu buvo aptarti tinkami – emociškai stiprūs ir netinkami – blaškantys bei neinformatyvūs dialogų variantai. Stipriame dialoge laidos vedėjos užduodami klausimai vertė herojus spręsti dilemas, sudėtingas išorines bei vidines problemas. Tik atsakydami į tam tikrus klausimus, herojai galėjo atskleisti savo vidinį pasaulį, perlipti per juos užvaldžiusius principus. Silpni dialogai įveldavo herojus į visiškai nereikalingus samprotavimus, kurie televizijos žiūrovams nesuteikdavo naudingos informacijos, galbūt net atgrasydavo nuo pačios istorijos klausymosi. Įprastas silpno pokalbio pavyzdys, kuomet televizijos žiūrovams yra iš anksto žinomi laidos herojaus atsakymai.

Laidos „Nacionalinė paieškų tarnyba“ struktūra pati savaime užmezga tam tikrą ryšį su televizijos žiūrovų auditorija. Visa tai įgyvendinama dėl laidos pasirodymo eteryje periodiškumo. Televizijoje yra režisuojamas tikrovės spektaklis, priklausomai nuo to, kokie yra žiūrovų poreikiai bei įpročiai, tas vaidinimas gali būti priimamas arba atmetamas. Laida „Nacionalinė paieškų tarnyba“ atlieka socialinę misiją – į viešumą keliamos vaikų palikimo globos namuose, nesurūpinimo artimaisiais problemos.

3.5. Teoriniai dramaturgijos raiškos televizijoje papildymai

Šiame skyrelyje pateikiamos baigiamojo magistro darbo autoriaus mintys bei pasvarstymai apie tai, koku būdu būtų galima sustiprinti televizijos dramaturgijos poveikį. Visų pirma reikalinga kruopštesnė pagrindinių laidos herojų atranka. Televizijos eteryje turi būti matomos spalvingos, išskirtinės bei patrauklios asmenybės. Būtina išlaikyti tam tikrą balansą tarp išskirtinių asmenybių ir jų papasakotų gyvenimo istorijų paprastumo. Televizijos žiūrovams ekrane matomi veikėjai turi priminti juos pačius, jų skaudūs išgyvenimai – žiūrovų asmeninę patirtį. Istorijos paprastumas nereiškia, kad ji turi būti buitiska bei nuobodi, svarbiausia, jog išskirtiniai pasakojimai būtų pateikti paprastai, visiems suprantama kalba ir didelės analizės nereikalaujančiais faktais. Stipraus herojaus sąvoka neturėtų būti siejama su visuomenėje gerai žinomais ar įvairiais būdais išgarsėjusiais žmonėmis. Stiprus yra toks asmuo, kuris net patyręs daugybę skaudžių likimo smūgių nepalūžo, stojosi ant kojų ir visomis išgalėmis kabinosi į gyvenimo atlasus. Iš kitos pusės, ne tiek svarbi tokio herojaus sėkmės istorija, kiek poelgiai bei apsisprendimai, padėję ištvirti juodžiausius gyvenimo epizodus.

Stiprūs laidų herojai yra pagrindas nubrėžti dramaturgiškai įtaigią pasakojimo liniją. Privalu vengti blaškymosi tarp istorijos herojaus ir šalutinių veikėjų. Asmens į kurį sutelktas dėmesys pasakojimas negali būti nustelbtas šalutinių veikėjų istorijomis. Pastarosios turi būti įkomponuotos į kūrinio visumą taip, kad sustiprintų pagrindinį pasakojimą, padarytų jį emociškai patrauklesniu. Televizijos dramaturgijoje ne mažiau svarbu yra įvykio vietos autentiškumas, vaizdinės bei garsinės medžiagos atitikimas originalui. Televizijoje didesnį dramatinį poveikį turi skaudūs, tačiau faktais paremti, išgyvenimai, o ne suvaidintos emocijos. Priešingai nei teatro salėje, televizijoje žiūrovams yra žymiai paprasčiau atskirti tikrą ir suvaidintą herojaus emocinę būseną.

Svarbu atkreipti dėmesį į natūralumo išpūdžio kūrimo perspektyvas. Kalbinti žmones jų pačių namuose – susiformavo kaip niekuo nebenustebinantis šablonas. Be abejo, tokia aplinka įprasta dėl nusistovėjusio požiūrio, kad būti savo namuose kiekvienam yra saugiausia. Tačiau dramos kūriniams saugumas turėtų būti svetimas, todėl herojus būtina priversti atsidurti neįprastose jiems vietose. Minėta aplinka gali būti parenkama dvejopai. Siekiant sustiprinti išpūdį bei stipriau emociškai paveikti televizijos žiūrovą reikia parinkti vietą atitinkančią pasakojamos istorijos nuotaiką, dramos kūrinuose – dažniausiai vyrauja slogumas, nusivylimai, skausmas. Kitu atveju, kai norima perteikti optimizmą, pasakyti, kad ne viskas šiame pasaulyje yra tamsu ir niūru – rekomenduojama rinktis kontrastingą pasakojimai istorijai aplinką. Pavyzdžiui, pasakojant apie moterį, kuri neteko vaikų, ją filmuoti bendrame parko, kurio gilumoje šėlsta svetimos atžalos, fone. Arba pasakojant apie užsienyje atsidūrusį herojų, rodyti stambiu planu, kaip jis peržiūri nuotraukas iš Lietuvos. Nestandartiniai sprendimai sustiprintų emocinį TV ekrane matomo vaizdo poveikį.

Televizijos dramaturgijoje itin svarbu pakeisti požiūrį į dialogą. Būtina stiprinti klausimų konstrukciją, pastarieji turi provokuoti, priversti atsiskleisti herojus iš visų, ne tik vien iš teigiamos ar vien iš neigiamos, pusių. Siektina, kad kiekvienas herojus turėtų tiek pozityvių, tiek negatyvių savybių. Dramaturgijoje reikalingi kraštutinumai, tačiau pernelyg teigiamos arba pernelyg neigiamos asmenybės sumenkina tikrovės įspūdį. Televizijos dramaturgijoje būtų itin naudinga kurti dialogus akis į akį. Tas šiuo metu yra daroma, tačiau dažniausiai pokalbyje priešpriešoje su herojumi atsiduria neutralią poziciją užimantis asmuo. Žymiai didesnį įspūdį padarytų konfliktuojančių, dėl neaiškių priežasčių susipykusių, priešišku pusių susidūrimas akis į akį, be jokio arba tik su minimaliu neutralaus asmens kišimusi į pokalbį. Problemos sprendimas per tarpininkus kartais būna efektyvesnis bei spartesnis būdas rasti kompromisą, tačiau tokiu atveju nukenčia dramaturgijos elementų panaudojimo efektingumas.

Herėjai itin dažnai verčiami prisiminti praeitį, kapstytis po ją, kad ir kaip jiems tą daryti būtų skaudu. Ši priemonė yra efektyvi dramaturgijos išraiška, tačiau žymiai įspūdingiau būtų fiziškai sugrąžinti herojus į jų vaikystę. Tegul tie patys prisiminimai atgyja herojams vaikščiojant tėviškės žemėse, prisėdus ant sūpynių, kuriomis kažkada vaikystėje suposi. Tegul herojai aplanko pasakojime minimų, tačiau jau mirusių asmenų kapavietes, uždega žvakutę už artimuosius, kurių jau nebėra. Televizijos dramaturgijoje trūksta paties herojaus iniciatyvos. Dramos kūrinio veikėjai privalo būti aktyvūs, siekiantys užsibrėžtų tikslų, tačiau jokia būdu ne statiški. Pasyvumo stadijoje atsidūrę personažai – tušti, jokios informacijos žiūrovams nesuteikiantys veikėjai. Būtent per veiksmą atsiskleidžia herojų charakteriai, kas sudaro galimybę TV auditorijai paskirstyti savo simpatijas bei antipatijas. „Nacionalinėje paieškų tarnyboje“ laidų herojai yra statiški neutralių asmenų atlikto darbo rezultatų stebėtojai. Jų charakteriai atsiskleidžia tik per pokalbius su laidos vedėja, ir tik išimtiniais atvejais galima stebėti, kaip minėtos laidos herojai drauge su neutraliais pasakojamoje istorijoje asmenimis, vyksta į autentišką vietovę.

Trečioje baigiamojo magistro darbo dalyje analizuojamas laidų „Nacionalinė paieškų tarnyba“ archyvas. Remiantis prieš tai dviejuose skyriuose aptarta teorine medžiaga pateikiamas dramaturgijos raiškos, konkrečioje televizijoje laidoje, modelis. Be analizės atskleidžiančios kur jau buvo pritaikyta dramaturgija, ieškoma erdvių, kaip dar efektyviau išnaudoti dramaturgijos galimybes televizijoje.

4. „NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA“ – VIZIJA IR TIKSLAI

4.1. Apie „Nacionalinę paieškų tarnybą“

Laidos vedėjos Palmiros Galkontaitės nuomone (interviewo tekstas pateikiamas priede Nr. 5), svarbiausios stipraus laidos herojaus savybės - patraukli išorė, gera iškalba bei emocionalumas. „Tokias savybes turintis laidos herojus yra patrauklus televizijos žiūrovams, tačiau ne visada pavyksta pasirinkti, koks žmogus patenka į studiją, nes būtent pasakojamos istorijos aktualumas tampa lemiamu veiksnium. Silpno bei nepatrauklaus televizijos auditorijai žiūrovo savybės – nesugebėjimas žodžiais išreikšti savo išgyvenimų, raiškiai dėstyti minčių.“¹⁰⁹ Anot laidos kūrėjų, didžiausio televizijos žiūrovų dėmesio sulaukia tos dramatiškos istorijos, kuriose yra gausu dramaturgijos elementų, regimi netikėti istorijos posūkiai bei stiprūs išgyvenimai.

P.Galkontaitė atskleidė, kad iš visos, dingusių artimųjų ieškančių asmenų pateikiamos informacijos, paieškose labiausia praverčia pasakyti: vardas, pavardė, gimimo metai, paskutinė gyvenamoji vieta, darbovietė: „Labai nedaug iš tų, kurie kreipiasi į mūsų laidą, žino šią informaciją. Būna, kad besikreipiantieji nežino net gi tikslaus ieškomo asmens vardo. Nekalbant jau apie pavardę, gimimo metus ar kitą informaciją.“¹¹⁰ Laidos vedėja per interviu pasidalijo „Nacionalinės paieškų tarnybos“ kūrimo subtilybėmis. Visų pirma, P. Galkontaitė pasvarstė, koku būdu televizijos dramaturgijoje įmanoma užmegzti ryšį su žiūrovais: „Labai svarbu žiūrovą „įtraukti“ į veiksmą, į pasakojimą. Tarsi viską pasakotum tik jam. Norint pasiekti šį efektą naudojami stambūs planai, emocionalumas, tiesioginis kreipimasis į kamerą ir panašūs režisūriniai sprendimai. Sudaryti įspūdį tarsi viskas, ką rodome ekrane, vyksta dabar, žiūrovui stebint ir girdint. Būtina ramiai, o kartu ir intriguojant, palaipsniui atskleisti, kas buvo iki to, iki to esamo momento „dabar“.“¹¹¹ Vienu iš svarbiausių televizijos dramaturgijos uždavinių, laidos kūrėjai įvardija televizijos žiūrovo „užkabinimą“. Anot jų, būtina suintriguoti, priversti žiūrovą sekti įvykių eigą, sudominti jį tuo, kas bus toliau atskleidžiama pasakojamoje istorijoje. Siekiant šio tikslo praverčia laidoje naudojami anonsai, informuojantys – ką TV žiūrovas netrukus išvys. „Pasitaiko atveju, kuomet vienoje laidoje rodome kelias istorijas. Neretai jos būna skirtingo svorio – viena silpnesnė, kita stipresnė. Jeigu nebus tinkamo anonso, pasižiūrėjęs vieną istoriją, žiūrovas gali „neužsikabinti“ ir perjungti kanalą. Tuo atveju, kai laidos pradžioje parodysi intriguojantį anonsą apie tai, kad bus netrukus, gali žiūrovą išlaikyti, kad ir priversdamas jį prieš tai nuryti ne tokią įdomią istoriją.“¹¹²

¹⁰⁹ GALKONTAITĖ, Palmira. „Laidos „Nacionalinė paieškų tarnyba“ kūrimo subtilybės“. Interviewo tekstas pateikiamas priede Nr. 5, 2010 m. balandžio 29 d.;

¹¹⁰ GALKONTAITĖ, išnaša 109;

¹¹¹ GALKONTAITĖ, išnaša 109;

¹¹² GALKONTAITĖ, išnaša 109;

Laidos vedėja pasidalijo svarstymais apie šiuolaikinės televizijos auditorijos poreikius bei lūkesčius. Anot P. Galkontaitės, iš daugybės televizinių projektų žiūrovas gali pasirinkti tuos, kurie jam įdomūs, kuriuos jis nori žiūrėti, o kurių ne arba kuriuos žiūri tada, kai nežiūri nieko, kai įjungtas televizorius tėra fonas ruošiant vakarienę, tvarkantis namuose ar užsiimant panašia veikla. „Mūsų laidą reikia klausyti, reikia matyti ir dalyvauti, įsijausti į ją – mintimis, emocijomis, todėl čia jau reikalingas prisėdimas. Sėkmingiausi mūsų laidų pavyzdžiai yra tokie, kai pradėjęs žiūrėti, klausyti kokią nors istoriją, žiūrovas neatsitraukia, kantriai išlaukia reklamai skirtą laiką, nes bijo pavėluoti, praleisti tęsinį. Yra buvę, kad konkrečia tema pasakojamai istorijai buvo skirtos net keturias laidas. Toks buvo laidų ciklas „Afganistano įkaltai“. Keturiose laidose pasakojome keturių skirtingų žmonių istorijas. Pradėjome visas keturias pasakoti pirmoje laidoje. Tačiau iš pradžių paminėjome tik priešistorę. Palaipsniui kiekvienoje iš tų keturių istorijų atskleisdami vis naujų dingusiųjų gyvenimo aplinkybių detalių.“¹¹³ Būtent tai, anot pašnekovės, priversdavo televizijos žiūrovus kaip kitos serialo serijos nekantriai laukti artėjančios savaitės laidos, kad galėtų pamatyti, kuo gi čia viskas baigsis. Bus surasti dingusieji, ar nebus? Ir jeigu rasim, tai kur ir kas gi tam herojui buvo nutikę? Gera istorija, gera laida dažnai iš tiesų surikiuojama pagal tradicinio serialo principą – priversti žiūrovą laukti ir domėtis, kas bus toliau. Tokia dramaturgija gana paprasta: intriga, pasakojimas, atomazga. P. Galkontaitės teigimu, dramaturginių televizinių projektų nėra daug: „Galbūt todėl didelio žiūrimumo sulaukia televiziniai realybės šou. Žiūrovai įsijaučia, turi savo favoritus, dėl kurių sėkmės išgyvena, jaudinasi, linkėdami jiems laimėti. Vos ne gyvena kartu su jais ir laukia to vakaro, kada galės vėl juos pamatyti. Visai kaip žiūrint geriausius serialus.“¹¹⁴

Specialiai šiai laidai sukurtoje interneto svetainėje „Nacionalinė paieškų tarnyba“ pristatoma tokiais žodžiais: „Nėra nieko blogiau už nežinomybę. Tie, kuriems kada nors buvo dingęs artimas žmogus, visada sako: nežinomybė blogiau už mirtį.“¹¹⁵ Šiais dviem sakiniais apibūdinama visa laidos esmė – padėti atstatyti nutrūkusius giminystės ryšius. Televizijos laida „Nacionalinė paieškų tarnyba“, kuri ieško dingusių žmonių – rengiama nuo 1999 metų rudens. Tokios paslaugos reikalingumas atsispindi faktuose, šiandien laidos rengėjai yra užregistravę beveik 20 tūkst. prašymų surasti artimuosius. Sėkmingų paieškų skaičius nėra tiksliai skaičiuojamas, tačiau jis siekia apie keletą tūkstančių.

Kitas svarbus šios laidos raidos etapas, padėjęs stipriai išplėsti paieškų ratą, susijęs atsivėrusiomis tarptautinėmis galimybėmis. Laidos rengėjai pradėjo važiuoti į užsienio šalis ir bendradarbiauti su Rusijos Ostankino TV rengiama analogiška laida „Ždi menia“ („Lauk manęs“). Įspūdingas aplankytų šalių į kurias teko vykti ieškant dingusių artimųjų sąrašas: Argentina,

¹¹³ GALKONTAITĖ, išnaša 109;

¹¹⁴ GALKONTAITĖ, išnaša 109;

¹¹⁵ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. *Straipnis „Apie „Nacionalinę paieškų tarnybą“* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. kovo 27 d.]. Prieiga internetu: <http://www.npt.lt/apie_npt>;

Urugvajus, JAV, Izraelis, Turkija, Afganistanas, Uzbekija, Kazachija, Ukraina, Rusija, Ispanija, Italija, Belgija, Vokietija, Lenkija, Čekija, Airija, Didžioji Britanija, Suomija, Latvija. Šį sąrašą dar būtų galima papildyti šalių, iš kurių žmonės buvo atvykę vien dėl to, kad susitiktų su artimaisiais, kada laidos rengėjai juos surado, pavadinimais.

Televizijos laidą rengia žurnalistai: Palmira Galkontaitė, Rūta Laukaitytė ir Asta Ramoškaitė. Redaktorės: Regina Tandzegolskienė ir Joana Navickienė. Laidos prodiuserė - Žydrė Gedrimaitė. Režisierius - Gabrielius Lukoševičius. Oficialioje „Nacionalinės paieškų tarnybos“ interneto svetainėje, kaip ir televizijos eteryje toliau stengiamasi išsaugoti ryšį su anapus ekrano sėdinčiais žmonėmis. Pateikiamas kreipimasis į kiekvieną ieškantį, norintį būti surastu bei tokioje situacijoje neutralų asmenį: „Sakome, kad žmogus negali išnykti be pėdsako. Visuomet yra kažkas, kas ieškomą žmogų matė, pažinojo, šalia jo gyveno ar kartu dirbo. Galbūt tas „kažkas“ esate būtent jūs. Galbūt būtent jūs esate tas, kuris gali padėti šiandien ieškančiam. Ir galbūt kas nors kitą kartą galės padėti jums. Būkite atidūs ir geranoriški. Jeigu skaitydami ar klausydami mūsų skelbimų ką nors atpažinote, jeigu turite nors kokios informacijos apie ieškomą asmenį, nedelskite, duokite žinią jau dabar. Konfidencialumą garantuojame.“¹¹⁶

4.2. Interaktyvi paieškos galimybė

Minėtos interneto svetainės sukūrimo tikslas – padėti žmonėms surasti vieniems kitus. Todėl tinklalapio lankytojams suteikiama galimybė įrašius savo vardą arba pavardę laukelyje „Gal jūsų kas nors ieško?“ pasitikrinti tokią galimybę. Tokios paieškos tikimybė nėra didelė, nes, anot laidos rengėjų, tas, kas ieško, gali nežinoti dabartinės jūsų pavardės arba net vardo. „Taip būna labai dažnai kai vieni kitų ieško ankstyvoje vaikystėje iširusių šeimų vaikai. Jau suaugę, galbūt ne kartą keitę pavardes (duotas įvaikintųjų, po santuokų) jie negali nurodyti tikrosios savo artimųjų pavardės, nes dažnai jos tiesiog nežino. Todėl dažniausiai nurodydami ko ieško, tokie žmonės parašo – savo artimųjų. Suvedus šiuos žodžius paieška išmes daugybę paraiškų, atidžiai jas peržiūrėjus, galbūt kieno nors aprašymuose pavyks atpažinti būtent jums gerai pažįstamas vietas, gyvenimo aplinkybes ir detales.“¹¹⁷

Oficialiame laidos tinklalapyje taip pat suteikiama galimybė lankytojams patiems užpildyti paieškos formą. Spartesnę paiešką gali lemti įvairios nurodytos detalės, kurios artimųjų ieškantiems gali pasirodyti nereikšmingos. Norint kažką surasti verta paminėti vietovardžius, tėvavardžius, įstaigų pavadinimus, asociatyvius su istorija adresus, kitus netiesiogiai, tačiau ieškomu žmogumi susijusius asmenis. Laidos rengėjai taip pat atkreipia dėmesį į būtiną visų paieškų sąlygą: žmogus,

¹¹⁶ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA, išnaša 115;

¹¹⁷ NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. Straipsnis „Kaip ieškoti?“ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. kovo 28 d.]. Prieiga internetu: <http://www.npt.lt/lt/pagalba/kaip_ieskoti>;

kurio ieškote, turi norėti būti surastas. „Nepriklausoma paieškų tarnyba“ – visų pirma televizijos laida. Todėl pagalbos gali tikėtis tik tie žmonės, kurie sutinka, jog sėkmės atveju jų paieškų istorija būtų nufilmuota arba patektų į internetinį tinklalapį. Visas paieškas redakcijos darbuotojai vykdo nemokamai. Vienintelis mokestis, kurį laidos dalyviai turi sumokėti patys – kelionės išlaidos į Vilniuje esančią „Nacionalinės paieškos tarnybos“ studiją.

Šioje darbo dalyje trumpai pristatyta dramaturgijos raiškos televizijoje analizei naudota laida „Nacionalinė paieškų tarnyba“. Apibrėžiama laidos misija, tikslai bei uždaviniai, taip pat apibūdinama interaktyvi galimybė laidos „Nacionalinė paieškų tarnyba“ interneto svetainės lankytojams patiems pabandyti surasti dingusius asmenis bei įsitikinti, ar jie paties nėra ieškomi.

IŠVADOS

Istorinis dramaturgijos poreikis yra siejamas su ankstyvųjų bendruomenių, gyvenusių dar prieš Kristaus gimimą, atlikinėtomis religinėmis apeigomis. Tik po kelių šimtmečių dramos elementai buvo perkelti į teatrą, kiną ir televiziją.

Televizijoje dramaturgijos pritaikymo būdai yra vystymosi stadijoje priešingai nei gilesnes tradicijas turinčiame teatre bei kino pramonėje, kuriems jau yra sukurtas dramaturgijos raiškos teorinis pagrindas.

Dramos kūriniais, kurie rodomi televizijoje įmanoma perteikti ne tik režisūrinius, žiūrovams sugraudinti skirtus, sumanymus, bet ir atlikti socialinę funkciją – realiai padėti žmonėms atsidūrusiems keblioje situacijoje.

Dramaturgijos pritaikymas televizijoje tapo įrankiu manipuluoti patiklių žiūrovų jausmais bei emocijomis, kuomet yra sukuriama tam tikra realybės iliuzija, priverčianti suabejoti – pasakojama istorija yra reali ar suvaidinta.

Dramaturgijos evoliucijoje galima fiksuoti du svarbiausius momentus: teatro dramaturgijos ir kino dramaturgijos koliziją bei šių dviejų menų patirtį perėmusios televizijos pramonės pastangas perkelti aktorių talentą ir tam skirtą sceną į žydruosius ekranus.

Dramos kūrinio savybių pritaikymas ne tik serialuose, bet ir įvairaus pobūdžio televizijos laidose dažniau siejamas ne su šios meno rūšies populiarinimu, bet su materialiai vertingos produkcijos kūrimu.

Dramaturgija buvo perteikiama televizijoje rodytose pramoginėse bei muzikinėse laidose, televizijos reklamose, programose skirtose vaikams, transliuojamuose realybės šou, laidose apie jaunimą, komedijose, siaubo, fantastiniuose, dokumentiniuose, kriminaliniuose, erotiniuose filmuose, muilo operose, socialinio pobūdžio televizijos laidose.

Televizija, kurioje pasinaudojus įvairiomis technologijomis, galima nušlifuoti bet kurį dramos kūrinį iki tobulybės, taip ir neišsprendė vieno svarbiausių savo trukumų lyginant su teatro menu – kaip užmegzti tiesioginį ryšį su televizijos žiūrovu.

Televizija tapo nauja erdve dramos kūrinis režisuojantiems menininkams, kurie galėjo efektyviau išreikšti sumanymus susidurdami su paprastesnėmis techninėmis kliūtimis, kurių nepavykdavo išvengti statant teatro spektaklį.

Dramaturgijos raiška televizijoje iš vienos pusės yra išprausta į dramos teorijos rėmus, tačiau iš kitos – visada paliekama erdvė įvairioms interpretacijoms.

Sukurta dramos struktūros schema – atvira, nes yra padaryti tam tikri apibendrinimai, kuriuos lėmė įvairūs istoriniai bei socialiniai veiksniai, tačiau visa tai negalėtų būti laikoma bet kokiems atvejams tinkančiais modeliais.

Svarbiausi dramos elementai bet kokiame televizijos projekte – vientisas pasakojimas, išskirtinius bruožus turintis herojus, stiprūs dialogai, padedantys atskleisti bet kurio personažo vidinį pasaulį, kuris labiausiai intriguoja bei vilioja kiekvieną žiūrovą ir nuolatinis veiksmas, judesys prikaustantis auditoriją prie TV ekranų.

Vienas iš efektyviausių būdų sudominti žiūrovą dramatinio pobūdžio kūrinium – priversti jį susitapatinti su mėgstamais ir atsiriboti nuo nekenčiamų herojų, visą tai yra pasiekama įterpiant į kūrinį įvairiaspalvius charakterius.

Atliktais tyrimais patvirtinta, kad auditorijai pateikiama vaizdinė informacija ilgiau išlieka žiūrovų atmintyje nei garsinė, tačiau atsižvelgus į kokybės kriterijus ši tendencija gali iš esmės pasikeisti.

Dramaturgijos poreikį televizijoje diktuoja auditorijos nuomonė, tačiau nepaisant oficialių apklausų metu ištirto fakto, jog televizijos ekranuose rodomi skausmingi aktorių išgyvenimai vis dar domina žiūrovus, televizijų vadovų bei atstovų nuomone dramaturgija prisotinti kūriniai pamažu užleidžia dominuojančias pozicijas.

Auditorijos stebėjimo įpročius lemia įvairūs veiksniai – žiūrovų poreikiai, laidos pasirodymo eteryje laikas, sezono metas, ekonominė ar politinė situacija, kitos aplinkybės.

Televizija, siekdama įtikti išrankumu pasižyminčiai žiūrovų auditorijai, šiais laikais atlieka visuomenės linksmintojos funkciją, todėl atsisakoma kurti švietėjiškas, kultūrinę visuomenės išprusimą ugdančias laidas.

Dramaturgijos raiškos teatre, kine bei televizijoje galimybės turi bendrų bruožų, tačiau kūrybos procese naudojama technika bei su laiku susiformavęs statusas tarp žiūrovų formuoja skirtingas šių trijų meno rūšių perteikiančių dramos kūrinius tendencijas.

SUMMARY

The television applied dramaturgy expression methods that were nurtured by theater at the beginning and later by cinema and created original drama world whose spectators are people sitting in front of the television. The television dramaturgy takes barely its first steps, compared with theater and cinema which have the experience of decades or even centuries; therefore there is no wider TV drama study.

An object of the master thesis is an analysis of Lithuanian radio and television project *National search service* and research of dramaturgy expression. The show *National search service* was chosen because of its uniqueness in Lithuanian television channels. The show which helps to find one's own flesh and blood dissipated in the world is the broadcast that has no analogues in the programmes of Lithuanian television channels.

The goal was to examine how dramaturgy was conveyed in a particular television broadcast, what theatrical and cinematic dramaturgy elements were adopted in TV projects and what impact the dramaturgy elements make on an audience in the television. The objectives of the master thesis were coherent with the analysis of dramaturgy elements applied in television, the description of trends of dramaturgy expression in Lithuanian TV and the evaluation of prospects. The main focus was to determine the significance of drama pieces in television programmes and to summarize TV audience needs and expectations related to dramaturgy.

The methods of the study involve watching the archive of *National search agency*, transcribing in full-scale watched shows (all descriptions appear in appendix No. 2); carrying out comparative analysis of collected material and theoretical dramatic expression models and features; analyzing statistical data related to TV audience. In this master thesis the guidelines of dramaturgy expressions were summarized. The goal was to establish what dramaturgy elements made stronger and weaker impact on the audience. Based on the analysis of the best and the worst broadcasts the finer points of dramaturgy expression in television were evaluated; the proposals of how to use the dramaturgy even more effectively were suggested. Besides theoretical proposals the dramatical expression tools were divided into two groups: ones that stimulate emotions of the audience and ones that suppress. Thus the weaker points that should be improved or withdrawn of drama pieces were noticed.

This study can be useful for creators of new television projects where dramaturgy elements are important and for everyone who is interested in Lithuanian dramaturgy. The master thesis will complement the theory of dramaturgy expression in television which is getting more and more popular in recent years but has been poorly described thus far.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

PRIEIGOS INTERNETU

1. DOUMONT, Jean-Luc. Straipsnis „Verbal versus visual: a world is worth a thousand pictures, too“ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 10 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.allbusiness.com/human-resources/employee-development-leadership/190906-1.html>>
2. GALKONTAITĖ, Palmira. *Nacionalinė paieškų tarnyba* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 5 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.lrt.lt/tv/shows.php?id=4795119&no=21&cid=1158&grid=4795119>>
3. HP INVENT. Straipsnis „The Power of visual communication“ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 10 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.hp.com/large/ipg/assets/bus-solutions/power-of-visual-communication.pdf>>
4. KUPRIŠČENKAITĖ, Laura. Aktoriai televizijoje – pasidavimas ar nauja patirtis? [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 8 d.]. Prieiga internetu: <<http://az.atn.lt/straipsnis/841/aktoriai-televizijoje---pasidavimas-ar-nauja-patirtis>>
5. NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. Straipsnis „Apie „Nacionalinę paieškų tarnybą“ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. kovo 27 d.]. Prieiga internetu: <http://www.npt.lt/apie_npt>
6. NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. Straipsnis „Kaip ieškoti?“ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. kovo 28 d.]. Prieiga internetu: <http://www.npt.lt/lt/pagalba/kaip_ieskoti>
7. NEL, Noel. *Généricité, séquentialité, esthétique télévisuelles*. Réseaux, 1997, nr. 81, 14 p. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 12 d.]. Prieiga internetu: <<http://enssibal.enssib.fr/autres-sites/reseaux-cnet/81/02-nel.pdf>>
8. TELEVISION. Television and its influence [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 12 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.televisioninfluence.com/index.html>>
9. TNS GALLUP. *Metinė žiniasklaidos tyrimų apžvalga 2009 (dydis: 26,7 MB)* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 10 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.tns.lt/lt/ziniasklaidos-tyrimai-metine-ziniasklaidos-tyrimu-apzvalga>>
10. ŽIEMYTĖ, Ivona. Ambasadoriaus meilužė, arba Ko vyrai niekad nesuprastų [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 9 d.]. Prieiga internetu: <<http://www.ve.lt/?data=2008-01-12&rub=1065924828&id=1200068777>>
11. WIKIPEDIA, The free encyclopedia. Straipsnis „Dramatic structure“ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010 m. balandžio 8 d.]. Prieiga internetu: <http://en.wikipedia.org/wiki/Dramatic_structure>

LITERATŪROS ŠALTINIAI

1. ČESNULEVIČIŪTĖ, Petronėlė. *Daugiaveidis dramos gyvenimas teatre*. Vilnius, Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla 1998, 160 p., ISBN 9986-39-075-3.
2. FURST, Maria. *Psichologija*. Vilnius, leidykla LUMEN, 1998, 368 p., ISBN 9986-410-36-3.
3. GALKONTAITĖ, Palmira. *Interviu. Tema: „Laidos „Nacionalinė paieškų tarnyba“ kūrimo subtilybės“*. Interviu atliko Audrius Bareišis, 2010 m. balandžio 29 d.
4. HARTNOLL, Phyllis. *Teatras. Trumpa istorija*. Singapūras, R.Paknio leidykla, 1998, 304 p., ISBN 9986-830-16-8.
5. KINDERYS, Algimantas, Autorių kolektyvas. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius, Leidykla „Alma littera“, 2003, 792 p. ISBN 9955-08-100-7.
6. LIETUVIŠKOJI TARYBINĖ ENCIKLOPEDIJA. 3 tomas (DEMOKRATINIS – GARIBALDŽIO). Vilnius, Leidykla „Mokslas“, 1978, 640 p.
7. MALAŠKEVIČIUS, Gediminas. *Interviu. Tema: „Šiuolaikiniai TV auditorijos įpročiai bei poreikiai“*. Interviu atliko Audrius Bareišis, 2010 m. balandžio 12 d.
8. MATULIENĖ, Gražina. *Psichologija studentui. Vadovėlis*. Kaunas, leidykla „Technologija“, 2000, 259 p., ISBN 9986-13-736-5.
9. MITTA, Aleksandr. *Kinas tarp rojaus ir pragaro*. Vilnius, 2006, 222 p.
10. MYERS, David G. *Psichologija*. Kaunas, leidykla „Poligrafija ir informatika“, 2000, 816 p., ISBN 9986-850-29-0.
11. O'DONNELL, Victoria. *Television criticism*. United States of America, Sage Publication, 2007, 261 p., ISBN-13: 978-1-4129-4166-2.
12. PARKINSON, David. *Kino istorija*. Italija, R.Paknio leidykla, 1995, 264 p., ISBN 9986-830-17-6.
13. PEČIULIS, Žygintas. *Iki ir po televizijos: žvilgsnis į XX amžiaus audiovizualinės masinės komunikacijos fenomeną*. Vilnius, leidykla Versus aureus, 2007, 256 p., ISBN 978-9955-699-73-6.
14. PEČIULIS, Žygintas. *Televizija: istorija, teorija, technologija, žurnalistika*. Vilnius, LRT Leidybos centras, 1997, 270 p. ISBN 9986-9122-0-2.
15. PEČIULIS, Žygintas. *Televizijos dramaturgija*. Studijų priemonė. Vilnius, Vilniaus universiteto leidykla, 1993, 71 p.
16. PEČIULIS, Žygintas. *Televizijos teatras išnyko lyg dūmas*. Straipsnis žurnale „TV antena“, 2001, nr. 27, p. 60-61.
17. PEČIULIS, Žygintas. *Videotatras. Lietuviškųjų vaidybinių TV programų raidos bruožai (1957-1982)*. Vilnius, L.Jučo leidybos ir informacijos firma, 1994, 95 p.
18. PEČIULIS, Žygintas. *Žodžio dramaturgija televizijoje ir demokratijos procesas*. Leidinys

„Politologija“, 2004, nr.36, ISSN 1392-1681.

19. PETERS, John Durham. *Kalbėjimas vėjams. Komunikacijos idėjos istorija: komunikacijos studijos*. Vilnius, Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2004, 355 p., ISBN 9986-39-316-7.

20. PUPLAUSKIENĖ-PAURAITĖ, Roma. *LTV filmai ir jų kūrėjai*. Vilnius, Algimantas, 2009, 400 p., ISBN 978-609-423-001-1.

21. SIAURUSEVIČIUS, Audrius. *Interviu. Tema: „Šiuolaikiniai TV auditorijos įpročiai bei poreikiai“*. Interviu atliko Audrius Bareišis, 2010 m. balandžio 14 d.

22. VALIULIS, Skirmantas. *Vakarai su televizija*. Vilnius, leidykla „ARX Baltica“, 2009, 456 p., ISBN 978-609-408-016-6.

23. VOLKENŠTEINAS, Vitalijus. *Dramaturgija*. Kaunas, Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1948, 291 p.

LRT AUKSO FONDAS

1. NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 1 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas. Rodymo laikas: 2008-08-27, trukmė 28 min. 39 sek.

2. NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 2 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas. Rodymo laikas: 2008-09-10, trukmė 32 min. 55 sek.

3. NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 3 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas. Rodymo laikas: 2009-01-07, trukmė 43 min. 35 sek.

4. NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 4 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas. Rodymo laikas: 2009-01-14, trukmė 42 min. 40 sek.

5. NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 5 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas. Rodymo laikas: 2009-02-10, trukmė 40 min. 18 sek.

6. NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 6 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas. Rodymo laikas: 2009-02-03, trukmė 40 min. 48 sek.

7. NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 7 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas. Rodymo laikas: 2009-03-25, trukmė 43 min. 00 sek.

8. NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 8 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas. Rodymo laikas: 2009-04-01, trukmė 40 min. 17 sek.

9. NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 9 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas. Rodymo laikas: 2009-04-29, trukmė 43 min. 17 sek.

10. NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 10 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas. Rodymo laikas: 2009-05-22, trukmė 43 min. 36 sek.

PRIEDAI

1 priedas. Laidų „Nacionalinė paieškų tarnyba“ turinio šifruotės

Bendros pastabos. Normaliu šriftu pateikiamos laidų peržiūros metu išgirstos baigiamajam magistro darbui reikšmingos citatos bei bendros papasakotų istorijų detalės. Laidos herojų bei vedėjos kalba daugeliu atveju palikta netaisyta. *Pasviru šriftu pateikiamos baigiamojo magistro darbo autoriaus pastabos.*

NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 1 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas. Rodymo laikas: 2008-08-27, trukmė 28 min. 39 sek.

„Nesurežisuoti gyvenimai, jūsų gyvenimo mįslės ir pastangos jas įminti. Jautrūs ir atidūs laidų dalyviai, norintys, kad pasaulyje liktų kuo mažiau nežinios.“, - Palmira Galkontaitė.

Pristato vietovę, apibūdina geografinę padėtį. Toliau seka laidos dalyvės, lietuvaitės Laimos, vieną dieną parašiusios laidai laišką, pristatymas. Tautinis akcentas: atsidūrė toliau nuo tėvynės, tada itin pajautė kiek svarbi jai šeima likusi Lietuvoje. Ekrane rodomas Laimos namas užsienyje, trys vaikai sėdintys ant sofos. Moteris skaito lietuviškas pasakas vaikams.

Tada kita vieta – Pumpėnai. Čia gyvena Laimos brolis ir sesuo. Kuriems pranešta, apie užsienyje gyvenančios sesers paieškas. Patys tik ruošėsi žengti šį žingsnį, tačiau nuolat atidėliojo.

„Yra skylė šeimoje. Nerandame brolio ir sesers.“, - laidos herojus.

Rodoma senovinė nespalsvota nuotrauka, kurioje matosi visi vaikai. Suaugę žmonės prisimena vaikystę. Ne itin malonūs prisiminimai apie motinos girtuoklystes. Pasakoja apie sunkumus, kuriuos teko patirti. „Ką matėme, taip nenorime gyventi. Būdavo, kad iš namų patėvis išgindavo, tekdavo miegoti miške. Šalta, visko būdavo.“, - laidos herojus.

Kasmet gimdė, pagimdžiusi gėrė, o ūgtelėjusius vaikus, kaip kokį neužderėjusį derlių surinkdavo vaikų priežiūros sergėtojai ir išveždavo ten, kur rasdavo vietas.

Rodomas liūdnas prie moters prisiglaudęs vaikas. Abiejų veidai susirūpinę. Tada rodo, kaip sūnus tvarkosi kieme. Pasakoja apie tai, kaip kiekvienam iš jų pavyko stotis ant kojų.

„Stotis ant kojų pavyko nesunkiai, neteko augti su tėvais ir nematėme to purvo. Viską galima susikurti pačiam.“, - laidos herojus.

Zitos – paliktų vaikų motinos – jau nebėra gyvos. Vaikai taip ir nesužinojo nei kada mirė, nei kur palaidota. Buvo rasta mirtinai sušalusi, kažkieno paskubomis užkasta, be jokių asmenybės nuorodų.

Vėl ekrane senovinė motinos nuotrauka.

Vis dažniau susibūrę į krūvą pagalvodavo apie kitus du, brolių ir seserį, apie kuriuos nieko nežinojo. „Norisi visus susirasti, kad būtume visi. Delnas be nykščio – ne labai reikšmingas, taip ir šeimai reikia visų narių.“, - laidos herojus.

„Netrukus penkiese jie glaudėsi mūsų studijoje, kad sužinotų apie tuos, kurių buvo taip ilgai ieškota.“, - P.Galkontaitė.

Studijoje kalbinamas vyriausias sūnus, kuriam teko matyti visus girtuokliaujančių tėvų gyvenimo etapus.

Jį pirmąjį paėmė į globos namus. Kai jam buvo šešeri metai. Nieko nepaaiškino, atsidūrė Kretingos ligoninėje. Nesuprato, kad išveža ilgam laikui.

„Kokie bebūtų namai, tokie namai. Mažam vaikui nėra taip, kad tėvai blogi. Blogi aplinkiniai, kurie vaiką atėmė iš tėvų. Žmonės klausia vaiko, ar bloga mama. O tu jauti, ką jie nori išgirsti. <...> Internete švaru, tvarkinga, esi visada pavalgęs. O namuose per tą laiką jau tampi svetimu. Nors išvažiuodamas iš tėvų namų verki, pergyveni. Tėvai artimesni nei internatas.“, - laidos herojus Arnoldas.

„Būdavo isterijų, klyksmo, rėksmo. Bet laikas gydo. Visi pametinukai. Jeigu tikėtume motina, tai ji nė vieno vaiko nebūtų atidavusi. Tik teismo sprendimu vaikai atsidūrė globos namuose.“, - P. Galkontaitė.

„Man šeimos visada labai trūko, net ir tėvų. Pirmiausia paieškas pradėjau, vos tik sužinojau, kad turime dar brolių ir seserį. Visą gyvenimą tikėjau, kad mes esame aštuoniese. Mama gal vengė apie tai kalbėti, nes bijojo patirti skausmą ir gėdą. Būdama trylikos-keturiolikos kreipiausi į vaikų globos namų direktorę, kad padėtų surasti artimuosius. Sužinojau, kad ieškomi du artimieji yra įvaikinti“, - Laima.

„Prisimenu, kokie jie yra. Vienam buvo du metai, kitam 7-8 mėnesiai. Odeta buvo panašiausia į Laimą. O Edmundas kaip ir visi, lėliukas.“, - Arnoldas.

P. Galkontaitė (PG): „Kur mums jų reikėtų ieškoti?“

Bendras atsakymas: „Todėl ir kreipėmės į jus, nes patys neįsivaizduojame.“

P.G. „Man labai patinka, kai mūsų laidos svečiai nieko nežino, tada yra smagiau jiems kažką papasakoti. Mes turime jums naujienų.“

Rodomi su pasakojimu tiesiogiai nesusiję, asociatyvūs nespalvoti kadrai, kuriuose vaikai darniai neša kėdutes. Vėliau tekančios upės vaizdai.

„Kaip kitaip pavadinti tai, kas atsitiko. Tarsi iš anksto buvo parašytas žmogaus atradimo scenarijus.“, - P. Galkontaitė.

Radome moterį, kuri įsivaikino Edmundą. Dabar jo vardas Povilas. *Parodo jį ekrane.* Taip, čia jūsų ieškomas brolis. Kad yra įvaikintas sužinojo ne iš tėvų, pasakė svetimi. Edmundui ta žinia buvo

tarsi žemės drebėjimas. Tiek metų sau ramiai gyveno ir tarsi iš niekur sužinojo tokį dalyką.

Šiurpesnės muzikos fone, rodoma nuotrauka, kurioje Edmundas jau su naująja šeima, kai dar buvo mažas. Auga įtampa. Kol atrastas brolis pasakoja, rodomi studijoje esantys artimieji. Jauniausioji sesuo braukia ašarą. Kalbinamas herojus užduoda klausimus: kodėl aš neaugau savo šeimoje? Kodėl mane paliko? Vėliau dar sužinojo, kad turi daug brolių ir seserų.

„Buvau užsivedęs užrašų knygutę. Bet ji dingo.“, - Edmundas.

Povilas ieško jūsu. Skaitė bylą ir skambino, skaitė ir skambino. Bandė kreiptis į visus byloje paminėtus asmenis.

Slogesnės muzikos fone rodo nespaltvotus kadrus, kuriuose maži vaikai susėdę ant suoliuko.

„Žinojau, kad yra mano sesuo, vienmetė. Žinojau, kad kartu buvome tuose vaikų namuose.“, - Edmundas.

Rodo kadrus iš senovinio filmo „Laiškas žuvėdrai“, 1966 m. Mama medikė, tėvas – jūreivis. Povilas pats juos pasirinko. Rodo asociatyvius kadrus.

„Sužinojęs, kad esu įvaikintas, pradėjau prisiminti vieną vaizdą. Antras aukštas, šalia manęs moteris su baltu chalatu. Aplinkui mane daug žaisliukų, cypsinčių guminių gyvūnelių. Regiu, kaip įvažiuoja į kiemą geltonas žigulys, suvokiu, jog atvyko pas mane. Kaip tada aš džiaugiausi. Apsilankęs kūdikių namuose pamačiau tą patį vaizdą.“, - Edmundas.

Povilo gyvenimo draugė prasitaria, kad pokštininkas Poviliukas kartais nusibosta. Norėtų rimties iš jo pusės. Bet ir pati sutinka, kad taip smagiau. Vėliau pamatėme jų sūnelį. Sužinojome, kad Povilas, tas linksmuolis, kažkada studijavo Telšių kunigų seminarijoje.

Studijoje nustebusių artimųjų veidai. Vėl rodo tą pačią nuotrauką. Povilas pasakoja, ką pavyko sužinoti apie artimuosius. Ir štai penkeri metai taip ir prabėgo.

Laidos vedėja klausia, ar nesmalsu būtų susipažinti su gimdytojais, nors žino, kad motina mirusi. Atsako, kad smalsu susipažinti.

„Norėčiau pasakyti motinai: ačiū, kad leidai gyventi. Tokiu atveju, būčiau nesutikęs naujųjų, mane nuoširdžiai globojančių tėvų.“, - Povilas.

„Matau, kad jums sunku apie tai kalbėti. Šypsena yra, o ... Kodėl? Jaučiate nuoskaudą?“ / Laidos herojus Povilas (P) išgirdęs vedėjos klausimų tiradą – susikremta, tačiau netrukus seka trumpas atsakymas „Truputuką.“

Tuo metu priartinamas Povilo veidas. Rodomi archyviniai kadrai, kuriuose matosi verkiantis vaikas, netrukus ekrane dar kartą matomas Povilas, kurį filmuojant stambiu planu matosi, kaip virpa lūpos ir skruostai, išryškinamos susikaupusios ir beveik išsiveržusios ašaros. Priimamas sprendimas, kalbinant susigraudinusį pašnekovą, ekrane rodyti verkiantį mažą vaiką – asociatyvūs nespaltvoti kadrai. Tada kadrai, kuriuose miegantis vaikas. Galiausiai parodo, kaip Edmundui nuriėda ašara ir jis tarsi slėpdamasis ją greitai nusišluosto. Laidos herojaus veidas rodomas

stambiu planu. Tada pasako, kad jaučiasi nepilnavertis. Studijoje rodo apsiašarojusią vieną seserį. Netrukus jau visos seserys verkia. Užsimenama, kad nepaisant visų skaudulių atradus vienas kitą, tas ryšys neturėtų nutrūkti.

„Netrukus Povilas užduos tą patį klausimą, kaip ir jūs visi esantys studijoje. Odeta radote?“, - P. Galkontaitė.

Grįžtama į studiją.

PG: „Na štai, toks tas jautrus lėliukas. Dar vienu nežinomuoju mažiau. Pasitikite Povilą. Visi drąsiau, tikrai kaip pas kunigą. Na kaip jautiesi, jaunėli?“ / Povilas (P): „Puikiai, šitiek laukta akimirka.“ / PG: „Iš tiesų? O tu kalbėjai apie baime, kad būtent dėl jos nesikreipei anksčiau. Ko bijojai?“ / P: „Bijojau pirmojo žingsnio.“ / PG: „Kad būsi atstumtas? Kad tavęs nereikės?“ / P: „O gal nepriims manęs. Juk mūsų likimai tokie skirtingi.“ / PG: „Ko dar trūksta? Ateik, Odeta, pas mus, pasitik brolius ir seseris.“ *Netikėtas posūkis. Studijoje pasirodo žmogus, apie kurį visoje laidoje nebuvo parodytas joks reportažas.*

**NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 2 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas.
Rodymo laikas: 2008-09-10, trukmė 32 min. 55 sek.**

„Žmogus norėjęs būti mūsų išgirstas atvyko iš Sankt Peterburgo. Paprašėme prisistatyti. Gimė Rygoje. Kartu su seserimi ieško pusseserės Editos.“, - Palmira Galkontaitė.

Rodo nuotrauką, kur pusseserė yra su tėvais. Nuotrauka daryta Palangoje, prie jūros. Paaiškina, jog mergina yra laidos herojaus tėvo vienintelio brolio duktė. Rodo daugiau nespaltvotų nuotraukų, portretų, vestuvinių nuotraukų. Laidos vedėja klausinėja tėvų pavardžių. Studijoje sėdintis žmogus pasakoja apie šeimą, jos istoriją, kaip tėvai susipažino. Kalba apie priežastis, kodėl jo tėvams teko keisti pavardę, nes manė, kad Latvijoje bus lengviau gyventi su rusiška pavarde.

Atvyko iš Sankt Peterburgo į Biržus. Su Biržais sieja vaikystės prisiminimai, ten gyveno močiutė. „Būdamas mažas dažnai lankydavausi Biržuose. Močiutė siūsdavo man nuotraukas, kurios buvo labai jaukios. Norėjau prisiminti vaikystę. Močiutės vidinė šiluma buvo nepaprasta.. Ji mane užaugino, išmokė daugybės dalykų. Aiškino, kad turiu užaugti geru žmogumi.“, - laidos herojus.

Palmira Galkontaitė (PG): „Ar gyva jūsų močiutė?“ / Olegas (O): „Nežinau... Sudėtinga šeimos istorija. Mūsų bendravimas su šeimos nariais lietuviais buvo ne pats geriausias. Pradėjome retokai susitikinėti. Tėvas išsikėlė dar toliau ir bendravimas tarp šeimos narių bei artimųjų dar labiau atšalo. Tiek mano, tiek sesers pozicija tuo metu buvo ne visai teisinga. Ši mano paieška yra tarsi atgaila už neteisingus veiksmus. Visada yra dvi pusės ir abi jos turi prisiimti savo atsakomybę.“ / PG: „Gal koks lūžis įvyko, kodėl pasiryžote ieškoti pusseserės?“ / O: „Taip, yra priežasčių. Turiu dvynukus.“ / PG: „Jūs norėjote, kad vaikai sužinotų apie savo giminaičius?“ / O: „Taip.“ / PG: „Sakėte, kad tiek

tėvas, tiek jūsų dėdė – mirė. Ar žinote kada?“ / O: „Deja, man gėda, bet nieko nežinau, kada jie numirė.“ / PG: „Tad iš kur įsitikinimas, kad dėdė miręs?“ / O: „Man taip atrodo. Nors nedalyvavau laidotuviuose, galiu tik svarstyti.“ / PG: „Todėl jūs ieškote pusseserės?“ / O: „Taip, tai man labai svarbu.“ / PG: „Mes jums papasakosime kai ką, kas tikiu jus nustebins. Pasiruošęs?“

Jūsų tėviškėje, Biržuose, gyveno Keberdžių šeima. *Pristatydami rodo suaugusių žmonių ir vaikų nuotraukas.* Jų namuose rinkosi Biržų visuomenė. Iki tos, visai Lietuvai baisios 1941 m. birželio 14 d. visiems laikams nubloškusios nebūtin ramų miegą ir nusistovėjusį gyvenimą. Per pusvalandį būti pasiruošusiems, susikrauti daiktus ir išvažiuoti. Viliaus mama, močiutė pasakojo: ką nutvėriau tą ir ėmiau. Algimantui buvo ketveri, mažajam Rimantui vos dveji. *Rodoma nespaltvota nuotrauka. Tada trumpam į studiją. Ir vėl kadrai senoviniai. Rodo iš nugaros ant suoliuko sėdintį Algimantą. Tada dar priduria:* „Taip, Olegai, jūs teisingai išgirdote, šis žilstelėjęs senukas yra jūsų dėdė, jis gyvas.“ *Skambant melancholiškai liūdnai muzikai, rodoma studija, kurioje Olegas ranka prisidengęs veidą, braukia per kaktą. Šluostosi akis.*

PG: „Labai jus nustebino? Mūsų pasakojimas tik prasideda. Dabar matydamas žilstelėjusi senuką žinote, kad čia jūsų gyvas dėdė. Galime tęsti?“ / Apsiašarojęs Olegas: „Galima.“

Vėl rodo senuką, kuris prisėda sofoje, ant kurios jau glaudžiasi visa šeima.

„Esu Algimantas Keberdis. O čia mano šeima. *Vedėja pristato visus šeimos narius.* Juk čia būtent jie, kurių visi ieško. Rodo šeimos narius besišypsančius ant sofos. Jie susirinko tam, kad išgirstų apie jus. Kurių prisiminimuose esate štai toks. *Rodo nespaltvotą nuotrauką, kurioje yra apie dešimties metų Olegas.* „Lieknas, kultūringas, tamsiaplaukis. Albumuose saugome daugybę to berniuko nuotraukų. Tik patys ankstyviausieji prisiminimai įamžinti atmintyje.“, - Algimanto žmona.

Apie šeimą pasakojo. Koks sudėtingas buvo gyvenimas. „Atsimenu, kad iš malūnininko parnešdavo miltų. Mes su broliu įsikepė blynų, laukdavome sugrižtančios motinos, o laukdami verkdavome. Tėvas buvo nuteistas. Mes jo taip ir nepažinojome. *Rodo jūra, ramiai tyvuliuojančią. Pakrypusius kryžius. Rodo paminklus tremtiniam, mat buvo ištremiti į Sibirą.*“, - Algimantas.

Niekas nežinojo, kad net keliuose archyvuose saugomi dokumentai apie šios šeimos istoriją. *Studijoje vis parodo Olegą, susikrėtusį.* Vilius Keberdis nubaustas dešimčiai metų tremties. *Skamba liūdna muzika.* Pasakoja apie tai, kaip tremtyje buvusi moteris rašydavo laiškus, kuriuose buvo išdėstyta viskas, ką jiems teko patirti. Laiškai rašyti tikintis, kad juos kas nors perskaitys. Moteris gavo atsakymą, kad jos vyras, Vilius Keberdis, mirė atlikdamas bausmę Krasnojarsko lageryje. Mirties priežastis – kraujo išsiliejimas į smegenis. Neaišku, ar iki to, ar po to, kai nuosprendis jau buvo įvykdytas. Iš tremties į Lietuvą šeima sugrižo 1960 m. Netrukus Rimantas išvyko į Rygą. Tad kaip nutiko, kad du broliai prarado ryšį?

„Mes 1957 m. kaip išsiskyrėm, taip ir nutrūko bendravimas. O susitikę iš esmės

nepasikalbėdavome. Kai Rygoje gyveno, tai susirašydavome. Buvo abejingumas tarp šeimos narių. Paskutinis kontaktas buvo, kai pas mus atvažiavo į Uteną. Prieš trisdešimt metų.“, - Algimantas.

PG: „Ar gyvas jūsų brolis?“ / Algimantas: „Nežinau.“ / PG: „Tada, kas gali pasakyti, kodėl net patys artimiausi žmonės ima ir susvetimėja. Tikriausiai taip nenutinka atsitiktinai. Algimantas – patriotas ir valstybės mylėtojas. Tuo tarpu, jaunėlis brolis Rimantas dėl „ramesnio“ gyvenimo sovietmečiu pasikeitė pavardę bei tėvavardį. Tačiau būta ir kitų, gilesnių nuoskaudų. Broliai visą laiką gražiai bendravo su judviejų močiute gyvenančia Biržuose. Tačiau, anot Algimanto, senolei susirgus, jo brolis su vaikais nė karto pasiligojusios senutės neaplankė.

Filmuoja kaip važiuoja keliu, ir dvi palyginamąsias brolių nuotraukas susideda vieną šalia kitos.

„Jie visą laiką veždavo vaikus pas mano močiutę į Biržus. Kai tik ji susirgo, tai vaikų ir pėdsakų nebeliko. Kažkiek pykdavau ant brolio. Jam tada ir giminaičiai neberūpėjo.“, - Algimantas.

PG: „Jūsų brolis miręs. Pasakysiu atvirai, jis gyveno jūreivių kompanijoje ir ten visi vyrai daug gerdavo. Olegas buvo tikras, kad jūsų nėra gyvo“ / Algimantas: „Norėčiau užduoti klausimą, kodėl po to, kai susirgo močiutė visi dingote į krūmus?“

Olego komentaras: „Buvau pasiruošęs išgirsti labai daug. Esu visko patyręs. Norėčiau nuoširdžiai suprasti, kodėl taip susiklostė brolių santykiai. Kodėl jie liovėsi bendrauti?“ / PG: „Tai norite dėdės paklausti? Pasitikite jį.“ / Olegas: „Jūs dar klausiate?“ / PG: „Sutikite, sutikite juos visus.“

Apsikabina, apsiašaroję veidai. Pasibučiuoja, apsikabina. Toliau šluostosi ašaras.

Sūnėnas Olegas: „Aš nekaltas.“ / Dėdė Algis: „Taip, tu nekaltas.“

NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 3 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas.

Rodymo laikas: 2009-01-07, trukmė 43 min. 35 sek.

„Istorija, kuri netilpo į vieną laidą. Atskleidusi dramatišką dviejų šeimų likimą. Viskas prasidėjo nuo vieno paieškų skelbimo.“, - Palmira Galkontaitė.

Londono vaizdai. Faktai apie Londoną. Tada šiek tiek statistikos susijusios su emigracija. Viena iš jų Solveiga. „Važiavau pusmečiui, bet užsilikau. Po pusės metų pradėjau angliškai šnekėti ir nutariau pasilikti.“, - Solveiga.

Palmira Galkontaitė (PG): „Kodėl pradėjote paieškas?“ / Solveiga (S): „Nes neturiu net pas ką nuvažiuoti.“ / PG: „O kas tavęs čia (Londone – aut. past.) laukia?“ / S: „Čia gyvenu, turiu darbą. *Rodo vaizdus iš Londono.* Esu čia, kur saugu, kur nesijauti vienišas ir gali su kažkuo tuo gėriu dalintis. Norisi, kad kažkas pas tave būtų, nesinori vienam kaip pirštui būti. *Išlaikomos pauzės, nenutraukia tylos.*“

Solveiga ieško sesers. Jos abi buvo paliktos mamos. Spėja – Kaune. „Girdėjau, kaip viena moteris su kaimyne salone kalbėjo ir išsidavė, kad yra sesuo. Iš auklėtojos vieną kartą pavogiau „papkę“.

Ten buvo parašyta Smilga Paulauskaitė. Apie ją nieko daugiau nežinojau.“, - Solveiga.

Grižtama į studiją. Pabrėžiama, kad Solveiga atskrido net iš Londono.

P. Galkontaitė (PG) „Tu prisimeni gyvenimą iki globos namų?“ / Laidos herojė Solveiga (S): „Atsimenu, kai kaimynai mane paėmė iš namų. Mačiau mama ėjo per kiemą manęs ieškoti. Jie mane paslėpė už užuolaidos. Tada mane išvežė ten, kur yra daug vaikų.“ / PG: „Kaip tau pačiai atrodo, ar tėvams rūpėjai?“ / S: „Nežinau...“ / PG: „Ar lengvai pritapai vaikų namuose?“ / S: „Niekada tu ten nepriprasi. Nors gal šiais laikais viskas kitaip.“ / PG: „O kas buvo baisu?“ / S: „Mus visą laiką mušdavo vyresni vaikai.“ / PG: „Ar tai buvo pagrindinė priežastis, kodėl bėgdavai iš globos namų?“ / S: „Taip.“ / PG: „Ar tave lankydavo artimieji?“ / S: „Niekas. Kai buvau pirmoje klasėje, kartais mane pas save pasiimdavo dėdė, bet daugiau niekas. Mama porą laiškų buvo parašiusi.“ / PG: „Tu jos ilgėdavaisi?“ / S: „Iš tikrųjų nekenčiau jos.“ / PG: „Kur ji dabar?“ / S: „Mirusi.“ / PG: „Dalyvavai laidotuvėse?“ / S: „Ne.“ / PG: „Kodėl?“ / S: „Gyvenau vaikų namuose. Nieko nežinojau.“ / PG: „O jeigu būtų pranešę?“ / S: „Nežinau, ar būčiau ėjusi.“

Rodo vaizdus iš Kauno Laisvės alėjos. Vaikštančius žmones. Tada pasako, kad jie, laidos kūrėjai, apie Solveigos šeimą žino daugiau negu ji pati.

Suradome dėdę Gražvildą. Iš pradžių, kuri laiką net gailėjomės dėl to. Nes matėme kaip giliai nugarūsti prisiminimai vėl iškyla į paviršių. Jam buvo labai sunku kalbėti, nes teko prisiminti šeimos tragediją, kuomet žuvo jo tėvai. *Tačiau laidos vedėjai vis tiek papasakojo skaudžias tragedijos detales.* „Tuomet apie tą tragediją girdėjo visas Kaunas. Kaip vyras atėmęs gyvybę žmonai, po to pakėlė ranką ir prieš save. Našlaičiais liko du vaikai: Gražvildas ir Raimonda. Kaip kokiam makabriškame scenarijuje, būtent šiandien yra tos baisios tragedijos metinės. Prabėgo 46 metai.“, - P. Galkontaitė.

„Man leisdavo ją lankyti, bet neišsivežti. Tik kas antrą savaitgalį. Pas dieduką gyvenome. *Tada nuotraukas rodo, kuriose Solveiga su dėdės šeima.*“, - Gražvildas.

„Graudžiai smagu buvo skaityti tavo dėdei rašytą laišką iš Marijampolės. Mamyte ir Gražvildai, kaip jums sekasi? Aš jums parašiau eilėraštį. Cituoja eilėraštuką. Po to seka prierasas, Gražvildai atsiųsk man keturis rublius.“, - P. Galkontaitė.

„Nu, o ką aš žinau, kodėl ne trys, o keturi rubliai.“, - Gražvildas.

Gražvildas jau šeštus metus našlauja. Pagalvojo, kad kažkas negero atsitiko, kai mūsų laida kreipėsi į jūsų dėdę. Tikina, kad susėdę viską išsiaiškinsite. Pagyvėjo, kad nenuleidai rankų ir ieškai sesers. Tada maža pasakodavai, kaip tau būtų gera susirasti seserį. Gražvildas prisimena, kad nenorėjai matyti savo motinos. Ir motina tavęs nelankydavo. Jai būdavo gėda.

„Raimonda prižiūrėjo vaikus, kiek tik sugebėjo. Tačiau daug kas priklausė nuo jos vyro, kuris buvo degradavęs alkoholikas. Pasigėręs triukšmaudavo.“, - Gražvildas.

Citata iš motinos laiško broliui: „O mergaitės mano vargšės, keikiu save, kad į pasaulį paleidau,

keikiu. Ir jos šitaip vargą vargelį vargs, be artimųjų. Ir jos neturi prie ko prisiglausti, kaip ir aš. Aš bijau pas savo vaiką nueiti.“

Raimonda stengėsi išsiskirti su vyru. Jis gydėsi nuo alkoholio ir pati Raimonda jau buvo pradėjusi girtauti.

„Žinojau apie šeimos tragediją. Dėdė buvo pasakojęs.“, - Solveiga.

PG: „Kaip tai, ką tu išgirdai, tave paveikė? Kokias mintis sukėlė? / S: „Buvau neteisi. Nors visą tai galima paaiškinti, juk tada buvau tik mažas vaikas. Dabar, kai man jau 32 metai suprantu, kad gyvenimas jai (motinai – aut. past.) nenusisėkė.“ / PG: „Kaip ieškojai sesers pati?“ / S: „Nebandžiau jos ieškoti. Niekaip aš jos nesurasčiau.“ / PG: „O ta mintis dažnai ateidavo į galvą?“ / S: „Dažnai. Tačiau pagalvodavau, kam jai gyvenimą gadinti.“ / PG: „Kodėl manai, kad galėtum tą gyvenimą sugadinti?“ / S: „Nežinau...“ / PG: „Ko seseriai linkėtum?“ / S: „Kad jos gyvenimas būtų susiklostęs geriau negu mano. Bent vaikystė. Nors kai užaugame, patys statome savo gyvenimą. Tokia amžiuje viskas nuo mūsų priklauso.“ / PG: „Kas pasikeitė, kad nutarei ieškoti sesers?“ / S: „Ji jau didelė, pagalvojau, kad kitaip reaguos. Jaunam žmogui daug skaudžiau išgirsti tokias naujienas.“

Dar po pirmo pokalbio su tavimi pradėjome paieškas. Tačiau atsidūrėme aklavietėje. Jokiuose šaltiniuose ar dokumentuose nepavykdavo užčiuopti siūlo galo. Kaip sužinojome vėliau, taip ir negalėjo būti. Šiuo atveju mums padėjo tavo paieškų skelbimas, kurį atsivežėme iš Londono. Įdomu kuo? *Solveiga atsako, kad aišku, jog įdomu.* Tavo prašymas Solveiga neliko be atsako. Sulaukėme skambučio, vienas jų ypač padėjo atliekant paieškas. Viena moteris prisiminė gražią tamsiaplaukę mergaitę, kurią kažkas ketino įsivaikinti. *Rodo Vilkijos globos namus.* „Mes su dieduku buvom nuvažiavę. Paaiškėjo, kad kažkoks gydytojas išsivežė Solveigos seserį į Gruziją.“, - Gražvildas.

Smilgos paieškose padėjo daugybė žmonių. Minėta medicinos sesuo Birutė pasakė, kas vadovavo vaikų skyriui. *Rodo ponią Aliną, skaitančią knygą. Ji prisiminė mergaitę dėl jos keisto vardo. Smilga. Smilga Vilkijos ligoninėje išbuvo ilgiau nei metus. Rodo vaikų piešinius. Tada pasakoja apie gruzinus, kurie įsivaikino Smilgą.*

Ji buvo išvežta į Gruziją. Ko gero ji laiko save gruzine ir nežino esanti įvaikinta. PG: „Solveiga, tu išgirdai, kad tavo sesutė buvo įvaikinta į vieną gruzinų šeimą. Tada Gruzija kaip tik išgyveno karą. Ar tu pati ryztumeisi tokiai avantiūrai ir vyktum jos ieškoti?“ / S: „Ne, nesiryžčiau.“ / PG: „Ne, Solveiga, jei yra istorija ir mes matome tikrą ir nuoširdų norą susirasti artimajį, mūsų niekas nesustabdys.“

Tada rodo vaizdus iš Gruzijos. Ramiai besiganančius gyvulius, čiurlenantį upelį. Rami muzika. Nuo rugpjūčio Gruzija tapo Lietuvai itin artima. Šiandien keliaudamas Gruzijos keliais jautiesi saugus. *Papasakoja apie gruzinų karo metu patirtą skausmą.* Nuo karo konflikto apimtų vietų iki Tbilisio – vos šimtas kilometrų. Gruziniai gedėjo teisės tiesiog gyventi.

Tada kalbina gruzinų šeimą, kuri anksčiau laidoje susirado savo artimuosius. Pasakoja, kaip pasikeitė jų gyvenimas. Rodo aplink lakstančius vaikus.

Žiūriu į savo šeimą ir džiaugiuosi, kad jų niekas nepametė, kaip kad man buvo nutikę.“, - laidos herojus.

Nuolatinis judesys. Važiuoja automobiliu, filmuoja judančius žmones. Tada pasakoja, kad ieškoma sesuo švęs po savaitės gimtadienį.

P. Galkontaitė (PG): „Spėk, kaip reagavo tavo sesuo sužinojusi, kad jos ieško tikra sesuo? Spėk, kaip?“ / Laidos herojė Solveiga (S): „Negaliu net įsivaizduoti.“ / PG: „Na, o kaip manai?“ / S: „Pirmiausia manau, kad pagalvojo, ko norite iškrėsti pokštą.“ / PG: „Įdomu sužinoti, kokia buvo tavo sesers reakcija?“ / S: „Aišku, kad įdomu.“

NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 4 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas. Rodymo laikas: 2009-01-14, trukmė 42 min. 40 sek.

„Bėgo metai, tačiau nei mes, nei Solveiga negalėjome numanyti, kur yra jos sesuo. Nė dviejų metukų neturinti mergaitė buvo įvaikinta ir išvežta į Gruziją. Liko daug neišskumų, net ir tuomet, kai priartėjome prie tų, kurių ieškojome. Visada sunkiausia būna kas kita, kaip prabilti į tuos, kurie suteikė paliktai mergaitei naują gyvenimą. Pagaliau ar ji pati norės apie tai žinoti.

„Ne, apie tai nebuvo nė kalbos. Man ji buvo dukterėčia, o kitiems – kaip dukra. Jūsų laidos kreipimasis buvo labai netikėtas, juk praėjo šitiek metų. Jūsų skambutis man buvo tikras smūgis. Svarsčiau kaip Smilga reaguos apie tai sužinojusi.“, - Smilgos dėdė.

Rodo mergaitę jau dviejų gruzinų glėbyje. Rodoma nuotrauka. Smilga Paulauskaitė tapo Irina.

PG: „Marina, ar prisimenate, kodėl pasirinkote mergaitę?“ / Globėja Marina (M): „Ji buvo manieže, kaip tik valgė manų košę. Vaikai valgė iš vieno dubens. Man tas labai nepatiko. Vyras ją pasirinko. Ji buvo mažiausiai patraukli iš visų, tačiau vyras norėjo būtent jos. O jau kai paėmiau, tada ir aš labai mylėjau. Jai niekada nieko netrūko.“ / PG: „O jūs ilgai svarstėte, ar imti mergaitę?“ / M: „Ne, sutvarkėme dokumentus ir kai tik galėjome, pasiėmėme.“ / PG: „Ar neklausėte dėl įvaikinamos mergaitės brolių, seserų?“ / M: „Niekas nieko nesakė. Būtume tą vaiką taip pat pasiėmę kartu.“

„Solveiga, tik todėl, kad buvai vyresnė, neatsidūrei Gruzijoje. Tavo seserį atsivežė į šį didelį ir erdvų namą.“, - P. Galkontaitė.

„Jie nuvažiavo į Lietuvą ir atvežė Iriną. Ji buvo tokia smulkutė. Jie ten vyko turėdami tikslą. Jie žinojo, kur važiuoja ir kodėl važiuoja. Tai brolio paslaptis, kurią pažadėjau išsaugoti, todėl neprašykite jos atskleisti“, - Smilgos dėdė.

Šiame name bėgo Irinos vaikystė, kuri buvo kupina laimės akimirkų. Jos atsiradimą gruzinų šeimoje siejo tragedija. Jie buvo palaidoję dviejų metukų dukrelę. Prieš šešiolika metų pakirstas

ketvirto infarkto mirė mergaitę įsivaikinęs tėvis.

Iriną užauginusi ir jos mama tapusi moteris dvejojo, ar atskleisti mergaitei tikrąją jos gyvenimo istoriją. PG: „Kokie argumentai buvo už ir kokie prieš?“ / M: „Bijojau, kad jai bus skaudu. Nenorėjau, kad ji susinervintų. Man labai pagailo jos sesers, juk ji augo be motinos.“

Pamini keturkojus ir rodo bėgantį šunį. Daug asociacijų. Kalba apie išsprautą gyvenimą rodo perpildyta bendrabutį. Irina pasakoja, kad viskas ją nustebino. Ji žinojo, kad gimtasis miestas – Kaunas. Kad turi seserį. Sako, kad Lietuva – mažytė ir tokia pat šilta, kaip ir Gruzija.

Irina turėjo daugiau klausimų mums, negu mes jai. „Visą gyvenimą kažko laukiau. Jaučiau, kad galėjo kažkas būti. Sužinojusi apie seserį, prabudavau naktimis ir verkdavau, man labai jos gaila. Labai noriu jai padėti, kad tik Solveigai būtų gerai.“, - Smilga.

Pirmą kartą pamatė savo seserį kompiuterio ekrane. Šypsosi. Teigia suprantanti, kas jai yra sakoma. Nors lietuviškai nekalba. Teigia, kad net jei Solveigos ir nepažinotų, suprastų, kad ji yra jos sesuo. Rodo, kaip visa giminė žiūri Solveigos skelbimą.

„Tie keli žodžiai, pasakyti seseriai, graudino visus. Nereikėjo jokio vertimo, juk tai kas svarbiausia iš tiesų girdima širdimi.“, - P. Galkontaitė.

Kelia taurę už Solveigą. Nors jos nepažįsta, tačiau teigia, jau spėję pamilti. Po naujienos apie sesers paieškas gruzinų šeimoje buvo surengta šventė, bene didžiausia po Irinos (Smilgos – aut. past.) vestuvių. „Solveiga, nežinau, kaip tai paaiškinti, bet aš labai tave myliu. Tikriausiai tu esi ta, kurios visą gyvenimą laukiau. Noriu susitikti.“, - Smilga-Irina.

PG: „Kokia pasirodė jūsų sesuo?“ / Solveiga (S): „Tikrai nesitikėjau, kad ji tokia. Galvojau, kad jos nauji tėvai nepasakys jai visos tiesos.“ / PG: „Motina sakė, kad iš Irinos tavęs niekas neatims. Tave myli visa šeima, net jos kaimynai. Dauguma Gruzijos gyventojų gyvena žemiau vidutinio lygio. Todėl kelionė į kitą šalį – brangus malonumas. Ar tau būtų labai apmaudu, jei tam kad jūs susitiktumėte sukliudytų tokia banalybė?“ / S: „Manęs niekas nesustabdytų. Jei ji negali atvykti į Lietuvą, aš skrisiu į Gruziją.“ / PG: „Gal tu kada nors ir skrisi, bet tik ne šį vakarą.“

Tuo metu kai Lietuvos sporto aštuoliai išgyveno Pekino olimpinių žaidynių aistras, gruzinai kentėjo nuo rusų bombardavimų. Gruzinai jautė, kaip lietuviai juos palaikė, aukodavo kraują, rengdavo akcijas.

PG: „Na mieloji, tavo sesuo baisiausiai bijodama atlaikė pirmą gyvenime skrydį ir yra čia studijoje. Pasitikite.“

Susitikusios sesės apsikabino. PG: „Prisėskite dar trumpam mergaitės. Man taip malonu jus abi tokias matyti. Vos prieš kelias valandas sesuo sakė, kad labiausiai bijo, kad tu Solveiga patenkinsi smalsumą ir viskas baigsis. Ką išgyveni Irina?“ / Irina: „Sunku pasakyti. Buvo tuštuma, o dabar ji užpildyta.“ / PG: „Mes pranešėme, kad turi tikrą dėdę. Todėl susipažink ir su juo. Smagu, kad dabar kalbame jums abejoms. Moterims, kurias labai nori pamatyti jūsų dėdė.“

Smilga tu gimei trim savaitėm anksčiau laiko. Sudėtinga moters istorija. Tave kartu su mama iš ligoninės parvežė dėdė. Dabar būtent dėdė prisiminė, koks kino filmas lėmė Smilgos vardą. Sibiro tautų vardas. Norisi tikėtis, kad jūs niekada neprarasite vienas kito.

**NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 5 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas.
Rodymo laikas: 2009-02-10, trukmė 40 min. 18 sek.**

Motina dėl meilės kitam vyrui miške paliko du savo vaikus. Po trisdešimties metų vėl grįžome prie šios istorijos. Trys vienas kito nepažįstantys vaikai. Vaikinukui tapsinčiam kunigu dabar yra 26 metai.

„Sunku būna net ir vaikstant gatve, praeina žmogus, antras, trečias. Tada kraujas suvirpa, ar tai nėra tavo brolis, sesuo?“, - Ernestas.

Kuomet Ernestui buvo penkeri, jį įvaikino. Iki to laiko tėviai jau buvo padėję susirasti seserį. Tuomet Ernestas norėjo susipažinti ir su savo tėvais.

„Nusiunčiau savo nuotrauką. Pirmoji atvažiavo motina. Buvau pamokoje, kai paprašė sugrįžti į Licėjų. Atėjusi moteris davė saldainių dėžutę ir nieko nesakė.“, - Ernestas.

Tada jį gniuždė pyktis ir jis nieko neklausinėjo. O po to pasidarė gaila dėl to. Išeinančiai motinai jis pasakė, kad daugiau nebenori jos matyti. Jau tada bandė paklausti, ar yra brolių, seserų. 1984 m. spauda rašė apie miške paliktus vaikelius. Juos paliko tikra motina.

„Ji mus paliko vien dėl to vyro, kuris reikalavo, kad ši taip pasielgtų. Verkiančius vaikus rado netoliese gyvenusi mokytoja. Kitų artimųjų nepavyko surasti nors ir kaip ieškojo. „Būtų buvę šaunu, jei to kaimo gyventojai prabiltų ir suteiktų kokios nors informacijos“, - Ernestas.

„Pirmiausia laišką man atsiuntė tėvas. Mane sužavėjo tai, kad esu kaip du vandens lašai į jį panašus. Žvelgdamas į nuotrauką įsivaizdavau, kad manęs aplankyti turėtų atvažiuoti aukštas žmogus, tačiau lankomajame pasirodė kresnas žemaūgis vyras. Iš karto matėsi, kad jis nevensia taurelės. Tėvas pasiūlė pasivaikščioti po parką. Tačiau pats pokalbis nebuvo nuoširdus. Gerai tai, kad iš tėvo lūpų išgirdau, jog turiu dar vieną brolių.“, - Ernestas.

„Paprašiau motinos daugiau dokumentų. Sakė nieko neturinti, tik pridūrė, kad galiu ieškotis brolio. Pavyko išsiaiškinti, kad turėjo dar vieną sūnelį. Romą Račkauskį. Daugiau nieko nepasakė. Ir ar tikrai galima tikėti motinos žodžiais?

Visko gali būti. Gal ir neverta tikėti. Bet jei Violeta Račkauskytė nemelavo, tai turėtų toks gyventi. Jei yra pažįstančių, Ernestas prašo atsiliepti, labai prašo. „Daugiau šypsočiausi gyvenime, nors ir dabar netrūksta šypsenų.“, - Ernestas.

Romanui, tik sulaukus 22 metų, sušmėžavo svajonė susikurti normalų gyvenimą: P. Galkontaitė

(PG): „Apie ką tu svajoji?“ / Romanas (R): „Rasti darbą, tėvus.“ / PG: „Kaip įsivaizduoji, ar didelė bus tavo šeima?“ / R: „Stengsiuosi turėti didelę. Tik nedarysiu to, ką darė tėvai. Niekada nepaliksiu savo vaikų.“ / PG: „Esi tikras?“ / R: „Taip.“

Savo tėvų Romanas neprisimena. Net juodžiausio ilgesio akimirkomis neprisišaukia jų veidų. *Rodomas nuotraukos iš vaikų globos namų. Klausimai, kodėl taip atsitiko – ėmė kilti ne iš karto.*

„Kai smegenų atsirado pradėjau galvoti. Neturiu nei brolio, nei sesers. Kilo klausimai, kodėl niekas man nerašo. Jaučiausi lyg vienas ant pasaulio būčiau.“, - Romanas.

Tėvų pamiršti vaikų globos namų auklėtiniai galėtų pasakyti tą patį. Dažnas žino, tik tai, ką perskaito įrašuose. Mūsų laidos herojus, tik iš jų sužinojo, kad turi dvi vyresnes seseris.

P. Galkontaitė (PG): „Jei sutiktum tėvą ir motiną, ką su jais veiktum, apie ką kalbėtum?“ / Tėvų paliktas Romanas (R): „Pirmiausia paklausčiau, kodėl jie palikinėja vaikus. Kam iš viso reikia gimdyti, jei po to paprasčiausiai jų yra atsikratoma. Pasiteiraučiau, kodėl jie taip pasielgė su manimi.“ / PG: „Bet juk žinai, kad žmonės, kurie palieka vaikus, ne visada nori pripažinti tėvystę. Jie tokio vaiko nenori priimti, nes jis būtų, kaip gyvas priekaištas sąžinei. Ar nebijai dėl savęs?“ / R: „Nė kiek. Gali būti, kad nenorės bendrauti. Man tik svarbu pamatyti.“ / PG: „O seserys?“ / R: „Su jomis norėtusi gražesnio bendravimo. Nesinori pasaulyje jaustis vienišam. Stengčiausi derintis prie sesių, jos galbūt derintusi prie manęs.“

Romanas, kukliame bendrabučio kambarėlyje gyvena vienas. Laukia kol grįš draugas uždarbiaujantis užsienyje.

PG: „Kur dirbi?“ / R: „Niekur.“ / PG: „Iš ko gyveni?“ / R: „Krikšto tėvą turiu. Jis man pinigų paskolina.“ / PG: „Kaip žadi gražinti?“ / R: „Dirbsiu pas jį.“

Romanas, serga liguista nervų liga. Jis vos baigė mokyklą.

PG: „Kada tu buvai septyniolikos metų, ar kūrei planus, kur eisi (sulaukęs aštuoniolikos – aut. past.), ką darysi?“ / R: „Ne, kai išvarė iš ten (vaikų globos namų – aut. past.), tada tik pradėjau galvoti. Su draugu susitariau, kad pas jį pagyvensiu.“

Romanas į buvusius vaikų globos namus užsuka retai, tačiau pripažįsta ten turėjęs draugų. Tiesa, pirmiausia jis pavogė mobilųjį telefoną. Jį pardavęs, už pinigus nusipirko dešros bei alaus. Smulkios vagystės kartoji, daugėjo teistumų. Sužinoję apie Romano vagystės, dingo jo rėmėjai iš Vokietijos, nusigręžė draugai. Jis liko vienas.

Jonas globoja Romaną. Jis neteko aštuonerių metų sūnaus, todėl įsivaikino panašaus amžiaus berniuką.

P. Galkontaitė (PG): „Jau 17 metų esate šalia Romano. Atsakykite atvirai bei nuoširdžiai, ar niekada nesigailėjote (kad įsivaikinate – aut. past.)?“ / Berniuką įsivaikinęs Jonas (J): „Ne, niekada. Galbūt jam būdavau per griežtas, norėjau kad mokytųsi, o jis visada tyliai klausydavo.“ / PG: „Ar nesinorėjo pasakyti, kad nuo šiol aš tavimi nebesirūpinsiu?“ / J: „Jeigu jis būtų sukūręs šeimą, tikrai

nebesikiščiau į jo gyvenimą. Tačiau, kai žmogus yra vienas – norisi jam padėti.“ / PG: „Jūs kiekvieną kartą jam atleisdavote?“ / J: „Taip.“

Daugybę kartų Romanas yra viešėjęs Jono namuose. Tačiau niekas nedingdavo. Tiesa, pats Jonas išgirdavo pastabų, kad būtų atsargesnis.

„Tikiu, kad jis pasitaisys, nebevogs, taps geresniu žmogumi.“, - Jonas.

PG: „Romanai, kas pasikeistų, jei šalia būtų seserys?“ / R: „Būtų kitas bendravimas. Man tėvą atstoja krikšto tėvas. Tačiau trūksta tikrų šeimos narių.“

Vartydamas vaikų globos namų bylą, Romanas susimąstydavo, kur mama. Kažkokiam kaime gyveno visa šeima drauge, juk motina turėjo būti kažkada jų gyvenime. Kaimynai kalbėjo, kai tėvai užgerdavo, trijų metų Aliona tapdavo jaunesnių vaikų aukle.

PG: „Ar tavo mama žino, kad mes čia. Pasakei?“ / Aliona (A): „Taip.“ / PG: „Kodėl mama neaugino jūsų?“ / A: „Nesu klaususi to asmeniškai. Ji sako, kad vaikus atėmė. Mane įvaikino, kai man buvo 7 metai.“ / PG: „Kodėl tave pasirinko tie žmonės?“ / A: „Mano tėviai gyveno Raseiniuose. Jie vaikščiodavo pro vaikų namus, pasakojo, kad širdį suskaudavo matant kieme žaidžiančius vaikus. Todėl ir sugalvojo įsivaikinti. Prisimenu, kaip jie atėjo. Pamenu įmotės žodžius, kad puoliau jai į glėbį. Sakiau, būk mano mama.“ / PG: „Tau trūko mamos? Ilgesio būta?“ / A: „Nelabai tokių metų supratau, kas ta mama, kas tėtis.“

Aliona su tėviais gyveno iki 16 metų. Tada pradėjo kauptis sunkiai paaiškinamas įtūžis, vis dažniau kildavo tarpusavio konfliktų. Visko būta. Tik tiek, kad mergaitė buvo aprūpinama materialiai. Įtėviai turėjo savo du vaikus, todėl Aliona jausdavosi atstumta.

PG: „Tau ir dabar apie tai skaudu kalbėti?“ / A: „Užsiglaistė viskas metams bėgant. Kai mamą susiradau pagerėjo situacija. Prieš tai mane ir uždarydavo, ir valgyti neduodavo kelias paras.“

Aliona mąstė, kur jai reikės dėtis. Kas tie artimieji, Aliona nežinojo. Patys įtėviai subruzdavo ieškoti biologinės motinos. Taip Aliona atsidūrė prie motinos slenksčio.

PG: „Ar mama noriai priėmė?“ / A: „Pamenu pačią pirmą dieną. Jai buvo labai netikėta. Po kelių mėnesių prisipažino, kad iš karto suprato, kas aš esu.“

Net ir tada, kai likimas pametė antrą šansą būti motina, kiek atsitokėjusi moteris pradėjo vyti Alioną lauk. Tikindama, kad ji nėra jos duktė. A: „Iš pradžių būdavo skaudu. Kildavo noras grįžti pas įtėvius, kurie manęs taip pat atsisakė. Tada jaučiausi tarsi būčiau tarp žemės ir dangaus.“

Su mama, Aliona gyvena jau vienuolika metų. Buvo bandymų išeiti, tačiau visą laiką likdavo. Aliona turi šešerių metų turtą, dukrelę Gabrielę.

Tada pasakoja apie Eleną, Alionos seserį. Motinos paliktą Eleną į gimtąjį kraštą atvežė įtėviai, sutvarstytomis rankomis bei kaklu. Esą nuo mažens mergaitės būta labai nervingos. Pagauta įsiūčio ji puldavo žaloti save, daužyti viską aplinkui. Ir nuolat trokšdavo pamatyti artimuosius. Merginos įmotė tikėjosi, kad susitikusi su jais, Elena nurims.

PG: „Kaip motina sutiko Elena?“ / A: „Taip pat. Atprato nuo motinystės. Greičiausiai dėl materialių dalykų. Turbūt manė, kad prašysime iš jos pinigų. Tikiu, kad ji gal ir jaučia kažką širdyje. Tik bijo atsiverti.“

Daugiau sesers Aliona nematė. Apie brolių žinojo nedaug, jai ne paslaptis, kad Romanas sirgo.

PG: „Tau trūksta savų?“ / Romanas: „Taip. Juk vieno kraujo esame.“

Romanas neteko amo sužinojęs, kad motina gyveno už 30 km. nuo jo paties namų. *Klausia, ar norėtų aplankyti?* Romanas: „Reikia važiuoti. O kaip kita sesuo?“ / PG: „Apie ją tu taip pat sužinosi.“ *Intriga išlaikoma.* PG: „Tai ruoškis, renkis, važiuokim.“

Kol Romanas rinko gėles, mes kalbėjomės su Aliona. PG: „Apie ką tu svajoji?“ / A: „Noriu dukrą užauginti normaliu žmogumi. Kad augtų ne taip, kaip man teko.“ / PG: „Pameni sakiau, kad Romanas gyvena šalia, sakiau, kad neatvešim. Mes jo neatvežėm, jis pats atėjo. Pasitik jį. Tikrai aš nemeluojau, pasitik jį.“ / A: „Kur?“ / PG: „Tu galvoji, kad tai pokštas? Tai ne pokštas. Brolis ateina tavo keliuku, prie šio namo.“

Prie namo susitiko brolis ir sesuo. Apkabino, paspaudė ranką. Rodo gėles, ir ne itin besišypsantią sesę. Tada rodo motiną, kaip Romanas telefonu kalba su mama. Ji paklausė, kiek jam metų, ar yra aukštas. Teiravosi, kodėl čia sugalvojo ieškoti? Sakė, gali palaukti kol grįš, namuose gali pasilikti, tik iki ryto. Grėsmingos muzikos fonas.

Galima numanyti, kad visų jų laukia emociškai įtemptas vakaras. Juk tiek daug jie vienas kitam norėjo pasakyti.

NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 6 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas.

Rodymo laikas: 2009-02-03, trukmė 40 min. 48 sek.

Rodo rūpintojėlį ir kalba apie rūpestingus globėjus.

„Kristina ieško brolių. Vidmantas sėdėdamas kalėjime pamatė laidą ir atpažino seserį. Parašė laidai laišką, kad norėtų susipažinti su visais. Jei, žinoma, jie norės bendrauti.“

„Noriu susipažinti su visais artimaisiais, kurių net neįsivaizdavau egzistuojant. Jeigu, žinoma, jie norės su manimi bendrauti. Atsidūrus kalėjime daugelis brangių žmonių nuo manęs nusisuko. Gailiuosi, kad nuėjau blogais keliais. Neprarandu vilties, kad netrukus išėjęs į laisvę tapsiu geresniu žmogumi. Susidėjau su blogais draugais. Nuėjau ne tuo keliu, kuriuo reikėjo. „Draugai“ išvedė iš doros kelio. Prasidėjo nusikaltimai, alkoholio vartojimas, neklausiau man padėti norėjusių žmonių patarimų, viską dariau priešingai nei reikėtų.“, - Vidmantas.

Gyvenimas buvo žiaurus, tenka pripažinti – ne itin geras. Tiesa, artimų žmonių, jis niekada neturėjo. Tėvas, pas kurį gyveno laisvėje, labiau rūpinosi svaigalais, o ne sūnumi. Vidmantas (V): „Pas tėvą tikrai negrišiu. Jam rūpi tik prisigerti.“ / PG: „Vadinasi, jei būtų kitas variantas, kur grįžti,

nekeliautum pas tėvą?“ / V: „Negrįžčiau.“

Ekrane matyti, kaip jis vienas vaikštinėja kalėjimo teritorijoje.

Po to, kai laida išvydo eterį, mes skubėjome į kitą vietą. Kristina norėjo pamatyti mamą. Deja, jūsų visų mama Gražina mirė prieš keletą mėnesių. Tuo tarpu Kupiškyje laidą žiūrėjusi Regina suprato, kad Kristinos istoriją liečia ir ją. Mat moteris turėjo įsivaikinusį Moniką, Kristinos seserį.

„Vaikų globos namuose lankiausi tris mėnesius. Nes vaiko, taip iš karto negalima paimiti.“, - Regina.

Vardų neprisiminsiu. Aurimas, aš, Vidmantas, Kristina, Marius ir dar mergaitė yra.“, - Sandra.

P. Galkontaitė (PG): „Ar norėtum susipažinti su seserimi ir broliu?“ / Laidos herojė Monika (M): „Taip, gal ir norėčiau. Būtų smagu.“ / PG: „O tu prisimeni motiną?“ / M: „Prisimenu. Jos plaukai buvo ilgi. Kartą buvo aplankiusi, atnešė saldumynų.“ / Mergaitę priglobusi įmotė (Į): „Vieną kartą priėmė motiną, o antrą kartą pasakė, kad nebeatvažiuotų, nes mergaitei buvo gėda.“ / PG: „Kodėl?“ / Į: „Jos motina buvo girtuoklė. Ir tas matėsi tiesiog ant veido.“ / PG: „Tavo brolis ir sesuo, buvo susitikę ir sakė, kad jiems trūksta tik tavęs.“ / M: „O jie čia taip ir atvažiuos? Jūs juos atvešit?“ / PG: „Jie patys atvažiuos.“ / M: „Jie neturi mašinos.“ / PG: „Iš kur žinai, juk tu jų nepažįsti.“ / M: „Jie nemoka vairuoti, aš irgi nemoku.“ / PG: „Iš kur žinai?“ / M: „Jie vairuotojo teisių nelaikė.“ / PG: „Pati pagalvok, jei bet kokia kainą trokšti susitikti, ar svarbu – turi jie mašiną ar neturi? Jie gali ir pėsti ateiti.“ / M: „Pėsti? Juk toli eiti. Pavargs.“

„Rodėme Airijoje gyvenančių artimųjų prašymus. Vienas tokių prašymų Jolantos ieškančios pusseserės kreipimasis.“, - P. Galkontaitė.

„Noriu susirasti savo pusseserę. *Jolanta taip pat pamena keliones į Vilnių. Susitikimą. Buvo senas turgus. Smulkmenos, prisiminimai. Pavydėjau, kad lankė baletą. Tai buvo ir mano svajonė.*“, - Jolanta.

PG: „Su kokiomis mintis vykote į Lietuvą?“ / Jolanta (J): „Neabejojau, nedvejojau iš karto apsisprendžiau. Bilietas tą pačią dieną buvo nupirktas, kai tik paskambino iš jūsų laidos.“ / PG: „Pradėkime nuo senesnių laikų. Kiek jums buvo metų kai likote be tėvo?“ / J: „Ketveri metai, o jam apie 40 metų. Jis pasikorė, nusižudė.“ / PG: „Ar niekada nekėlėte klausimo, kodėl jis taip pasielgė?“ / J: „Niekas ta tema nekalbėjo.“ / PG: „Ar po tėvo mirties bendravote su jo šeima?“ / J: „Tik su teta. Ji atvažiuodavo į svečius, pasiimdavo mane į kaimą.“ / PG: „Jolanta, papasakokite, kokie momentai išlikę atmintyje, susiję su buvimu tetos šeimoje?“ / J: „Daug laiko leisdavome kartu kaime. Daug močiutei išdaigų prikūrėme. Ji sakydavo, kad išveš mane atgal į Kauną, jei neklausysiu. Močiutė buvo ne kartą paklupdžiusi mus ant žirnių. Prisimenu, kad pusseserė vesdavosi mane prie upės.“ / PG: „Kas nutiko, kad tetai mirus, nutrūko visi ryšiai?“ / J: „Mama draudė, nenorėjo, jog bendrautume“ / PG: „Kodėl?“ / J: „Nežinau, gal prisiminimai negerai buvo. Tada išsikraustėme ir

ryšiai nutrūko. Mama niekada nebuvo artima.“ / PG: „Gal po tėčio mirties kilo kokie konfliktai?“ / J: „Vienintelė bendravimo iniciatorė buvo teta.“ / PG: „Kodėl tik dabar ryžotės paieškom?“ / J: „Ieškojau anksčiau. Varčiau adresų knygas. Naudojau kompiuteriu. O iš atminties viskas buvo išsitrynę. Mano mamai mirus, likau visai viena.“ *Paskutiniai žodžiai privertė nudelbti galvą.* PG: „Po mamos mirties nutarėte susirasti savo pusseserę?“ / J: „Taip. Gyvenant toli nuo Lietuvos, toks noras tikrai nesumažėjo. Nebesinori pamesti daugiau metų.“ / PG: „Ką žinote apie savo pusseserę?“ / J: „Nieko. Žinau vardą, mergautinę pavardę. Daugiau nieko.“ / PG: „Daugiau nieko?“ / J: „Nieko.“ / PG: „Kaip manote ar pusseserė Vida jus prisimins?“ / J: „Nežinau. Turėtų suprast apie ką kalbate.“ / PG: „Ar būtų apmaudu, jei nesuprastų?“ / J: „Taip.“

Pradėkime Jolanta paieškas. Tiksliau stebėkime pasakojimą. *Rodoma geležinkelio stotis.* Ji sėsdavo į penktuoju numeriu pažymėtą troleibusą. Namu, kuriame gyveno Vida, nebėra.

Kalbina Vidą. Rodo nuotraukų albumus. Paaiškėja, kad ji viską prisimena.

„Ten buvo ir gaisrinė, ir visi kiti pastatai, kuriuos Jolanta minėjo. Visą laiką turėjau savo rankose namus. Kad ir kas beatsitiktų, visą laiką buvo kur sugrižti. Tiesiog aš išgyvenau.“, - Vida. Šeimyninis gyvenimas Vidai nenusisekė. Nors moteris ir užaugino sūnų bei dukrą. Pati tokios šeimos neturėjo.

„Aš pusseserę mylėjau. Aš gaudavau daugiau už ją pylos, kai abi ką prisidirbdavome. Mano pačios asmeninis gyvenimas buvo sunkus ir pati savo naštos negalėjau panešti. Kol mano mama buvo gyva, mes sutarėme su pussesere. Man buvo dvylika metų, kai mirė mama. Tada buvo labai skaudu.“, - Vida.

Vida pamena, kaip gerai leisdavo laiką su Jolanta. Užteko tos erdvės. Visas vasaras kartu leisdavo. Kadangi senelis numirė, Vidai buvo reikalinga mama, o Jolantos motina ja nesirūpino. „Augome kartu, kaip sesės. *Rodo vaikystės nuotraukas.* Buvome močiutės kopija.“, - Vida. Vidos ir Jolantos gyvenimo keliai panašūs. Vida anksti neteko mamos, Jolanta – tėvo. Vida apie Jolantos tėvą tik gerais žodžiais atsiliepė. Mat jis buvo kitoks. Mamos brolis slapta nuo šeimos vedė. Santuokai nepritare močiutė – Jolantos mama. Pusseserė tėveliui mirus neturėjo gero gyvenimo.

„Močiutė turėjo sūnų ir dukrą, o liko be nieko. Močiutės sielvartas buvo baisus. Po to, kai norėjo kurti savo šeimą, turėti savo vaikų, supratau, kokį sudėtingą gyvenimą mes turėjome. Teko išmukti pasijusti pilnaverte. Esu labai patenkinta savo gyvenimu.“, - Vida.

PG: „Jei sutiktumėte atsitiktinai gatvėje, ar būtumėte atpažinusi?“ / J: „Gal būčiau ir praėjusi. Tetos veidą atsimenu. Tėčio nepamenu. Mūsų likimai susiklostė panašiai. Tik ji turėjo namus.“ / PG: „Gal dėl to taip ir veržiatės susitikti?“ / J: „Taip.“ / PG: „Pasitikite savo pusseserę. Ji nekantrauja jus sutikti.“

NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 7 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas.

Rodymo laikas: 2009-03-25, trukmė 43 min. 00 sek.

„Moterys, kurias netrukus pamatysite, kreipėsi kai pačios nesugebėjo išspręsti savo problemų. Jos tikėjosi surasti savo artimuosius.“, - P. Galkontaitė

Tauragė. Viename grožio salone dirba Laima. Ji buvo įvaikinta. „Jie man kaip tikri tėvai. Tačiau dar būdama mokykloje sužinojau, kad biologiniai tėvai yra visai kiti žmonės.“, - Laima.

P. Galkontaitė (PG): „Kaip įvyko, kad tokį skaudų dalyką sužinotai mokykloje?“ / Laima (L): „Dailės mokytoja pasakė. Nežinau, kodėl ji taip padarė. Tiesiog ėmė ir pasakė, kad mano tėvai netikri. Man kaip vaikui buvo didelis smūgis. Tiesiog nenorėjau namo eiti. Nemoku apibūdinti to jausmo.“

Laima ieško bet ko iš savo artimųjų. „Senelių irgi nenorėčiau sutikti, nes žinau, kad mane vežė pas juos, bet šie atsisakė globos. Mamos taip pat nenoriu matyti. Nerandu argumentų, kaip galėčiau ją pateisinti. Tuo tarpu brolis ir sesuo yra nekalti. Juos labai norėčiau sutikti, pažinti.“

Palikusi vaikus motina pabėgo. Policija buvo bejėgė ją surasti. Jau netrukus užregistruota Jadvygos, vaikus palikusios motinos, mirtis. Buvo laikas, kai Alma nežinojo, kad turi kitą vardą ir pavardę. Kartą paskambino nepažįstama moteris ir prisistatė motina. Kristina prieš penkerius metus aptiko gimimo liudijimą. Jame įrašytas vardas Asta. Būtent tada Kristina prisiminė vieną įvykusį pokalbį, per kurį išaiškėjo, kad ji turinti seserį.

Laima pasakoja, kad jos sesuo dirba gydytoja ir yra labai panaši į ją. Ji gyveno pas Laimos tėvą transporto gatvėje. Rodomos nuotraukos, gimimo liudijimas. Kristina su tėvu bendravo, tačiau šis nebūdavo atviras. Net mirties patale jis nieko nepasakojo apie kitą seserį. Radus dokumentus atgimė prisiminimai apie seserį.

PG: „Jau dabar, jau šį vakarą, Kristinos ir Laimos gyvenime atsirado vilties. Jeigu ką tik papasakotos istorijos pasirodė pažįstamos, nedelskite ir praneškite mums.

„Žinių apie artimuosius kartais tenka laukti ne vieną mėnesį, ne vienerius metus. Taip atsidūrėme Paulauskų šeimoje, Kėdainiuose. Kuriuose ieškojome Dianos bei Gretos sesers – Almos.“, - P. Galkontaitė

Mergaitę parvežė pas močiutę. Pastaroji buvo labai ligota, todėl nepajėgė auginti mergaitės. Teta ją nunešė į ligoninę. Almanto sesuo buvo aštuoniolikos, kai susilaukė dukrelės. Almanto ir Kristinos tėvai išsiskyrė, kai jie dar buvo visai maži vaikai.

„Mumis rūpinosi močiutė. Tėvai nuėjo savais keliais. Aš atsidūriau internate. Vidurinėje man nebuvo sąlygų mokytis. Viena sesuo susirado vaikina, o kita – taip pat nutolo. Močiutės laidotuvės buvome dviese.“, - Almantas.

Kiek pamena Almantas, vyresnė sesuo niekada nesielvartavo dėl savo poelgio. Buvo išvažiavusi į Vilnių. Paskui grįžo į Kauną. Kartu su dar dviem broliais užaugusios seserys dar šiandien prisimena: „Įlindau į mamos pasą. Ten pamačiau, kad yra dar viena sesuo. Pasiteiravau apie tai motinos. Ji pradėjo verkti, sakė, nenorinti apie tai kalbėti. Žinojome, kad yra dar kažkas, tačiau mes seserys niekada neklausinėjome. Mums visada trūko vyresnės sesers.“

Ar ji apie tai (kad jos trūksta kitiems artimiesiems – aut. past.) žinojo ką nors? Almantas pirmą kartą į mūsų laidą kreipėsi prieš septynerius metus.

PG: „Kaip nutiko, kad jūsų sesuo buvo išvežta į vaikų globos namus?“ / Almantas: „Laimutė, seserį, atiduoti į ligoninę nutarė teta. Nunešė į vaikų skyrių, nes jai taip patarė.“

Kai pas Almantą viešėjome pirmą kartą, jis pasakojo ir apie savo ieškomą tėvą, kuris buvo banditėlis, gąsdindavęs Viliampolės gyventojus. Tėvas iš kalėjimo tai išeidavo, tai vėl papildavo. Galbūt tik išėjęs į laisvę jis prisimindavo dukrą. Vyra, sėdintį kalėjime, Kristina labai mylėjusi.

Neaiški istorija. Gana painiai viskas pasakojama.

Sugrižtama į pirmąjį susitikimą. Rodomas nespaltotas vaizdas, kaip motina kloja lovą, o vaikai ramiai miega. Idilė. Kai kalbina sesers ieškančius brolius ir seseris visą laiką ant sofos sėdi jų vaikai.

Trūko tiek nedaug, kad Laimos teta, taptų jos mama. Tačiau taip neįvyko. Laima – Almanto dukterėčia. PG: „Ar Laimutė turėtų pagrindo pykti? Galėtų rasti priežasčių dėl kurių nebendrautų su jumis?“ / Almantas: „Aišku, kad turėtų kažkas širdyje būti. Tačiau kas kaltas, kad taip susiklostė gyvenimas. Juk galėjome augti kartu ir gyvenimas būtų visiškai kitoks.“

„Mes sesers niekada nesame mačiusios. O juk jai dabar turėtų būti 31 metai.“, - seserys.

PG: „Įsivaizduoju, kaip jums smalsu ją pamatyti?“ / Viena seserų Greta (G): „Taip, be abejo.“ / PG: „Galų gale netgi smalsu sužinoti ar ji ką nors žino apie jus?“ / G: „Manau, kad nieko. Nes pavardė pasikeitusi. Vargiai, ar galėjo ką žinoti.“

Vienas brolis dirba Airijoje, kitas Kaune. Todėl negalėjo atvažiuoti. Tačiau ieškoti vyresnės sesers buvo visos šeimos sprendimas.

„Šešerius metus ieškojome jūsų dukterėčios, jūsų sesers. Ir labai atsitiktinai prisikasėme prie sėkmės. Pasiruoškite netrumpam pasakojimui.“, - P. Galkontaitė.

Jonas, kiek sutrikęs vaišino mus medumi ir sūriu. Šis nepaprastai nuoširdaus ir atviro veido vyras užaugino Laimutę. Reikėjo sveikatos, kad galėtum pakilnoti mergaitę. Jonas nustebo, kad kažkas ieško dukterėčios. Jai buvo trys metai, kai mergaitė buvo įsivaikinta. Pati mažylė pribėgo prie naujosios mamos.

„Neprieštarauju, kad broliai ir seserys susitiktų ir bendrautų.“, - Jonas.

Ieškojome dingusios Laimutės šešerius metus. Iš pradžių susitikimo su ją priglobusiu Jonu. Gavome globėjo sutikimą, kad Laimutė galėtų susitikti su artimaisiais, tačiau nežinojome, ar ji pati sutiks

bendrauti. Būtent tai, kad daugelis iš jos aplinkos nežinojo fakto, kad Laimutė yra įvaikinta, stabdė mūsų surastą moterį. Net jos vaikai nežinojo apie skaudžią motinos praeitį. Tačiau Laimutė įveikė save ir sutiko pabendrauti su jos ieškančiais artimaisiais.

„Noriu, kad mano vaikai būtų geri žmonės. Be abejo, man yra smalsu.“, - Laima.

PG: „Tai pirma proga sužinoti apie savo tikrąją praeitį, giminę kraujo prasme. Jaudinatės? Tai natūralu.“ / Laima (L): „Taip.“ / PG: „Tas noras turėtų nustumti nerimą dėl apkalbų.“ / L: „Galbūt.“

. PG: „Ar dabar dar taip pat sunku?“ / L: „Net sunku apie tai ir galvoti. Man tai yra viena iš skaudžiausių temų.“ / PG: „Jūs pakankamai sėkmingai daugelį metų apie tai negalvodavote?“ / L: „Iš vis apie tai negalvodavau.“

Alma labai skaudžiai prisimena tą dieną, kai sužinojo, kad yra įvaikinta. Ji puolė tada ant žemės, klykė, verkė. Įtėviai dar bandė viską slėpti, bet sužinojo tiesą.

„Buvau dešimties metų, kai į namus paskambino nepažįstama moteris. Ji pristatė mano motina ir pasiūlė susitikti. Mano įtėviai nuvežė mane į sutartą vietą. Laikiau savo įmotės delne išpraustą ranką, tačiau toje vietoje niekas taip ir nepasirodė. Kažkas tiesiog apgavo vos dešimties metų vaiką. Negalėjau patikėti, koks žmogus sugebėtų taip skaudžiai pasijuokti. Pamenu tik, kad labai ilgai laukėme, nes tikėjau, kad motina vis dėlto pasirodys.“, - Laima-Alma.

Tuomet Alma sužinojo savo tikrąjį vardą ir pavardę. Užsirašė, kad nepamirštų. Ir daugiau niekada apie tai nekalbėjo bei neklausinėjo. Pažadėjo įtėviams, kad niekada neieškos artimųjų.

PG: „Bet jums nereikėjo ieškoti, jūsų ieško?“ / Laima: „Nežinau ar čia džiaugtis.“ / PG: „Po mūsų laidos skambučio apsidžiaugėte, kad jūsų ieško?“ / Laidos herojė Laimutė (L): „Taip, bet po to iš karto apėmė keista baimė. Pasidarė nesmagu prieš įtėvius, kurie visą laiką mane globojo ir rūpinosi.“ / PG: „Ar prieš viešindama slaptas gyvenimo detales, pasitarėte su įtėviu?“ / L: „Taip, jis daugiau nei tėvas, jis tikras draugas. Be proto myliu mane įsivaikinusius žmones.“

Vėl senovinės vaikystės nuotraukos.

Almai keista, kur tuos visus metus buvote jūs, Almantai? „Kodėl dėdė manęs neieškojo? Kai pasakėte, kad jis dešimt metų vyresnis – nustebau parodytų abejingumu. Sesės, broliai dar galima suprasti, bet dėdė.“, - Laima. PG: „Manau, kad jūs nesigailėsite.“ / Laima: „Tikiuosi.“

Vėl sugrįžtama į studiją. Išlaikoma ilga pauzė. Rodomas apsiašarojęs vos žodį ištariantis dėdė. Toliau spengianti tyla.

PG: „Tačiau turiu jus nuvilti. Šį vakarą jos nėra mūsų studijoje. Ne dėl to, kad nebūtų norėjusi atvykti. Taip susiklostė, kad būtent šį vakarą ji daug reikalingesnė prie savo pasiligojusių įtėvių. Ji perdavė nuotrauką, kur parašyta, kad labai lauks jūsų skambučio.“

Tada Laima su studijoje esančiais artimaisiais buvo sujungta tiesioginiu telefono ryšiu. Trumpas pokalbis per kurį buvo tikinama, jog labai laukiama susitikimo.

PG: „Ačiū tau, Alma. Jus nustebino, kad nesusitikote studijoje? Ne visos istorijos baigiasi

susitikimais ir džiaugsmingais pasikabinimais čia, studijoje. Tačiau nė vienas, kurį pasikvietėme neišėina nieko nesužinojęs.“

NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 8 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas.

Rodymo laikas: 2009-04-01, trukmė 40 min. 17 sek.

„Dešimt metų, ar tai pakankamas laikas, kad žmonės nutoltų vienas nuo kito. Jolanta gimė Vilkaviškyje. Baigusi vidurinę, ji atvažiavo studijuoti į sostinę. Tą pačią specialybę, kaip ir iš Plungės atvykusi Vilma. Studijų laikais merginos tapo neišskiriamomis draugėmis.“, - P. Galkontaitė.

„Nutariau ją susirasti. Kai ji ištekėjo, tapo Pipirienė. Mano žiniomis ji išsiskyrė su vyru.“, - Jolanta. Jolanta sako, kad dienos praleistos Vilniuje buvo išskirtinės. Tais pačiais metais merginos baigė mokslus ir išsiskirstė po gimtuosius kraštus. *Atsiduria studijoje.*

P. Galkontaitė (PG): „Pabandykime Jolanta prisiminti jaunystę. Kai jūs aštuoniolikmetės atvykote į Vilnių. Ar iš karto viena kitą pastebėjote?“ / Jolanta (J): „Iš karto. Papuolėme gyventi į vieną bendrabučio kambarį. Tiesiog prilipome viena prie kitos.“ / PG: „Kokia buvo ta tavo draugė? Juk tai buvo treji gražiausi jūsų gyvenimo metai?“ / J: „Mes pradėjome kartu mokytis. Vėliau atsirasdavo vis daugiau bendro laisvalaikio. Pasivaikščiodavome po Vilnių, nueidavome į teatrą, kavinukę, šokius. Netrukus ji susirado draugą, ištekėjo. Buvau jos vestuvės. Nuolat galvodavau apie ją, ypač sužinojusi, kad ji išsiskyrė su vyru. Aš taip pat susilaukiau vaikų, šeimos rūpesčiai užgožė norą susitikti. Dabar vaikai jau yra paaugę, todėl vėl pradėjau galvoti apie paieškas.“

P. Galkontaitė (PG): „Apibūdink draugę, kurios ieškai?“ / Laidos herojė Jolanta (J): „Ji buvo ypatinga draugė, net nežinau kaip apibūdinti.“ / PG: „Taip ir sakyk kaip buvo, kaip pati jauti?“ / J: „Kartu būdavo gera.“ / PG: „Bet pripažink, žmonės, kurie nori bendrauti, turėtų rasti vienas kitą. Kodėl taip nenutiko?“ / J: „Bandžiau jos ieškoti internete, bet už nieko neužsikabinau.“ / PG: „Ar iš tikrųjų tavo ieškomai draugei taip pat svarbu sutikti tave, kaip ir tau?“ / J: „Ir aš apie tai galvoju. Ar prisimena ji mane? Ar norėtų mane pamatyti? Galvoju, kad ko gero norėtų.“

Tai pagrindinis klausimas, kuris rūpi daug metų vienas kito nemačiusiems žmonėms, ar juos prisimins? Ar ieškomi žmonės norės juos įsileisti į savo gyvenimus? Jolanta, tu žinotai iš tikrųjų nedaug. Pradėję Vilmos paieškas išsiaiškinome, kur turėtų tas žmogus gyventi. Radome tik kaimynę, kuris pasakė, kad tavo draugė grįžo į Plungę.

„Paprasčiausiai po mokslų išvažinėjome savais keliais“, - Vilma.

Kaip ir tau Jolanta, taip ir Vilmai įstrigo laikas kartu praleistas bendrabutyje. „Su Jolanta buvome artimesnės. Po paskaitų pasivaikščiodavome. Iš studijų laikų išlikę mieli prisiminimai. Kartas nuo karto pažiūrėdavau nuotraukas, sugriždavo prisiminimai. Yra viena labai graži jos dovanota

nuotrauka.“, - Vilma.

Apie savo vestuves Vilma kalba santūriau. Galbūt todėl, kad nenusisėkė jos vedybinis gyvenimas. Nors vestuvės buvo atšvestos triukšmingai.

„Išsivažinėjome po savus miestelius. Taip ryšys ir nutrūko. Gyvenimas įsisuko į rutiną ir nebeliko laiko lankyti draugus. Ačiū Jolantai už ryžtą mane susirasti.“, - Vilma.

PG: „Kur susitiksime Jūs? Tu gyveni Vilkaviškyje, ji Plungėje. Gal Vilniuje? Be abejoj Vilniuje.“

Skamba liūdna melodija.

„Tamara prie šio kapo ateina itin dažnai. Ji aplanko prieš porą metų mirusį brolių. Moteris ieško brolio žmonos, su kuria, po įvykusių skyrybų, ryšys negrižtamai nutrūko.“, - P. Galkontaitė.

„Norėtusi susitikti, pabendrauti. *Rodo kaip Tamara varto nuotraukų albumą.* Su Onute būdavome tarsi seserys. Atskleidavome viena kitai paslaptis, pasitikėdavome viena kita. Pamenu ji būdavo labai linksmo būdo. Manau, kad ji taip pat norėtų susitikti, pasikalbėti.“, - Tamara.

P. Galkontaitė (PG): „Ar pameni, kaip brolis, parvedė į šeimą Onutę? Papasakok?“ / Tamara (T): „Laikas greitai bėga. Kartu su Onute dirbome vienoje įmonėje. Ten su ja brolis ir susipažino. Bet kad ji su broliu pradėjo draugauti, man buvo paslaptis. Jų santykiai klostėsi labai greitai.“ / PG: „Ar dažnai lankydavotės jų namuose?“ / T: „Taip.“ / PG: „Dažniau brolių ar Onutę aplankyti norėdavosi?“ / T: „Daugiau ją, nes mes labai gerai su ja sutarėme.“ / PG: „Kaip ji sutarė su broliu?“ / T: „Ji nebuvo labai gera su broliu. Onutė buvo labai kantri. Galbūt gyveno su viltimi, kad kas nors pasikeis.“ / PG: „Kas prabilo apie skyrybas?“ / T: „Apie tai man pasakė brolis. Jis parėjo namo ir pasakė, kad išsiskyrė.“ / PG: „Ar brolis pergyveno dėl to?“ / T: „Manau, čia buvo jos iniciatyva. Turbūt jų santykiuose kažko trūko.“ / PG: „Ar smerkėte brolių?“ / T: „Negražu apie mirusiuosius kalbėti, tačiau šiek tiek.“ / PG: „Kur prapuolė Onutė?“ / T: „Ji išvyko pas savo artimuosius. Net nežinau, gal pas tėvus. Nuo to momento, kai jie išsiskyrė, aš su ja praradau ryšį.“ / PG: „Ar brolis palaikė ryšį su sūnumis?“ / T: „Ne, nepalaikė. Nesupratau, kaip jis nenorėjo matyti vaikų. Apie mirusiuosius negalima kalbėti blogai, bet jis buvo labai principingas. Kartą, mano vyresnis sūnus paklausė, ar turi pusbrolių. Atsakiau, kad taip. Tada jis labai nusistebėjo, kodėl aš taip nieko nežinau apie juos.“ / PG: „Ar nebijote, kad Onutė gali jūsų neprisiminti, o jei prisimins, tai gali nenorėti bendrauti?“ / T: „Šiek tiek bijau. Mes niekada nebuvo priešės. Labai norėčiau su ja susitikti.“ / PG: „Jeigu ji tokia, kokią prisimenate, tai ji neturėtų ant jūsų pykti?“ / T: „Rodos, nieko nesu jai blogo padariusi.“ / PG: „Na, pažiūrėkime.“

Tamaros brolienės Onutės paieškos nuvedė mus į Tauragę. Čia ji pradėjo kurti naują gyvenimą. Čia atsirado ir naujas žmogus, padėjęs užauginti Onutės vaikus. Sužinojusi apie Tamaros paieškas, Onutė nudžiugo. *Filmuoja ant sofos sėdinčią Onutę ir jos vyrą.*

„Apie buvusį vyrą nenoriu net žinoti. Jis buvo negeras žmogus. Septynerius metus išgyvenome

kartu. Tarp mūsų su Tamara paslapčių nebuvo.“, - Onutė.

Vėliau Onutė susipažino su Genadijumi. Draugystė peraugo į meilę.

„Su buvusiu vyru draugavome du metus, paskui susituokėme. Jis iš pradžių nei gerdavo, nei ką galvojau, kad sukūrėme darnią šeimą. Čia buvusi mūsų šeima.“, - Onutė.

Rodo seną nuotrauką, kur visa šeima dar atrodo laiminga. Rodo mažą vaiką pliku užpakaliuku gulintį ant lovos. Taip pat Tamaros vestuvių nuotraukas.

PG: „Bet su Tamara ryšys irgi nutrūko?“ / Onutė (O): „Taip. Tada nei mobiliųjų telefonų nebūdavo, nieko. Taip viskas ir pasibaigė.“

Rodo nuolat studijoje besišypsančią Tamarą.

Tikrai labai dažnai pagalvodavau apie ją. Susimąstydavau, kad galbūt aš jai neaktuali esu. Bet pasirodo, kad rūpiu. Tai labai malonu.“, - Onutė.

Onutė nutraukė praeities saitus. Todėl tik iš mūsų sužinojo, kad jos buvusio vyro nebėra. „Gaila žmogaus.“, - Onutė.

Kai vėl grįžtama į studiją, Tamara jau susigraudinusi. Ji tyli, vėliau sunkiai renka žodžius.

PG: „Kas jus sugraudino?“ / T: „Sunku pasakyti, kas konkrečiai. Ji nė kiek nepasikeitė. Nežinau, kas sugraudino.“ / PG: „Ar norite susimatyti?“ / T: „Jeigu jau ryžausi jos ieškoti, niekas nesukliudys susitikti.“ / PG: „Onutė labai apsidžiaugė dėl jūsų paieškų, todėl tas atstumas jai taip pat pasirodė ne per didelis.“

**NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 9 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas.
Rodymo laikas: 2009-04-29, trukmė 43 min. 17 sek.**

„Papasakosime istoriją apie dukart išsižadėtą dukterį.“, - P. Galkontaitė.

„Girdėjau pasakojant, kad mane įsivaikino mėnesio ir keturių dienų.“, - laidos herojė.

Suaugusi moteris į gyvenimą išleidusi sūnų ir dukterį. Jos vyras išėjo pas kitą ir šeimos bėdos pasipylė viena po kitos.

„Be abejo, kad nėra lengva apie tai kalbėti. Jei ne draugas, būčiau palūžusi. Mane mokykloje užgauliodavo. Tyčiodavosi, kad esu pamestinukė.“, - Lina.

Liną dar kūdikėlį įsivaikino svetima šeima. Netrukus globėjai išsiskyrė. Lina liko su įtėviu. Tik po ilgo pokalbio Linai išsprūdo: „Nepasakyčiau, kad buvau nemylima. Tačiau jie labiau mylėjo savo vaikus.“ Nenuostabu, kad taip jausdamasi Lina daug metų ieško tikrosios šeimos.

„Įtėvis minėjo, kad turiu du brolius. Kad esu gimusi Rožių kaime sužinojau gavusi įvaikinimo dokumentus. Bet kaip vėliau paaiškėjo tokio kaimo apskritai nėra. Įtėviai nuo manęs slėpė patį įvaikinimo faktą, nenorėjo, kad ieškočiau giminaičių. Nežinau, ko jie bijo, nes man konkrečiai niekas nebuvo sakoma. Buvo tik paslaptinai užsiminta, kad jeigu surasiu motiną, jos

nesmerkčiau.“, - Lina.

Linai, jos dėdė, tėvo brolis, davė neryškią nuotrauką, kurioje esą buvo jos motina. Mergaitei vėl kilo klausimas, kuo galima tikėti ir pasitikėti?

„Aš nelinkusi smerkti žmonių iš anksto. Aš pirmiausia viską apsvairstau, o tada priimu sprendimus.“, - Lina.

Prieš tris metus pradėjome ieškoti Daivos, Linos sesers, tėvo. Egidijus nelabai nustebo sulaukęs mūsų skambučio. Nors motina apie savo praeitį jam nieko nesakydavo. Gimtinėje buvo kalbų, kad Daivos motina gimdė dar vieną vaiką. Žilvinas, vaikas, su kita žmona. Iš viso yra dar keturi vaikai. Daiva buvo užsiminusi kartą, kad yra dar viena sesuo. Tačiau nieko apie ją nepasakojo.

„Daiva sužinojo apie dar vieną seserį iš savo močiutės. Mirus jos močiutei pasigirdo garsesnių kalbų apie dar vieną vaiką.“, - Egidijus.

„Iš nuotraukų žvelgiantys vaikai pasakoja neeilinę istoriją. Dešimtys tėvų paliktų vaikų užaugo šiuose namuose. Gražina ir Vidmantas suteikė viltį daugybei vaikų.“, - P. Galkontaitė.

„Oficialiai įsteigėme šeimyną prieš dvidešimt metų.“, - Gražina. Tačiau Gražina neslepia nuo vaikų, kad kažkur gyvena ir jų tėvai.

Viena septyniolikmetė apie tai sužinojo prieš pusmetį. „Noriu pailsėti, nusprendžiau susirasti tikrą motiną ir brolių. Kiek mama pasakojo ligoninėje, ji gyveno su vyru, kuris liepė atsisakyti vaikų, jei ši norinti gyventi kartu.“, - laidos herojė. Gražina: „Nenorėjau sakyti, kad ji turi tikrą motiną.“

Tačiau dabar Ieva žino tikrąjį vardą. *Mergina kalbinama sėdinti žydinčioje pievoje, tiesiog ant žolės.*

P. Galkontaitė (PG): „Ar jauti pyktį mamai?“ / Ieva (I): „Ne. Gal truputi, kad mane paliko. Gal ji kitą pasiaiškinimą ras. Iš esmės nepyktu ant jos.“ / PG: „Jei rastum, ar pajustum didesnę sielos ramybę?“ / I: „Aišku.“

Gražina stengėsi neslėpti nuo vaikų jų tikrųjų gyvenimo istorijų. Vaikai žino, kur jų tėvai, kas jų dėdės, tetos, močiutės. „Mes nedraudžiame žinoti tiesą, skatiname, kad vaikai žinotų iš kur jie atėjo. Tokie dalykai dažniausia paaiškėjo brendimo laikotarpiu.“, - Gražina.

Tačiau yra tokių vaikų, kurie niekada nematė savo artimųjų. Vienas jų – Jonukas. Berniukas žino, kad turi brolių ir seserų. Jis šiuose namuose augo su įtėviais.

„Jonukas buvo paimtas labai sunkiomis aplinkybėmis. Abu jo tėvai buvo girti, todėl jis dar kūdikis buvo tiesiog susivyniotas į po ranka pakliuvusią antklodę ir išsineštas. Tada jam buvo dešimt metų. Būtent Amerikoje gyvena du jo broliukai ir sesutė. Ir Jonas ten galėjo atsidurti.“, - Gražina.

Gražinai kalbant, viena mergaitė atnešė puokštę gėlių. Ir kiti vaikai tą patį padaro. Įmotė jiems padėkoja.

„Žiauru, kai mama turi tokią ligą. Jonuko biologinė motina baigė aukštąjį mokslą, tačiau prasidėjo

problemos dėl alkoholio.“, - Gražina.

Tada Gražina davė pažadą, kad jeigu tai motinai gims dar vienas vaikas, jį padės užauginti, bet į Ameriką jo neatiduos. Todėl Jonukas ir liko Lietuvoje.

Jonukas pradėjo klausinėti, kodėl mama neatvažiuoja, kodėl ji nuolat geria. Berniukas net prašydavo, kad galėtų aplankyti motiną, norėjo susipažinti su savo broliais bei seserimis.

Vyresnę seserį suradome Jonavoje. Jolanta tik dėkoja likimui, kad šis neišskyrė jos su jaunesniu broliu Žydrūnu. Apie tėvo mirtį dukrai pranešė policija. O apie motiną ji iš viso nenorinti kalbėti.

„Kai buvome nuvykę motinos aplankyti, ji net nenorėjo su manimi bendrauti.“, - Jolanta.

Brolis Žydrūnas gyvena Ukmergėje. Čia jis grįžo po laiko praleisto kariuomenėje. Gyvendamas kasdieniais rūpesčiais jis net nepagalvojo, kad jo ir sesers ieškos kažkas iš artimųjų.

„Visų pirma pagalvoju, kad galbūt motina gali ieškoti. O apie kitus žmones – nieko nesu girdėjęs.“, - Žydrūnas.

Kaip ir Jolantai, taip ir Žydrūnui sunku prisiminti motiną. „Tiesiog nenorėčiau pasakoti apie ją. Tokio vaizdo tikrai nenorėčiau, kad kas pamatytų. Dažniausiai tik verkt norėdavosi.“, - Žydrūnas.

„Norėtusi pažiūrėti mamai tiesiai į akis, ką ji pasakytų pažvelgusi į mus visus susirinkusius.“, - Jolanta.

Toliau važiuojame su Žydrūnu ir Jolanta. Jie dar nežino, kas jų laukia. Ilgus metus šios šeimos istoriją dengusi nežinios skraistė bus nutraukta.

Į vidų Jonukas įsivedė Žydrūną ir Jolantą paėmęs už rankų. Prašo palaukti, gal vanduo jau užvirė. Dešimtmetis šeiminkauja, tarsi būtų suaugęs.

Brolis ir sesuo: „Kam ji gimdo, jei tų vaikų nereikia? Sunku suprasti.“

Rodoma, kaip vaikas neša didelį žaislą. Berniukas pasako eilėrašį apie šv. Kalėdas.

P. Galkontaitė (PG): „Ar išsipildė tavo svajonė?“ / Laidos herojus Jonukas (J): „Išsipildė.“ / PG: „Kaip jautiesi?“ / J: „Gerai.“ / PG: „Ar tikėjai, kad susipažinsi su broliu ir seserimi?“ / J: „Taip. Tik nežinojau, kada jie atvažiuos, bet laukiau.“

Nežinia, kaip būtų pasikreipęs Jonuko gyvenimas jei šį būtų pasiėmusi motiną. Kas gali pasakyti, ar ten laimingesnis Vytukas (Jonuko brolis – aut. past.) ten už Atlanto.“

Kalbinama Jolanta. P. Galkontaitė (PG): „Ko norėtumėte paklausti mamos?“ / Jolanta (J): „Nežinau, ar verta jos ko nors klausti. Iki šiol negaliu jai atleisti.“ / Žydrūnas: „Ką čia daugiau ir bepridursi.“ / PG: „Ar norėtumėte pamatyti motiną?“ / Jonukas: „Aš norėčiau.“ / J: „Jei nebūtų blogoje studijoje.“ / PG: „Galime pabandyti nuvažiuoti?“ / Visi: „Važiuojame.“

Neranda artimųjų, kreipiasi į kaimynus. „Ta moteris rūko, geria. O jos vyras toks mažutis, grynas dustininkas. Pati moteris yra pikto charakterio. Kiekvieną dieną galėjai išgirsti kaip jie „lojajasi“ (plūstasi – aut. past.).“, - kaimynė.

Ateina metas atsisveikinti, tai jie daro pirmą kartą, bet tikrai ne paskutinį.

NACIONALINĖ PAIEŠKŲ TARNYBA. 10 laida. Lietuvos radijo ir televizijos fondo archyvas. Rodymo laikas: 2009-05-22, trukmė 43 min. 36 sek.

„Papasakosime ypatingą istoriją, kurios vienas dalyvis į studiją skubėjo iš Danijos, kitas iš Didžiosios Britanijos. Įvardykite bet kokią jausmą, ir šioje istorijoje jis bus.“, - P. Galkontaitė.

„Buvo žinių, kad turiu brolių, o tiksliai nieko apie tai nežinojau. *Linui įmotė norėjo surasti tikrus brolius*. Neturiu noro atleisti tikriesiems tėvams, kurie palieka vaikus.“, - Linas.

Tačiau Linas žino, kad tikrai yra dar mažiausiai du broliai. Kad jau devynerius metus jam nežinant, ieškome jo brolių.

„Gera būtų tuos brolius susitikti. Tiesiog toks paprastas žmogiškas noras turėti kažką.“, - Linas.

Linas pažadėjo, kad jei tik pavyks kažką surasti, jis atvyks į susitikimą. Jo įmotė kreipėsi į laidą, kad surastume Lino brolius. Norėjo išsūnį nustebinti.

P. Galkontaitė (PG): „Kodėl pats nepradėjai paieškų?“ / Linas (L): „Sunku pasakyti, gal nenorėjau užgauti mamos jausmų.“

Toliau kalbina Lino įmotę Oną. „„Pas Liną važinėju tris mėnesius, norėjau, kad vaikas įprastų prie manęs. Ypač įstrigo vienas epizodas, kuomet parsivežiau vaiką namo ir padėjau ant stalo maistą jis puldavo valgyti saujomis. Prireikė laiko, kad išmokyčiau jį valgyti. Tik tikruose namuose jis suprato, kad galima valgyt ką nori ir kada nori.“, - Ona.

Apie Lino brolius Ona pagalvojo supratusi, kad gali greitai mirti. Dar kūdikių namuose ji žinojo, kad išūnis turi brolių, tačiau pastarojo nebuvo atsisakyta, kitaip Ona būtų abu paėmusi.

PG: „Ar pyksti ant mamos?“ / Linas (L): „Nu ne. Gal buvo tokia situacija. Tačiau mano nuomone, vaikų palikti negalima. Yra kitų galimybių.“ / PG: „Bet negi nebuvo smalsu pamatyti, kaip moteris, kuri tave pagimdė atrodė?“ / L: „Man tikrai neįdomu. Kas ji man? Nulis. Dar broliai, seserys, kitas reikalas.“ / PG: „Bet, Linai, tu nieko nežinai. Tai kas kitas apie tai gali papasakoti, jei ne motina?“ / L: „Be abejo, tik ji. Dažniausiai tokius dalykus žino tik mamos.“ / PG: „Atvykai į laidą turėdamas kokių nors vilčių?“ / L: „Norėdamas susitikti su artimaisiais. Broliais, seserimis.“ / PG: „Nežinai nei ko laukti, nei ko tikėtis?“ / L: „Nežinau, todėl ir jaudinuosi.“

Kai važiavome Kauno Savanorių prospektu, žinojome į kurias duris belsimės. Čia, Žemuosiuose Šančiuose, kur gyvena jūsų, Linai, šeima. Jūsų motina turėjo keturis vaikus, o ne du, kaip tikėjomės.

P. Galkontaitė (PG): „Kelis sūnus turite?“ / Vaikus palikusi Stanislava (S): „Keturis: Olegą, Vilimą, Aleksandrą ir Marių.“ / PG: „Ar nebuvo dar vieno – Roberto?“ / S: „Ne.“

Tik po kurio laiko Stanislava prisipažino, kad taip, Robertas – jos sūnus. Moteris papasakojo, kad sūnūs buvo nugirdę turį dar vieną brolių. Vienintelis sūnus, kurio motina atsisakė buvo Linas. Paaiškėjo, kad Stanislava gimdydama patyrė klinikinę mirtį. Naujagimis vos išvydęs pasaulį

susirgo, todėl medikai motinai pasiūlė palikti vaiką. Taip iš mirties gniaužtų išsivadavusi Stanislava ir pasielgė.

„Kol kas jūs tik girdėjote Stanislavos balsą. Kad suprastumėte, kodėl ji jūsų nieiškojo, pažiūrėkite tik jums Linai matoma reportažą.“, - P. Galkontaitė.

Motiną parodė tik sūnui, bet ne TV žiūrovams. Išlaikoma paslaptis. Girdisi, kaip ji verkia. Linki sūnui laimės.

Kai paskambinome Vilimui, jis pasakė, apie Robertą žinojau visą gyvenimą. Tačiau jo nebuvo anksčiau, nereikia ir dabar.

Olegas savo ruožtu norėjo jus pamatyti. Juolab, kad ir Vilimas atlyžo po ilgo pokalbio. „Jei dabar nenuvyksiu pasimatyti su motina, šitai išsižadėsiu jos antrą kartą.“, - Vilimas.

„Nemiela tokius dalykus girdėti žmogui. Tarsi šaltas dušas. Gal tikrai žmogui liga.“, - Linas.

PG: „Kai stebėjai mamos veidą, ką jautei?“ / L: „Nežinau. Sunku apibūdinti tą jausmą. Toks jaudulys apėmė. Aišku reikėtų susitikti. Gal ji ir pati norėtų susitikti. Taip staigiai visko daug sužinota. Sunku žmogui. Galvojau, kad esame trise, bet paaiškėjo esu penktas vaikas šeimoje.“ /

PG: „Pradėkime nuo jaunesnio, ką žinai apie Marijų?“ / L: „Kad sėdėjo kalėjime, jaunas buvo prisidaręs problemų. Čia tik gandų lygmenyje tokia informacija. Kiekvienoje šeimoje galima rasti ir banditą, ir policininką. Man jokio skirtumo ar žmogus prezidentas, ar paprastas žmogus.“ / PG: „Negalėjome aptikti tavo brolių pėdsakų. Netrukus paaiškėjo kodėl?“

Abu broliai yra pabuvoję kalėjime. Tačiau Aleksandras pasitaisė, o Marijus ne. Pastarasis jau kelintą kartą teistas, iki šiol dienas leidžia įkalnimo įstaigoje.

„Esame keturi broliai. Bet žinau, kad yra ir penktas. Motinos nieko neklausinėjome. Taip ar taip mamos žodžiu nepasitikiu. Gera mama išauklėtų sūnų, kad jam nereikėtų atsidurti kalėjime.“, - Marijus.

Nepaisant nuoskaudų, Marijus patvirtino, kad motina buvo pareiginga ir tvarkinga. Esą nevartojo net alkoholio, nors tai skamba ir neįtikėtina. Vaikams pirkdavo vienodus drabužius. *Rodo nuotrauką, kur broliai kartu vienodai aprengti.* „Norėčiau susitikti motiną ir pažiūrėti jai į akis.“, - Marijus.

L: „Reikės nuvažiuoti į kalėjimą ir aplankyti brolių. Kur jis čia randasi? Negera duona ten.“ / PG: „Jie visi vadina jus Robertu, ar pats vartoji tą vardą?“ / L: „Ne, net nežinojau tokio.“ / PG: „O pavardę ar žinai?“ / L: „Realiai ne. Nors esu girdėjęs.“ / PG: „Kaip jautiesi tiek sužinojęs?“ / L: „Gerai, kad tiek sužinojau. Nors ir nenusisėkė daugeliui gyvenimui.“ / PG: „Dar vienas brolis liko. Aleksandras jau penkerius metus gyvena Didžiojoje Britanijoje. Sudėtinga buvo jį surasti.“

„Linai nenusimink. Iš Kauno į Vilnių kaip tik šiuo metu skuba Aleksandras. Aš tikiuosi ir viliosi, kad jis bet kurią akimirką įžengs į studiją.“, - P. Galkontaitė.

Aleksandras tikina, kad prieš susitikimą su broliu be galo jaudinasi, taip esą nesijautė net kai teismo

salėje laukė nuosprendžio. *Rodo nuotraukas, kuriose Aleksandras kartu su žmona Anglijoje.*

„Žinojau, kad mane pagaus. Sukčiautojus visada pagaudavo. *Bausmę Aleksandras atliko ten pat, kur ir sėdi Marijus.* Mes neturime bendro normalaus broliško ryšio. Aš nemoku būti mylimas, štai kur mano problema.“, - Aleksandras.

Užaugęs vaikų namuose, Aleksandras tikino, kad nebemoka būti mylimas. Vaikų namuose atstūmė visus įsivaikinti pasišovusius žmones.

„Sakiau jiems, kad turiu mamą. Nuo antros klasės laukiau mamos, o ji atvažiavo, kai buvau devintokas. Niekada mamai neatleisiu.“, - Aleksandras.

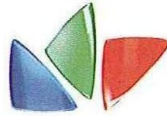
PG: „Tai dabar supranti, kodėl mes liepėme būtent šiandien būti Lietuvoje?“/ Aleksandras: „Suprantu.“

„Su močiute grybaudavau, ji man viską papasakojo. Aš paskutinis sužinojau apie dar vieną brolių. Tas Robertas net nebuvo parvežtas namo. Namuose iš viso buvo trys vežimėliai. Vilimui, Marijui ir man. Robertui vietos ten nebuvo.“, - Aleksandras.

Štai mes pakeliui į Marijampolę, į pataisos namus. Aleksandru skaudūs prisiminimai: „Jausmas toks keistas. Važiuoji, o širdis dreba.“

Kalėjime susitinka trys broliai. Aleksandras kalinčiam Marijui duoda pažadą: „Išėini, parašai man. Nuperku bilietus ir atvarai į Angliją. Dirbsi ir pamirši viską, kas čia nutiko.“

2 priedas. Interviu su LNK atstovu Gediminu Malaškevičiumi

UAB LAISVAS IR NEPRIKLAUSOMAS KANALAS

2010-04-12

Nr.

10/147 S

Vilnius

„Šiuolaikiniai TV auditorijos įpročiai bei poreikiai“

Audrius Bareišis

Į klausimus atsako LNK Savireklamos skyriaus redaktorius Gediminas Malaškevičius.

„Kas yra svarbu šiuolaikiniam televizijos žiūrovui?“

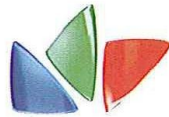
Gediminas Malaškevičius (toliau – GM): Turbūt svarbiausia kiekvienos televizijos užduotis – pasiūlyti žiūrovui kažką naujo ir labai patrauklaus, kad jis norėtų pakeisti laisvalaikio planus ir prisėsti prie televizoriaus. Žiūrovui itin svarbi yra pramoga, nes aktuali informacija, žmogui, kuris viskuo domisi, yra pasiekama internetinėje erdvėje žymiai greičiau nei parodoma per televiziją. Be abejo, televizija gali sudominti publicistiniais reportažais, tiriamosiomis laidomis, viskuo, ko „nenugriebia“ spartesnes informacijos pateikimo galimybes turinčios tarnybos.

„Kokias pozicijas užima dramaturgijos prisotinta televizijos produkcija?“

GM: Televizijos žiūrovai itin mėgsta pramogines, informacines, tiriamąsias, įvykius apžvelgiančias bei publicistines laidas. Taip pat TV auditorijai patrauklios nuotaikingos komedijos bei veiksmo filmai. Tuo tarpu melodramos, žvelgiant į reitingus – nėra tarp populiariausių, tačiau net ir šiam reiškinii egzistuoja logiškas paaiškinimas.

„Kas lemia televizijos laidų, filmų bei projektų populiarumą?“

GM: Populiarumas daugiausia priklauso nuo laidos ar filmo pasirodymo eteryje laiko. Nereikia tikėtis, kad rytais pavyks masiškai prie televizorių ekranų pritraukti daug žiūrovų. Todėl rytiniu metu dažniausia rodoma vaikiška animacija, toliau prasideda anksčiau rodytų laidų kartojimai. Nuo 15 val. metas televizijos novelėms. Panašiai nuo 18.45 val., kuomet prasideda žinios iki 22.30 val. – daugiausia auditorijos sulaukiantis vakaro laikas. Po 22.30 val. rodomi rimtesnio pobūdžio serialai bei įvairių žanrų filmai. Rimtesnio pobūdžio laidų populiarumas labai priklauso nuo politinės ar ekonominės situacijos, kuo žmonės geriau gyvena, tuo mažiau domisi politika.

UAB LAISVAS IR NEPRIKLAUSOMAS KANALAS

„Kas pasikeis šios audiovizualinėse priemonės gyvenime, prasidėjus skaitmeninės televizijos erai?“

GM: Augant TV kanalų skaičiui, kiekviena televizija privalės ieškoti savo nišos. Siekdami sudominti žiūrovą, įkūrėme įvairios specifikos TV kanalus, per vieną transliuojama muzika, kitu rodomos programos skirtos jaunimui. Prasidėjus skaitmeninės televizijos erai, joks naujas produktas neprikaustys žiūrovo prie vieno televizijos kanalo. Kanalų perjunginėjimas tik dar labiau intensyvės.

Savireklamos skyriaus direktorė

Vitalija Kibildė

Šeškinės g. 20, 07156 Vilnius, įmonės kodas 123026090, tel. (+370 5) 243 1058, faksas (+370 5) 243 1054, el. paštas info@lnk.lt
a/s LT397400026969023810, AB „Danske Bank“ A/S Lietuvos filialas, banko kodas 74000

3 priedas. TNS GALLUP apklausos „TV žanrų populiarumas“ rezultatai

TNS Atlas 2009 pavasaris. Apklausti 1775 15-74 m. Lietuvos gyventojai		
		Col % Weighted
Iš viso		100
Ar žiūri per televiziją pramogines laidas?	Beveik visada	23,8
	Kartais žiūri	54,7
	Labai retai	14,5
	Visai nežiūri	5,5
Ar žiūri per televiziją žinias?	Beveik visada	65,4
	Kartais žiūri	26
	Labai retai	6,1
	Visai nežiūri	1,9
Ar žiūri per televiziją muzikines laidas?	Beveik visada	21,8
	Kartais žiūri	49,9
	Labai retai	21,7
	Visai nežiūri	5,7
Ar žiūri per televiziją reklamą?	Beveik visada	5,7
	Kartais žiūri	19,6
	Labai retai	35,8
	Visai nežiūri	37,9
Ar žiūri per televiziją programas vaikams?	Beveik visada	5,2
	Kartais žiūri	22,2
	Labai retai	30,7
	Visai nežiūri	40,7
Ar žiūri per televiziją realybės šou?	Beveik visada	16,6
	Kartais žiūri	33
	Labai retai	25,7
	Visai nežiūri	23,4
Ar žiūri per televiziją programas apie visuomeninį ir politinį gyvenimą?	Beveik visada	10,5
	Kartais žiūri	36
	Labai retai	30,7
	Visai nežiūri	21,7
Ar žiūri per televiziją laidas jaunimui?	Beveik visada	9,9
	Kartais žiūri	32,1
	Labai retai	32,5
	Visai nežiūri	24
Ar žiūri per televiziją sporto programas?	Beveik	17,2

	visada	
	Kartais žiūri	25,3
	Labai retai	26,2
	Visai nežiūri	29,9
Ar žiūri per televiziją kultūrines programas?	Beveik visada	8,5
	Kartais žiūri	34
	Labai retai	34,4
	Visai nežiūri	22
Ar žiūri per televiziją ekonomines programas?	Beveik visada	6,9
	Kartais žiūri	28
	Labai retai	34,4
	Visai nežiūri	28,8
Ar žiūri per televiziją laidas apie gyvūnus, gamtą?	Beveik visada	25,5
	Kartais žiūri	41,5
	Labai retai	23
	Visai nežiūri	8,8
Ar žiūri per televiziją televizijos serialus?	Beveik visada	19,6
	Kartais žiūri	29,4
	Labai retai	24,8
	Visai nežiūri	25
Ar žiūri per televiziją siaubo filmus?	Beveik visada	12,1
	Kartais žiūri	20,4
	Labai retai	25,5
	Visai nežiūri	40,6
Ar žiūri per televiziją kovinius, aštraus siužeto filmus?	Beveik visada	16,3
	Kartais žiūri	28,6
	Labai retai	23,4
	Visai nežiūri	30,6
Ar žiūri per televiziją komedijas?	Beveik visada	29,1
	Kartais žiūri	43,2
	Labai retai	17,5
	Visai nežiūri	8,7
Ar žiūri per televiziją melodramas?	Beveik visada	16,2
	Kartais žiūri	34,3
	Labai retai	27,4
	Visai nežiūri	20,8
Ar žiūri per televiziją fantastinius filmus?	Beveik visada	12,7
	Kartais žiūri	29,1
	Labai retai	27,4
	Visai nežiūri	29,5

Ar žiūri per televiziją dokumentinius filmus?	Beveik visada	13,3
	Kartais žiūri	40,5
	Labai retai	31
	Visai nežiūri	13,7
Ar žiūri per televiziją kriminalinius filmus?	Beveik visada	19,9
	Kartais žiūri	40,3
	Labai retai	25,2
	Visai nežiūri	13,8
Ar žiūri per televiziją erotinius filmus?	Beveik visada	5,8
	Kartais žiūri	19
	Labai retai	28,5
	Visai nežiūri	45,8

4 priedas. Interviu su LRT direktoriumi Audriumi Siaurusevičiumi

„Šiuolaikiniai TV auditorijos įpročiai bei poreikiai“

Audrius Bareišis

Į klausimus atsako LRT generalinis direktorius Audrius Siaurusevičius (2010-04-14).

Apibūdinkite šiuolaikinio televizijos žiūrovo skonį?

Audrius Siaurusevičius (toliau – AS): Tipiniam televizijos žiūrovui patinka tai, ką būtų galima pavadinti „antikultūra“, kiču. Jie domisi prasto skonio dalykais, tačiau pastarieji televizijoms tampa „duona maitintoja“, todėl net negalvojama atsisakyti bulvarinių laidų, projektų, serialų ar filmų.

Įvertinkite dramaturgijos reikšmę televizijų transliuojamose produkcijoje.

Tikrų dramų parodymas eteryje – padoringas žurnalistiškos užduotis. Pastarosios dažniausiai atsisakoma, nes tenka investuoti didelius pinigus. Laida „Nacionalinė paieškų tarnyba“ atlieka tam tikrą socialinę funkciją. Skatina žmones ieškoti vienas kitų, neprarasti vilties surasti artimąjį. Laida savo esme artėja gerojo prado, atjautos link. Laidos „Nacionalinė paieškų tarnyba“ popsine pavadinti tikrai negalima.

Kokius tikslus turėtų kelti televizijų vadovai?

Kiekviena televizija turi kelti sau pačius aukščiausius tikslus, siekti, kad žiūrovai atprastų nuo pigaus šlamšto, kuris šiuo metu jiems yra brukamas per televizorių. Kelti aukščiausius tikslus – reiškia galvoti apie ilgalaikę perspektyvą, kuri norimų rezultatų leis pasiekti po dešimties ar daugiau metų.

Kaip viso to įmanoma pasiekti?

Siekiant šio tikslo pirmiausia reikia nesivadovauti vienadieniais dalykais, kuriais šiuo metu aptekusios komercinės televizijos. Be LRT, Lietuvoje vienintelė „Lietuvos ryto“ televizija deda pastangas keičiant TV auditorijos įpročius. Būtinybe pastaruosius pakeisti neabejojama, nes televizija itin įtakinga audiovizualinė priemonė, kuri formuoja vaikų, jaunimo bei suaugusiųjų skonį ir vertybes. Abejoju, ar daugelis televizinės produkcijos kūrėjų tikrai norėtų, kad tai, ką jie kuria ugdytų jų pačių vaikus? Todėl svarbu daryti griežtesnę atranką tų žmonių, kurie tampa televizijos vadovais. Kai kurie iš jų nėra baigę net žurnalistikos studijų, o vadovauja televizijai.

Tikime Laisve
1990 KOVO 11

Kas vis dėlto yra ta televizija?

Televizija visų pirma – kultūra. Pramoginiai atspalviai prilipdo televizijai pigumo etiketę, kuri sumenkina bet kokius siekiamus tikslus ar vykdomą misiją. Tarkime, Nacionaliniame operos ir baleto teatre nuostabi pjesė būtų persunkta popso elementais, neabejoju, kad atsirastų daugybė pasipiktinusių žiūrovų, tačiau identiškiems procesams vykstant televizijoje – galvojama, jog čia viskas normalu.

Kokie žingsniai padėtų pagerinti televizijos įvaizdį?

Televizija yra galingas instrumentas. Ją galima palyginti su granata – kvailio rankose ji yra didelis pavojus, protingo – apsauga nuo priešų. Šiuo metu atrodo, kad granata patekusi į kvailių rankas. Nesistengiama kurti televizijos tradicijų, žeminama žmonių moralinių vertybių sistema. Visiems šiems procesams visų pirma trūksta savikontrolės instrumentų. Kiekvienos televizijos vadovas turėtų susimąstyti, kas yra daroma netinkamai ir ką būtų galima keisti.

Kokia regite ateities televizijos viziją?

Reikėtų skirstyti televizijos istoriją į „televizija iki distancinio valdymo pultelio atsiradimo“ ir „televizija po distancinio valdymo pultelio atsiradimo“. Su pulteliu žiūrovai kuria savo laidą, savo televiziją. Jie gali miksuoti, matyti nors ir penkiasdešimt kanalų. Tuo tarpu skaitmeninė televizija nėra kažkoks dramatiškas pasikeitimas TV istorijoje. Šį pokytį galima palyginti su mobiliųjų telefonų atsiradimu, kurie pakeitė laidinius telefonus. Prieš daugelį metų, atrodė neįtikėtina kalbėti telefonu be laido, tačiau šiandien, mobilieji telefonai tapo įprastu reiškiniu.

Generalinis direktorius

Audrius Siaurusevičius

5 priedas. Interviu su „Nacionalinės paieškų tarnybos“ vedėja Palmira Galkontaitė

„Laidos „Nacionalinė paieškų tarnyba“ kūrimo subtilybės“

Audrius Bareišis

Į klausimus atsako laidos „Nacionalinė paieškų tarnyba“ vedėja Palmira Galkontaitė.

1. Apibūdinkite, kokias savybes turi turėti stiprus Jūsų laidos dalyvis?

Patraukli išorė, gera iškalba, emocionalumas

2. Įvardykite silpno bei nepatrauklaus TV auditorijai laidos herojaus būdo bruožus.

Nesugebantis žodžiais išreikšti savo išgyvenimų, raiškiai dėstyti minčių.

3. Kokio pobūdžio istorijos, Jūsų nuomone, yra patraukliausios televizijos žiūrovams?

Dramatiškos. Tokios, kuriose yra drama, netikėtumai, stiprūs išgyvenimai.

4. Kokia dingusių artimųjų ieškančių asmenų pateikiama informacija labiausia praverčia paieškose?

Vardas, pavardė, gimimo metai, paskutinė gyvenamoji vieta, darbovietė. Deja, labai nedaug iš tų, kurie kreipiasi į mūsų laidą, žino šią informaciją. Būna, kad nežino net gi tikslaus vardo. Nekalbant jau apie pavardę, gimimo metus ir t.t.

5. Pasvarstykite, koku būdu televizijos dramaturgijoje įmanoma užmegzti ryšį su žiūrovais?

Mano manymu labai svarbu žiūrovą „įtraukti“ į veiksma, į pasakojimą. Tarsi viską pasakoji tik jam (stambus planas, emocionalumas, tiesioginis kreipimasis į kamera ir pan.). Sudaryti įspūdį tarsi viskas, ką rodome ekrane, vyksta dabar, jam stebint ir girdint. Ramiai ir intriguojant, palaispsniui atskleisti, kas buvo iki to, iki to esamo momento „dabar“.

6. Koks – svarbiausias televizijos dramaturgijos uždavinys?

„Pakabinti“ žiūrovą, sutriguoti, priversti jį sekti įvykių eigą, sudominti, kas bus toliau. Tam didelę įtaką turi ir anonsai. Juk būna vienoje laidoje rodome kelias istorijas. Neretai skirtingo svorio – viena silpnesnė, kita stipresnė. Jeigu nebus tinkamo anonso, pasižiūrėjęs vieną, žiūrovas gali „neužsikabinti“, perjungti kanalą jau po pirmų kelių laidos minučių. O jeigu laidos pradžioje parodysi intriguojantį anonsą, kas bus, gali žiūrovą išlaikyti, kad ir priversdamas jį prieš tai nuryti ne tokią įdomią istoriją.

7. Daugelio TV specialistų nuomone televizinės dramos užleidžia pozicijas linksmybėms, nes žiūrovams visų pirma reikia pramogų. Ar sutinkate su šia nuomone? Įvertinkite, kokias pozicijas užima dramaturginiai kūriniai bei projektai bendrame TV programų kontekste?

Manau iš daugybės televizinių projektų žiūrovas gali pasirinkti tuos, kurie jam įdomūs, kuriuos jis nori žiūrėti, o kurių ne. Arba kuriuos žiūri tada, kai nežiūri nieko, kai įjungtas televizorius tėra fonas ruošiant vakarienę, tvarkantis ir t.t. Mūsų laidą reikia klausyti, reikia matyti ir dalyvauti, išjausti – mintimis, emocijomis, čia jau reikia prisėdimo. Sėkmingiausi mūsų laidų pavyzdžiai yra tokie, kai pradėjęs žiūrėti, klausyti kokią nors istoriją, žiūrovas neatsitraukia, kantriai išlaukia reklamą ir bijo pavėluoti, praleisti tęsinį. Yra buvę, kad vienai temai, vienoje laidoje pasakojamoms istorijoms skirdavome net keturias laidas. Toks buvo laidų ciklas „Afganistano įkaitai“. Keturiuose laidose pasakojome keturių skirtingų žmonių istorijas. Pradėjome visas keturias pasakoti pirmoje laidoje. Bet tik priešistorę. Palaipsniui kiekvienoje iš tų keturių istorijų atskleisdami vis naujų dingusiųjų gyvenimo aplinkybių detalių. Taip buvo, kad žiūrovai kaip kitos serialo serijos nekantriai laukdavo kitos savaitės laidos, kad galėtų pamatyti, kuo gi čia baigsis. Rasim, ar ne. Ir jeigu rasim, tai kur ir kas gi tam herojui buvo nutikę? Girdėjau net susierzinusių replikų: „Na, štai, dar vieną savaitę reikės laukti.“ Gera istorija, gera laida dažnai iš tiesų surikiuojama pagal tradicinio serialo principą – priversti žiūrovą laukti ir domėtis, kas bus toliau. Tokia dramaturgija gana paprasta: intriga, pasakojimas, atomazga.

Tokių dramaturginių televizinių projektų nėra daug. Galbūt todėl didelio žiūrimumo sulaukia televiziniai realybės šou. Žiūrovai įsijaučia, turi savo favoritus, dėl kurių sėkmės išgyvena, jaudinasi, linkėdami jiems laimėti. Vos ne gyvena kartu su jais ir laukia to vakaro, kada galės vėl juos pamatyti. Visai kaip žiūrint geriausius serialus.